

T.C.
ANTALYA BİLİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KLİNİK PSİKOLOJİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ALGILANAN EBEVEYNLİK TUTUMLARININ PSİKOLOJİK BELİRTİLER
ÜZERİNDEKİ ETKİSİNDE ERKEKLİK ROL NÖRMLARININ ARACI RÖLÜ

Hulusi ÖZDEMİR

HAZİRAN 2023

ANTALYA

T.C.
ANTALYA BİLİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KLİNİK PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ALGILANAN EBEVEYNLİK TUTUMLARININ PSİKOLOJİK BELİRTİLER
ÜZERİNDEKİ ETKİSİNDE ERKEKLİK ROL NÖRMLARININ ARACI ROLÜ

Hulusi ÖZDEMİR

HAZİRAN 2023

ANTALYA

T.C.
ANTALYA BİLİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ALGILANAN EBEVEYNLİK TUTUMLARININ PSİKOLOJİK BELİRTİLER
ÜZERİNDEKİ ETKİSİNDE ERKEKLİK ROL NORMLARININ ARACI ROLÜ

Hulusi ÖZDEMİR

PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI KLİNİK PSİKOLOJİ TEZLİ YÜKSEK
LİSANS PROGRAMI tezi olarak 22/06/2023 tarihinde jüri tarafından (oybirliği /
oyçokluğu ile) kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Sezin ANDIÇ (Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Fatma Mahperi ULUYOL

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Berna SARI ARASIL

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. İbrahim Sani MERT

Tez Teslim Tarihi: .../...../2023

BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Algılanan Ebeveynlik Tutumlarının Psikolojik Belirtiler Üzerindeki Etkisinde Erkeklik Rol Normlarının Aracı Rolü” adlı bu çalışmanın hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, bu çalışmanın herhangi bir kısmının başka bir akademik çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

09 / 06 / 2023

H. Özdemir

Hulusi ÖZDEMİR

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	iii
SİMGELER VE KISALTMALAR	v
TABLolar LİSTESİ.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	vii
ÖNSÖZ	viii
1. GİRİŞ	9
1.1. Ebeveynlik	11
1.2. Ebeveynlik Tutumları	11
1.3. Ebeveynlik ile İlişkili Araştırmalar	13
1.4. Erkeklik.....	14
1.4.1. Toplumsal Cinsiyet	14
1.4.2. Erkeklik Rollerini.....	14
1.4.3. Ara İnançlar, Sosyal Roller ve Red Pill Öğretileri.....	16
1.5. Ebeveynlik Tutumları, Erkeklik Rol Normları ve Psikolojik Belirtiler	18
1.6. Araştırmanın Amacı	22
1.7. Araştırmanın Önemi	23
2. YÖNTEM.....	24
2.1. Örneklem.....	24
2.2. Veri Toplama Araçları.....	26
2.2.1. Bilgilendirilmiş Onam Formu.....	26
2.2.2. Demografik Bilgi Formu	26
2.2.3. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları - Çocuk Formu	26
2.2.4. Erkek Rollerini Ölçeği.....	27
2.2.5. Kısa Semptom Envanteri.....	27
2.3. İşlem	28
2.4. Hipotez.....	28
2.5. Verilerin Analizi.....	28
3. BULGULAR	30
3.1. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçlarına İlişkin Betimsel İstatistikler	30
3.2. Normallik Analizi.....	31

3.3. Algılanan Ebeveynlik Tutumları, Erkeklik Rol Normları ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki Korelasyonların İncelenmesi.....	35
3.4. Psikolojik Belirtiler ile İlişkili Değişkenlere Ait Korelasyonların İncelenmesi	37
3.5. Psikolojik Belirtileri Yordayan Değişkenlerin İncelenmesi	38
3.6. Aracılık Etkilerinin İncelenmesine İlişkin Analizler	40
4. TARTIŞMA.....	43
4.1. Algılanan Ebeveynlik Tutumları ile Erkeklik Rol Normları Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi.....	43
4.2. Erkeklik Rol Normları ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi.....	46
4.3. Algılanan Ebeveynlik Tutumları ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi.....	47
4.4. Psikolojik Belirtileri Yordayan Değişkenlerin Değerlendirilmesi	51
4.5. Aracılık Etkilerine İlişkin Analiz Sonuçlarının Değerlendirilmesi.....	52
4.5.1. Reddecı Anne Algısı ve Hostilite Arasındaki İlişkide Sertlik Normunun Aracı Rolüne İlişkin Değerlendirmeler.....	53
4.5.2. Reddedici Baba Algısı ve Hostilite Arasındaki İlişkide Sertlik Normunun Aracı Rolüne İlişkin Değerlendirmeler.....	54
4.6. Demografik Değişkenlere İlişkin Analiz Sonuçlarının Değerlendirilmesi	55
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	59
5.1. Araştırma Sonuçları.....	59
5.2. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Öneriler.....	60
KAYNAKÇA	62
EKLER.....	84
Ek 1. Bilgilendirilmiş Onam Formu.....	84
Ek 2. Demografik Bilgi Formu	85
Ek 3. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği-Çocuk Formu - KAET-Ç... ..	87
Ek 4. Erkek Rollerı Ölçeği - ERÖ.....	89
Ek 5. Kısa Semptom Envanteri - KSE	91
Ek 6. Etik Kurul Kararı	94

ÖZET

ALGILANAN EBEVEYNLİK TUTUMLARININ PSİKOLOJİK BELİRTİLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİNDE ERKEKLİK ROL NORMLARININ ARACI ROLÜ Hulusi ÖZDEMİR

Yüksek Lisans Tezi, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Sezin ANDIÇ

Haziran 2023; 94 Sayfa

Algılanan ebeveynlik tutumları çocukların kişilik gelişimlerini, kendini gerçekleştirmelerini etkileyen; ebeveynlerin çocuklar üzerindeki davranış biçimlerinin algılanış şeklidir. Ebeveynlik tutumları duygusal sıcaklık, aşırı koruyuculuk ve reddedicilik olarak değerlendirilmektedir (Dirik ve ark., 2015). Erkeklik toplumsal normların içerisinde zamanla inşa edilen bir kavramdır ve bu nedenle tanımının yapılması zordur. Araştırmada yer alan erkeklik rol normları ise Thompson ve Pleck (1986) tarafından ele alınan statü, sertlik ve kadınsılık karşıtlığından oluşan üç alt boyutuyla ele alınmıştır. Psikolojik belirtilerin içeriğini ise anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon ve hostilite oluşturmaktadır.

Çocuklar, anne babalarının sahip oldukları ebeveynlik tutumlarını model alma yolu ile öğrenebilir. Model alma, çocukluk dönemlerinden başlayarak hayatımızın geri kalanında da etkisini gösteren öğrenme biçimleridir. Toplumsal cinsiyet rolleri, anne baba figürünün model alınması ve davranışlarının taklit edilmesi sonucunda öğrenilebilmektedir. Anne babaların sahip oldukları ebeveynlik tutumları, çocuğa yönelik beklentileri, ebeveynlerin inanç ve davranışları çocuğun sosyalizasyonunda etkili olabilmektedir. Kadınlar ve erkekler sahip oldukları toplumsal cinsiyet rolleri sebebiyle farklı ebeveyn tutumlarına maruz kalmakta ve ebeveynlerinin tutumlarından etkilenebilmektedirler. Çocukluk dönemlerinden itibaren bireyin hayatını şekillendiren sosyal etkileşimlerin sonucunda birçok psikopatolojinin gelişmesine yol açan psikolojik belirtiler oluşabilmekte ve psikolojik belirtiler üzerinde bireyin sahip olduğu erkeklik rol normları etkili olabilmektedir.

Algılanan ebeveynlik tutumları ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkilerin ele alınması ve bu ilişkide erkeklik rol normlarının aracılık rolünü belirlemek araştırmanın temel amacını oluşturmuştur. Katılımcıların yaş, cinsiyet, yaşanılan şehir, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu gibi demografik değişkenler ile erkeklik rol normları arasındaki ilişkilerin incelenmesi de araştırmanın diğer bir amacını oluşturmuştur.

Çalışma online anket yöntemiyle 18-49 yaş arası beliren yetişkinlik ve orta yaş döneminde yer alan 585 gönüllü katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara Demografik Bilgi Formu, Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği-Çocuk Formu, Erkek Roller Ölçeği, Kısa Semptom Envanteri uygulanmıştır. Araştırma kapsamında SPSS 26 programı aracılığı ile gruplararası karşılaştırmalar için bağımsız gruplar t testi, algılanan ebeveynlik tutumları, erkeklik rol normları ve psikolojik belirtilerin ilişkilerini belirlemek için pearson korelasyon analizi, psikolojik belirtileri yordayan değişkenler için regresyon analizi ve erkeklik rol normlarının aracı rolünü belirlemek için aracılık testleri analizleri gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın sonucunda erkeklik rol normlarını benimsemenin cinsiyet, yaş, yaşanılan şehir, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumuna göre farklılaştığı bulunmuştur. Algılanan ebeveynlik tutumlarının psikolojik belirtilerle ilişkili olduğu bulunmuştur. Algılanan ebeveynlik tutumları alt boyutlarından reddedici anne ve reddedici baba algısının psikolojik belirtilerden hostilete üzerinde etkisi olduğu ve bu etkide sertlik normunu benimsemenin kısmi aracı rolü olduğu bulunmuştur. Çalışmanın algılanan ebeveynlik tutumları, erkeklik rol normları ve psikolojik belirtiler konularında Klinik Psikoloji literatürüne ve müdahalelerine katkı sağlaması öngörülmektedir.

ANAHTAR KELİMELER: Algılanan ebeveynlik tutumları, Erkek rolleri, Erkeklik rol normu, Hostilite, Psikolojik belirtiler, Red Pill, Toplumsal cinsiyet

JÜRİ: Dr. Öğr. Üyesi Sezin ANDIÇ

Dr. Öğr. Üyesi Fatma Mahperi ULUYOL

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Berna SARI ARASIL

ABSTRACT

THE MEDIATING ROLE OF MASCULINITY ROLE NORMS IN THE INFLUENCE OF PERCEIVED PARENTING ATTITUDES ON PSYCHOLOGICAL SYMPTOMS

Hulusi ÖZDEMİR

MSc Thesis in Clinical Psychology

Supervisor: Assistant Professor Sezin ANDIÇ

January 2023; 94 Pages

Perceived parenting attitudes refer to the way parents' behaviors are perceived and influence children's personality development and self-actualization. Parenting attitudes are evaluated in terms of emotional warmth, overprotection, and rejection (Dirik et al., 2015). Masculinity is a concept constructed within societal norms and, therefore, challenging to define. The study focused on masculinity role norms, which encompass three sub-dimensions: status, toughness, and femininity opposition, as conceptualized by Thompson and Pleck (1986). Psychological symptoms include anxiety, depression, negative self-perception, somatization, and hostility.

Children can learn their parents' parenting attitudes through observational learning, which continues to influence us throughout our lives. Socialization of gender roles, including the modeling of parental figures and imitation of their behaviors, contributes to the learning process. Parents' parenting attitudes, their expectations toward the child, and their beliefs and behaviors can significantly impact the child's socialization. Due to their assigned gender roles, women and men are exposed to different parenting attitudes and can be influenced by their parents' attitudes. Early social interactions shape individuals' lives, and the development of various psychopathologies can be attributed to these interactions. Additionally, individual masculinity role norms can have an effect on psychological symptoms.

The main objective of the research was to examine the relationship between perceived parenting attitudes and psychological symptoms and determine the mediating role of masculinity role norms in this relationship. Another objective was to explore the relationships between participants' demographic variables, such as age, gender, city of residence, maternal education level, paternal education level, and masculinity role norms.

The study was conducted using an online survey method and involved 585 voluntary participants aged between 18 and 49, representing adulthood and middle age. Participants completed the Demographic Information Form, the Shortened Perceived Parenting Attitudes Scale-Child Form, the Male Roles Scale, and the Brief Symptom Inventory. Data analysis included independent samples t-tests for intergroup comparisons using SPSS 26, Pearson correlation analysis to determine the relationships between perceived parenting attitudes, masculinity role norms, and psychological

symptoms, regression analysis to predict psychological symptoms based on variables, and mediation tests to determine the mediating role of masculinity role norms.

The findings of the study revealed that the adoption of masculinity role norms differed according to gender, age, city of residence, maternal education level, and paternal education level. It was found that perceived parenting attitudes were associated with psychological symptoms. Specifically, the perception of rejecting mothers and rejecting fathers had an impact on hostility, with partial mediation by the endorsement of toughness norms. The study is expected to contribute to the field of Clinical Psychology literature and interventions regarding perceived parenting attitudes, masculinity role norms, and psychological symptoms.

KEYWORDS: Gender, Hostility, Male roles, Masculinity role norm, Perceived parenting attitudes, Psychological symptoms, Red Pill

COMMITTEE: Asst. Prof. Sezin ANDIÇ

Asst. Prof. Fatma Mahperi ULUYOL

Asst. Prof. Ayşe Berna SARI ARASIL

SİMGELER VE KISALTMALAR

Kısaltmalar

APA : American Psychology Association

DSM : The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders

DSÖ : Dünya Sağlık Örgütü

ERÖ : Erkek Roller Ölçeği

KAET-Ç : Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği-Çocuk Formu

KSE : Kısa Semptom Envanteri

SPSS : Statistical Package For The Social Sciences

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1. Örneklemin Demografik Özellikleri.....	24
Tablo 3.1. Örnekleme ait araştırma değişkenlerinden KAET-Ç, ERÖ ve KSE'nin alt boyutlarının betimsel istatistikleri	30
Tablo 3.2. KAET-Ç, ERÖ ve KSE normallik testi sonuçları	31
Tablo 3.3. Erkeklik Rol Normları puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılması.....	32
Tablo 3.4. Erkeklik Rol Normları puanlarının yaşa göre karşılaştırılması.....	33
Tablo 3.5. Erkeklik Rol Normları puanlarının yaşanılan şehre göre karşılaştırılması...	33
Tablo 3.6. Erkeklik Rol Normları puanlarının anne eğitim durumuna göre karşılaştırılması.....	34
Tablo 3.7. Erkeklik Rol Normları puanlarının baba eğitim durumuna göre karşılaştırılması.....	35
Tablo 3.8. Algılanan Ebeveynlik Tutumları, Erkeklik Rol Normları ve Psikolojik Belirtilerin Korelasyonu.....	36
Tablo 3.9. KAET-Ç Alt Boyutları ve ERÖ Alt Boyutları ve Toplam Puan ile KSE Alt Boyutları ve Toplam Puanı Arasındaki Korelasyonlar	37
Tablo 3.10. Psikolojik belirtileri yordayan değişkenler	40
Tablo 3.11. Test Edilen Aracı Rollerin Anlamlılık Düzeyleri.....	42

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1. Psikolojik belirtileri yordayan değişkenlere ilişkin regresyon analizi adımları	39
Şekil 3.2. Reddedicilik Anne ile Hostilite Arasındaki İlişki.....	40
Şekil 3.3. Sertliğin, Reddedicilik Anne ile Hostilite Arasındaki İlişkide Aracı Rolü	41
Şekil 3.4. Reddedicilik Baba ile Hostilite Arasındaki İlişki	41
Şekil 3.5. Sertliğin, Reddedicilik Baba ile Hostilite Arasındaki İlişkide Aracı Rolü	42

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tez sürecimde desteğini benden esirgemeyen, zorlandığım her anımda yanımda olduğunu bildiğim, beni ve üzerinde çalıştığım araştırmamı önemseydiğini her zaman hissettiren, bilgileri ve tecrübelerinden faydalandığım değerli hocam, tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Sezin ANDIÇ'e sonsuz teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca aldığım derslerde mesleki gelişimime sundukları katkılar ve edindiğim tecrübeler için Antalya Bilim Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı öğretim üyelerine teşekkür ederim.

Lisans eğitimimde geçirdiğim dört sene içerisinde Klinik Psikolojiyi bana sevdiren, mesleki ve akademik gelişimime katkı sunan Akdeniz Üniversitesi Psikoloji Bölümü öğretim üyelerine teşekkür ederim.

Tezimin veri toplama sürecinde verdikleri desteklerle işlerimi kolaylaştıran, tezimin yazım ve hazırlık sürecinde dostluklarıyla yanımda olan tüm arkadaşlarıma ve sevdiklerime teşekkür ederim.

Tez sürecimde en az benim kadar heyecanlanan, en az benim kadar endişelenen, sıcaklığını ve sevgisini bana hissettiren annem Elife ÖZDEMİR'e, bana kendimi her zaman güvende hissettiren duruşuyla babam Hasan Ali ÖZDEMİR'e, tez sürecimde ve hayatımın her anında desteğini hissettiğim, her zaman yanımda olduğunu bildiğim ablam Gökçen ÖZDEMİR'e, dualarıyla yanımda olan anneannem Emir TOKMAKÇI ve dedem İbrahim TOKMAKÇI'ya çok teşekkür ederim, iyi ki varsınız.

Ve son olarak da Cumhuriyetimizin 100. yılında bir işçi ve bir ev hanımının çocuğu olarak bilimsel araştırma yapabilmemi, eğitimde sağladığı fırsat eşitliği ile bugün bu tezi yazabilmemi sağlayan Cumhuriyetimizin kurucusu Ulu Önder Mustafa Kemal ATATÜRK'ü saygıyla anıyor, teşekkür etmeyi bir borç biliyorum.

1. GİRİŞ

Algılanan ebeveynlik tutumları çocukların kişilik gelişimlerini, kendini gerçekleştirmelerini etkileyen; anne babaların çocuklar üzerindeki davranış biçimlerinin nasıl algılandığıdır (Demirsu, 2018). Ebeveynlerin olumsuz tutumları çocukların benlik gelişimini olumsuz etkilerken (Ekşi, 1990; Erkan ve Kaya, 2005) anne babanın aşırı koruyucu olması da psikolojik bozukluklar açısından yatkınlığı arttırabilmektedir (Ekşi, 1990). Benzer şekilde anne babanın çocuğa pozitif ve cesaret verici yaklaşması onun davranış biçimleri üzerinde olumlu etkilere yol açarken, baskı kuran ve kısıtlayan, sınırlayıcı iletişimi kullanan anne babaların tutumları ise psikolojik sağlığı olumsuz yönde etkileyebilir (Seven, 2008). Mevcut araştırma ile birlikte Türk toplum yapısındaki ebeveyn tutumları ve bu tutumların erkeklik rol normlarının benimsenmesi ve psikolojik belirtiler üzerindeki olası etkileri hakkında daha fazla görgül bilgiye ulaşılması amaçlanmaktadır.

Erkeklik, toplumsal normların içerisinde zamanla oluşan bir kavramdır ve bu nedenle tanımının yapılması zordur. Araştırmada yer alan erkeklik rol normları ise Thompson ve Pleck (1987) tarafından önerilen statü, sertlik ve kadınsılık karşıtlığından oluşan üç alt boyutuyla ele alınmıştır. Thompson ve Pleck (1987) egemen erkeklerin ortak özelliklerini statü sahibi olarak diğerlerinin saygınlığını kazanmak, fiziksel ve duygusal olarak sert görünmek, gerekli gördükleri durumlarda saldırganlığa başvurmak ve kadınsı davranışlardan uzak durmak olarak almıştır. Erkek, bu özellikleri yapısında barındırmadığında stres, yetersiz özgüven ve düşük benlik saygısı hissedebilir (Malamuth ve ark., 1995). Erkeklik rollerini sergilerken başarısız olma düşüncesi ve korkusu erkekler için birer tehdit olarak algılanabilir ve şiddet, saldırganlıkla sonuçlanabilir (Kaufman, 1999). Düşük gelirli ailelerde evi geçindirmesi beklenen erkeğin kendisinden beklenen rolleri gerçekleştiremediğinde, yaşadığı stres ve gerilimden şiddete başvurarak kurtulduğu da ifade edilmektedir (Gelles ve Straus, 1988). Gazioğlu (2008) beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin eş seçiminde tercih ettikleri özelliklerin cinsiyet rollerine göre değiştiği sonucuna ulaşmıştır. Johannesen-Schmidt ve Eagly (2002) tarafından eş adayında geleneksel cinsiyet rollerini benimsemiş olmanın istenen bir özellik olup olmadığı araştırıldığı bir çalışmada geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini benimseyen erkeklerin genç ve daha geleneksel kadınları, kadınların ise diğer erkeklere göre daha iyi kazancı olan ve daha geleneksel erkekleri partner olarak tercih ettiği görülmüştür.

Erken çocukluk döneminde ebeveynlerle olan etkileşim ve bağlanma biçimleri bağlanma kuramının içerisinde zihinsel temsillere dönüştürülmektedir (Bowlby, 1973). Zihinsel temsiller ebeveynle kurulan etkileşimde yer alan benliğin ve çevrenin içsel temsillerini oluşturmada, kişilik gelişimini etkilemektedir (Bowlby, 1973). Çocuklukta karşılanmayan ihtiyaçlar bireyde yaşamın ilerleyen yıllarını da etkileyecek olan erken dönem uyumsuz şemaları ortaya çıkarmaktadır (Young, 2003). Bu uyumsuz şemalar, ilerleyen yıllarda kişilerde değişime karşı direnç göstermenin önemli belirleyicileri olabilirler (Young ve Lindeman, 1992). Diğer taraftan, ebeveynlik tutumlarının kuşaklararası aktarımı hakkında yürütülen bir meta-analiz çalışmasında çocuklukta maruz kalınan, öğrenilen ebeveynlik tutumunun ebeveyn davranışlarını sosyal öğrenme ile birlikte kişilerin kendi çocuklarına da uygulayabileceklerini ortaya koymuştur (Conger ve ark., 2013). Albert Bandura (1977) tarafından geliştirilen sosyal öğrenme kuramı başkalarının davranışlarının gözlemlenmesi ve içselleştirilmesini kapsamaktadır

(Bandura, 1977). Başkalarının davranışlarının pekiştirildiğini ya da cezalandırıldığını gören birey gözlem yoluyla öğrenerek kendisi de aynı davranışları yapmaya başlar ya da cezalandırılacağını düşündüğü davranışlardan kaçınır (Gerrig ve Zimbardo, 2013). Başkalarının davranışlarını gözlemleyen çocuklar ve yetişkinler kendi davranışlarını düzenlemeye başlarlar. Gözlemlenen davranışların sonuçlarına göre davranışı değiştirmeye başlayabilir ve farklı bir şekilde davranma konusunda zihindeki düzeni yönlendirebilirler (Karaman, 2019).

Model almak erken çocukluk dönemlerinden başlayarak hayatımızın geri kalanında da etkisini gösteren öğrenme biçimleridir ve cinsiyet rolleri anne baba figürünün model alınması, davranışlarının taklit edilmesi sonucunda öğrenilebilmektedir (Dökmen, 2009). Yakın duygusal bağlar ve çevredeki en yakın kişiler olması nedeniyle ebeveynler çocukların önemli model alma figürleri olarak yer alabilir (Şendil, 2014). Çocuklar, gözlemlediği ve model aldığı ebeveynlerinin benzer davranışlarını akranlarıyla olan ilişkilerinde sergilemekte ve gelecekte sahip olacakları ebeveyn tutumlarını etkileyebilmektedir (Şendil, 2014). Birey, gerçekleştirdiğinde olumlu sonuçlar doğuracağını tahmin ettiği davranış biçimlerini çevresini algılama becerisi sayesinde ve ebeveynlerinin tutumlarını gözlemleyerek öngörmektedir (Tuncay, 2008).

Sosyal öğrenme sürecinin içerisinde yer alan aşamalara bakıldığında bunların dikkat, hatırlama beraberinde davranışa dönüştürme ve yeniden üretme olduğu ifade edilmektedir (Demirbaş ve Yağbasan, 2015). Bireyin bir davranışı öğrenebilmesi için öncelikle davranışın nasıl yapıldığına dikkat etmesi, sonrasında da davranışa ilişkin detayları hatırlayıp özgün nitelikler kazandırarak yeniden ortaya koyması gerektiği belirtilmektedir (Demirbaş ve Yağbasan, 2015). Bireyin davranış kalıplarının neden benzer olduğu ya da neden belirli şekillerde davranıldığı kısmında ise cinsiyetin etkisinden söz edilmektedir (Vatandaş, 2007). Kişi kendisine yakın bulduğu ve aynı cinsiyete sahip olan aile üyelerini daha fazla kendisine model alabilir (Maccoby, 1992). Erkek çocuklar, babalarını varsa diğer erkek kardeşlerini model alırken aynı şekilde kız çocukları da annelerini, ablalarını ya da diğer kadın akrabalarını model alabilmektedir (İnel ve Urhan, 2018). Toplumun çocuklardan üstlenmelerini istediği rollere hazırlık sürecinde, çocuklar yine toplumun kendisi tarafından cinsiyetlerinden beklenen şekilde yetiştirilmeye çalışılmaktadır. Berger (1982), içinde bulunduğumuz sosyal dünyanın ortaya koyduğu sosyalizasyon sürecinin kişinin içerisinde özümsemiş benimsendiğini belirtmektedir. Yaşanan sosyalizasyon süreci ile birlikte bireyden beklediklerini, yapısını, değerlerini aktarma olanağı bulan toplum, bireyin sadece davranışları üzerinde değil kimlik, düşünce ve duyguları üzerinde de etkili olabilmektedir (Berger, 1982).

Bireyin toplum tarafından kabul edilme ve onaylanma isteği öğrenme sürecinin motivasyonunu oluşturmaktadır (Orhan ve Dağcı, 2015). Toplum beklentilerini karşılayan, toplumun istediği davranışları sergileyen kişiler toplum tarafından uyumlanan; normlar içerisinde olan olarak değerlendirilirler (Eroğlu, 2015). Sosyal öğrenme kuramı, toplum tarafından değerlendirilen bu normloluğu yine çevresel etkenlere bağlamaktadır (Çoştı, 2009). Bastırılmış duyguların sonucu olarak istenmeyen olumsuz davranışların oluştuğunu öne süren psikanalitik kuramın kurucusu Freud'a göre bu davranışların asıl nedenleri bilinçaltı süreçlerde incelenmelidir. Saldırganlığın gözlem yoluyla, taklit ederek ve pekiştirerek öğrenildiğini savunan Bandura (1971) ise Freud'un bu düşüncesine karşı olarak, bireyin özdeşim kurmasının

cinsiyetine uygun olan davranış örüntüleri geliştirme ve ahlaki değerler kazanmada etkin bir yöntem olduğunu öne sürmektedir. Sosyal öğrenmede ve davranışlarda değişiklik yapma konusunda içsellik ve özneliğin yanı sıra sosyal anlamda onay alma, dokunma, teşviğin de etkili olduğu ifade edilmektedir (Malone, 2002). Kalıcı davranış biçimlerine sahip olmak için davranışın bireyin kendisi tarafından, başkalarının müdahalesi olmadan uygulanması ve aynı davranışı sergileyen başka kişilerin aldığı ödül ya da cezaları gözlemlemesi gerekmektedir (Seven ve Engin, 2008).

Çalışmanın bundan sonraki bölümünde ebeveynlik ve ebeveynlik tutumları ele alınacaktır. Daha sonraki bölümlerde erkeklik ve psikolojik belirtiler ile ilgili bilgilere ve araştırmalara yer verilmiştir.

1.1. Ebeveynlik

Ebeveynlik uygulamalarında öne çıkan hedefler olarak üç amaç olduğunu söyleyen Amerikan Psikoloji Birliği (American Psychological Association; APA), bunları sağlık ve güvenlik ihtiyaçlarını çocuklara sağlamak, çocukları yaşamın içerisine hazırlamak ve mevcut kültürel değerleri bir sonraki kuşağa aktarmak olarak belirtmektedir (2020).

1.2. Ebeveynlik Tutumları

Tüm canlılar içerisinde bir tek insan çocuğun sorumluluklarını yetişkin olana dek devam ettirir ve ona yalnızca kalıtsal mirasının yanında kültür ve geleneklerini aşılır (Şanlı ve Öztürk, 2015). Ebeveynler kendi kişiliklerinin etkisiyle çocuklarına karşı tepki örüntüsü geliştirir (Demirdağ, 2017). Oluşturulan tepki örüntüleri destekleyici, güven verici olabilmekle beraber çocuğu aşağılayan, yargılayıcı, reddedici ve olumsuz olabilmektedir (Demirdağ, 2017). Ebeveyn tutumları bireyin kendini nasıl algıladığı üzerinde ve benlik kavramının gelişiminde önemli rol oynamaktadır (Sezer ve Oğuz, 2010). Ebeveynlerin olumsuz tutumları çocukların benlik gelişimini negatif yönde etkilemektedir (Erkan ve Kaya, 2005). Çocuk sadece katı beklentilere uyduğunda onaylanıyor; sevgiyi yalnızca kendinden beklenenleri yaptığında görüyor; tutarsızlık, küçümsenme gibi durumlar yaşıyorsa kendini gerçekleştirmeye giden yolun kapandığı söylenebilir (Geçtan, 1992).

Anne babanın aşırı koruyucu olması, çocukta ileride depresyona yatkınlığa neden olmakta ve sevgi azlığı çocuğun kendine olan saygısının gelişim seyrini olumsuz şekilde etkilemektedir (Ekşi, 1990). Diğer taraftan, anne babanın çocuğa pozitif ve cesaret verici yaklaşması onun davranış biçimleri üzerinde olumlu etkilere yol açar, baskı kuran ve kısıtlayan, sınırlayıcı iletişim kullanan anne babaların tutumları ise bazı psikolojik sorunlara neden olabilir (Seven, 2008). Ebeveynlerin problem çözme becerileri ile çocukların davranışlarının ilişkili olduğu öne sürülmektedir (Khademi, 2016). Çocuklarla anne babalar arasındaki iletişimin belirleyici faktörü ebeveyn tutumlarıdır (Öncü ve Ünlüer, 2012). Yaşadıkları birliktelikte sorun yaşamayan, sevgi temeline dayalı, karşılıklı kabulün olduğu ebeveynlerin çocukları güven duygularını geliştirir ve sevilmeye değer olduklarının farkına varırlar (Morgan, 2011).

Anne babaların ebeveynlik tutumları, çocuğa yönelik beklentileri, ebeveynlerin inanç ve davranışları çocuğun sosyalizasyonunda etkili olmaktadır (Darling ve

Steinberg, 1993). Aile, çocuğun benimseyeceği toplumsal cinsiyet rollerinin oluşum, aktarım, içselleştirilme ve sınıflandırılma süreçlerinde rol oynamaktadır (Avşar, 2017). Bireyler ebeveynleri ve yakın çevrelerinin etkisiyle yaptıkları gözlemlerin sonucunda kadın ve erkek rollerini öğrenebilirler (Vatandaş, 2007). Erkeklik rol normlarını öğrenme sürecinde ebeveyn tutumlarının etkili olduğu ifade edilmektedir (Jaffee ve Hyde, 2000).

Çocukların gelişim aşamaları göz önüne alındığında duygusal sıcaklık bu aşamaları etkileyen önemli bir faktör olarak görülmüştür. Çocukla kurulan bağın niteliği ve ebeveynin çocuğa yönelik duygularını ifade etmek için kullandığı fiziksel ve sözel davranışlar duygusal sıcaklık olarak değerlendirilmiştir (Rohner ve ark., 2005). Çocuğun davranışlarının ebeveynleri tarafından kabul görmesi, duygusal anlamda sıcaklık gösterilmesi, sevgi ifadeleri ve duygularının kabulü ebeveyn sıcaklığının bileşenlerini oluşturmaktadır (Muris ve ark., 2000). Yetkin ebeveynlik kavramının çocuklara sıcaklık hissini yaşatan, ebeveynlerin kontrolünün daha yüksek olduğu, etkili ve uygulanması istenilen ebeveynlik türü olduğu öne sürülmektedir (Baumrind, 1991).

Ebeveynler tarafından gerçekleştirilen aşırı koruma, çocuğun gelişim dönemleri incelendiğinde aşırı bulunan koruyucu davranışlar olarak tanımlanmıştır. Çocukların tehlikelere karşı güvenliklerine yönelik kaygılı tutum aşırı koruyuculuk ile ilişkilendirilir (Thomasgard ve ark., 1995). Ebeveynlerini aşırı koruyucu olarak algılayan kişilerin kendilerini çocuksu hissettikleri ve özel yaşamlarının olmadığı hissine kapıldıkları yapılan bir araştırmada ifade edilmiştir (Parker ve ark., 1979). Yapılan bazı araştırmalarda ebeveyn aşırı koruyuculuğunun anksiyete, suçlu davranış ve depresyon ile ilişkili olabileceği ifade edilmiştir (örn., Biggam ve Power, 1998; Burbach ve ark., 1989; Hudson ve Rapee, 2005). Biggam ve Power (1998) hapis cezası almış olan genç mahkumlar ile yaptıkları çalışmada hapis cezası sırasında deneyimlenen anksiyete, depresyon ve umutsuzluk düzeylerini araştırmış; algılanan ebeveyn koruyuculuğunun hapis cezası sırasında deneyimlenen psikolojik belirtileri yordadığını ifade etmişlerdir. Depresif belirtileri olan ve olmayan iki grup arasında yapılan başka bir araştırmada depresif belirtileri olan grubun ebeveynleriyle ilişkilerinin daha düşük ebeveyn koruyuculuğuna sahip olduğunu ve daha düşük düzey ebeveyn ilgisine sahip olduğu ifade edilmektedir (Burbach ve ark., 1989). Ebeveynlerden çocuklarının risklere karşı tutumlarını ve koruyuculuk düzeylerini değerlendirdikleri araştırmada kaygılı çocukların aşırı koruyucu tutuma sahip ebeveynlere sahip oldukları ifade edilmektedir (Hudson ve Rapee, 2005).

Reddedicilik ebeveynlerin çocukları hakkındaki eleştirici ifadeler sergileyen ve yargılayan tutumlarına karşılık gelmektedir (Dirik ve ark., 2015). Çocuğa yönelik eleştiriler, çocuğun onaylanmaması, keyfi suçlamalar, cezalandırma davranışları ebeveyn reddi olarak tanımlanmaktadır (Rapee, 1997). Ebeveyn reddi çocuğun sahip olduğu kendisine, diğerlerine ve dünyaya ilişkin inançları ve algılarını etkilemekte (Kagan, 1978) ve psikolojik sağlığı incitici davranışları da içerisinde barındırmaktadır (Rohner ve ark., 2005). Ebeveyn reddine maruz kalan bireyler ebeveynlerine yönelik "Soğuk, kayıtsız-ihmkar, saldırgan ve düşmanca, farklılaşmamış reddetme" şeklinde dört temel ifadeye sahiptir (Rohner ve ark., 2005). Farklılaşmamış ret ifadesiyle kişilerin ebeveynlerinin tutumlarının ihmalkar ve saldırgan olmamasına rağmen çocukluklarında bakım almadıkları ya da sevilmediklerini algıladıkları durumları ifade etmektedir (Rohner ve ark., 2005).

1.3. Ebeveynlik ile İlişkili Araştırmalar

Algılanan ebeveynlik tutumları hakkındaki araştırmalar erkeklerin gelişimi üzerindeki etkileri hakkında bilgi sağlamaktadır. Yapılan bir araştırmada, ebeveynlerin tutumları ile erkek çocukların cinsiyet rolleri arasındaki ilişki incelenmiştir (Jaffee ve Hyde, 2000). Araştırmacılar, ebeveynlerin erkek çocuklarına kızlara göre daha az duygusal destek verdiğini ve erkek çocuklarını daha fazla cesaretlendirdiğini bulmuşlardır. Ayrıca, ebeveynlerin erkek çocuklarına daha sık fiziksel disiplin uyguladıkları da belirlenmiştir. Bu araştırma, erkek çocukların erkek rollerini öğrenirken ebeveynlerinin tutumlarının etkili olduğunu göstermiştir (Jaffee ve Hyde, 2000). Yürütülen başka bir çalışmada araştırmacılar algılanan ebeveynlik tutumları ile çocukların depresyon, anksiyete ve düşük özgüven gibi psikolojik belirtileri arasında pozitif bir ilişki olduğunu belirlemişlerdir (Kim ve Rohner, 2002). Özellikle, ebeveynlerin otoriter ve reddedici tutumlarının erkek çocuklarda daha fazla psikolojik belirtilere neden olduğu tespit edilmiştir (Kim ve Rohner, 2002). Bir başka araştırmada, ebeveynlerin tutumları ile erkek çocukların duygusal zekası arasındaki ilişki incelenmiştir (Lopes ve ark., 2005). Araştırmacılar, ebeveynlerin duygusal desteği ile erkek çocukların duygusal zekası arasında pozitif bir ilişki olduğu; ebeveynlerin erkek çocuklarına daha fazla cesaretlendirici geribildirim vermesinin erkek çocukların duygusal zekalarının gelişimine yardımcı olduğu belirlenmiştir (Lopes ve ark., 2005). Başka bir çalışmada, erkek çocukların kendilerine özgü bir "erkek kimliği" geliştirmeleri için ebeveynlerin desteğinin önemli olduğu bildirilmiştir (Pleck ve ark., 1993). Araştırmacılar, erkek çocukların erkeklik kavramını öğrenirken, ebeveynlerinin rol modeli, açık iletişim ve olumlu geribildirim gibi faktörlerin önemli olduğunu vurgulamışlardır (Pleck ve ark., 1993). Diğer taraftan, çocukların cinsiyetleri de algılanan ebeveynlik tutumlarını etkileyebilmektedir. Ebeveynlerin çocuklarının ihtiyaçlarını görmezden gelmeleri ve disiplin sağlamak için sert, otoriter davranmaları saldırgan davranışları arttırabilmektedir (Zayas ve Shoda, 2005). Otoriter ebeveyne sahip olan erkek çocuklar kendilerine ve içinde buldukları çevrelere daha saldırgan davranışlarda bulunma eğilimi taşımaktadırlar (Zayas ve Shoda, 2005). Ebeveyni otoriter olan erkek çocukların kadınlara olan saygıları daha az olma eğilimindedir (Maccoby, 2002).

Algılanan ebeveyn tutumlarını araştıran çalışmalarda her iki ebeveyn den algılanan sıcaklığın, şefkat ve sevginin olumlu özellikler ve davranışları etkilediği, baskıcı tutumun ise çocuklar üzerinde olumsuz psikolojik ve davranışsal etkiler geliştirme riski barındırdığı bulunmuştur (Sümer ve ark., 2010). Ebeveynleri aşırı koruyucu olan çocuklarda benlik ve beceri gelişimi olumsuz etkilenmekte, dünyanın daha tehlikeli bir yer olduğunu düşünmeleri ile kaçınmacı davranışlar ortaya çıkabilmektedir (Clarke ve ark., 2013). Yapılan bir araştırmada psikolojik belirti düzeyleri yüksek olan ergenlerin annelerini kontrolcü, aşağılayıcı, mükemmelliyetçi ve disiplinsiz olarak algıladıkları, psikolojik belirtileri düşük olan daha az semptomlu ergenlerin ise annelerini şefkatli ve sevecen olarak algıladıklarına yönelik sonuçlara ulaşılmıştır (Hisli Şahin ve Özer, 2012). Benzer şekilde ebeveynlerin kontrolcü tutumları ile yaygın anksiyete bozukluğu arasında, reddedici ebeveyn tutumu ile depresyon arasında güçlü ilişkiler olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Rapee, 1997). Ebeveyn tutumları ve depresyon hakkında yapılan bir diğer çalışmada otoriter ebeveynlik ve reddedici ebeveynlik tutumları depresyon ile anlamlı ilişkiler göstermiştir (Meadows ve

ark., 2006). Yapılan bir meta-analiz araştırmasında ebeveyn kontrolü ile anksiyete arasında kuvvetli ilişkiler olduğuna yönelik sonuçlara ulaşılmıştır (McLeod ve ark., 2007). Demokratik ebeveyn tutumlarının arttığı durumlarda ise ergenlerde kaygı düzeyinin azaldığı görülmüştür (Erözkan, 2009).

Çalışmanın devam eden kısmında erkeklik kavramı hakkında bilgilere yer verilecektir. Erkeklik kavramı özelinde toplumsal cinsiyet, erkeklik rolleri, ara inançlar, sosyal roller ve Red Pill öğretileri konuları ele alınacaktır.

1.4. Erkeklik

1.4.1. Toplumsal Cinsiyet

Son dönemde yapılan çalışmalarla birlikte cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları çok fazla araştırmaya konu olmaktadır. Bu alanda gerçekleştirilen çalışmalar değerlendirildiğinde (Bhasin, 2003; Foucault, 1986; Highleyman, 1997) cinsiyetin ve toplumsal cinsiyet kavramlarının birbirlerinden farklı ele alınması gereken kavramlar olduğu belirtilmektedir. 20. yüzyılda feminist çalışmalardaki artışla beraber kişilerin biyolojik cinsiyetini tanımlamak için kullanılan cinsiyet kavramı ve hem toplumsal hem kültürel bir oluşum olarak değerlendirilen toplumsal cinsiyet kavramı birbirlerinden ayrı olarak ele alınmıştır (Kimmel, 1993). Simone De Beauvoir'in "İkinci Cinsiyet" isimli kitabının içeriğinde yer alan "Kadın olarak doğulmaz, kadın olunur." söylemi toplumsal cinsiyet kavramını tartışma konusu olmaya açmıştır (Butler, 1999). Beauvoir'in düşüncelerini ifade etmesi ile birlikte erkekliğin ve kadınlığın bireyin doğumuyla birlikte gelmediği, toplumsal ve kültürel değerlerle oluştuğu belirtilmektedir. Cinsiyet kişiyi fizyolojik, genetik ve biyolojik olarak ifade ederken (Dökmen, 2004), toplumsal cinsiyet ise toplumsal ve kültürel olarak anlam yüklenmiş kadın ve erkek rollerini belirtmektedir (Öngen ve Aytaç, 2013). Toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyetin psikolojik yönüyle de bu sebeple ilişkilidir. Toplumsal cinsiyet, toplumu oluşturan bireylerin kadın ve erkekte bekledikleri duyguları, davranışları ve düşünceleri ifade etmektedir (Dökmen, 2006). Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasındaki ayrım cinsiyetin doğal, biyolojik, sabit olduğu toplumsal cinsiyetin ise toplumsal ve kültürel olduğu insan tarafından oluşturulduğu zamana ve mekâna göre değişebileceği şeklindedir (Bhasin, 2003). Kadın ve erkeğin toplum içerisinde nelere uyması gerektiği, davranışlarını nasıl düzenleyeceği gibi konular toplumsal cinsiyet rolleri ile belirlenmektedir (Ökten, 2009). Toplumsal cinsiyet rolüne uygun şekilde davranmak birey için önemlidir çünkü kişiler toplumsal cinsiyetin değer yargılarını içselleştirme düzeylerine göre toplum içerisinde saygı görerek topluma katılabilmektedirler (Adaçay, 2018).

1.4.2. Erkeklik Roller

Erkeklik kavramının tarihi, Freud tarafından 19. yüzyılda psikanalitik kuramdaki erkeklik çalışmaları ile başlamaktadır. Freud'un gerçekleştirdiği erkeklik çalışmaları sayesinde erkek ve erkeğin davranışlarını anlamada katkı sunan bilgiler sunulmuştur (Connell, 1995). Toplumda erkeğin neleri yapıp neleri yapamayacağını gösteren bir ölçüt olarak karşımıza çıkan erkeklik, toplumun erkekte beklenen davranışlarını ortaya koyan bir kavramdır (Atay, 2004). Uçan'ın (2012) dile getirdiği şekliyle erkeklik, toplumsal yaşamda erkeklerin yapmasının zorunlu kılındığı

gereklilikleri ifade eden kavramların toplamını içermektedir. Erkeklik toplumsal normların içerisinde zamanla oluşan bir kavramdır ve bu nedenle tanımının yapılması zordur. Renkmen'e (2012) göre kadın ve erkeğin karşıt olarak ele alındığı toplumlar erkeklik kavramının hayat sahasını oluşturur. Erkeklik rolleri, erkeklerin neleri yapıp yapamayabileceği, nelerden kaçınması gerektiğini ortaya koyan erkeklik göstergelerini oluşturur (Bozok, 2011). Erkeklerin bu göstergeler sayesinde erkeklik rollerini yerine getirerek erkekliliği kazanabileceklerini ifade etmektedir (Avşar, 2017; Bozok, 2011). Bir erkeğin nasıl yaşayacağını, nasıl davranacağını ortaya koyan erkeklik rollerine ve göstergelere uyumlu bir şekilde davranmak erkekliliği kazanmanın yollarından birisi olarak ifade edilmektedir (Pleck, 1976). Bu noktada, erkeklik rollerine dair tanımlar ele alındığında karşılaşılan zorluklara göğüs germe kavramı öne çıkmaktadır (Gilmore, 1990). Aynı araştırmada erkeklik rollerini oluşturduğu dile getirilen üç ana konu üzerinde durulmuştur. Kendi egemenliği içerisinde yer alan bireylerin tehditlere karşı korunmasını sağlamak, bir kadını hamile bırakabilmek ve yine egemenliği altındaki bireyleri idare ederek geçindirmek bu üç ana konuyu oluşturmaktadır (Gilmore, 1990). Erkeklik kişide baskıya neden olmakla beraber bu baskı erkeklik kavramının devam etmesini de sağlamaktadır (Chodorow, 1997). İçinde bulunduğu sosyal ortamdan aldığı geri bildirimlerle erkek çocukları, erkeklik kavramının kadınlık kavramının karşıtı olduğunu öğrenerek anneden kopuş yaşayabilir ve bu kopuşla birlikte kadınsı olarak gördüğü birtakım özelliklerini bastırarak erkekliklerini inşa etmeye başlayabilir (Chodorow, 1997). Toplumun erkeklik normlarını ve değerlerini erkeklere öğretme süreci olarak adlandırılan erkeklik sosyalizasyonunun sünnet olma, evliliğin gerçekleşmesiyle beraber gerdeğe girme, zorunlu askerlik görevini yerine getirme, para kazanmak gibi birtakım aşamalardan geçerek gerçekleştiği ifade edilmektedir (Bozok, 2011).

Erkeklerin davranış ve düşüncelerini inceleyerek erkeklerin doğası hakkında bilgi sahibi olmak erkeklik çalışmaları için bir başlangıç sayılmaktadır (Türk, 2008). Erkeklik çalışmalarının güncel alanlarına bakıldığında ise erkek kurtuluşçu, erkeklikçi ve profeminist olmak üzere üç ana çerçeveden söz etmek mümkün olabilir (Bozok, 2011). Erkek egemen sistemin fikirlerini savunan ve destekleyen erkeklikçilik, feminizm karşıtı olmakla birlikte erkek egemenliğini sürdürmeye çalışmaktadır. Erkek egemen sistemin hem kadınlara hem erkeklere zarar verdiğini öne süren erkek kurtuluşçu yaklaşım ise feminizme karşı mesafeli durmaktadır. Erkeklik çalışmalarının son başlığı olarak da erkek egemen sistemin fikirlerini reddeden ve karşısında olan profeminizm yer almaktadır (Bozok, 2011). Erkekliliğin sadece biyolojik cinsiyetten ibaret olmadığı ve toplumsal bir yönünün de olduğu ortaya çıktıktan sonra farklı erkeklik biçimlerinin var olup olmadığı araştırmaların yeni konusu olarak yer almıştır.

Farklı erkeklik biçimleri değerlendirilip incelendiğinde hegemonik erkeklik, ön plana çıkan bir kavramdır. Gramsci'nin (1947) esin kaynağı olduğu hegemoni kavramı Carrigan, Connell ve Lee (1985) tarafından geliştirilerek ele alınmıştır. Erkekliliğin sabit bir kimlik olduğu görüşü 1980'li yıllara kadar devam ederken sonraki dönemlerde gerçekleştirilen araştırmalarla beraber erkekliliğin birden çok çeşidi olabileceği düşüncesi ortaya çıkmıştır (Connell, 2005). Ortaya çıkan erkekliklerin içerisinde gücün sahibi olan ve egemenliğini sürdüren erkeklik ise hegemonik erkeklik olarak ele alınmaktadır (Connell, 2005). Egemenliğini elinde bulunduran bu erkeklik şekli, kadınların yanı sıra erkekleri de baskı altına alarak üretilmektedir (Kimmel, 1987).

Hegemonik erkekliğin erkekler tarafından elde edilen en büyük kazanımlarından biri güç kavramıdır (Kimmel, 1987). Güç kavramı erkeklerce etkin bir şekilde kullanılsa bile var olan gücün yarattığı farkındalık egemenlik kurma ve sürdürmede etkilidir (Kimmel, 1987). İdealle edilen bir erkeklik türü olarak karşımıza çıkan hegemonik erkeklik her erkeğin ulaşmak istediği bir erkeklik şekli olmasa da toplumsal ve kültürel olarak istenen bir erkekliktir (Kızıllan, 2014). Toplum içerisinde farklı erkeklik biçimleri var olmakla beraber hegemonik erkekliğe sahip erkeklerin sayısı azdır fakat sayıları az olmasına rağmen eşcinsel cinsel yönelime sahip olan erkekler haricindeki erkekler uygun şartları sağladıklarında hegemonik davranışları gerçekleştirebilmektedirler (Kızıllan, 2014).

Erkeklik doğumla birlikte sahip oldukları biyolojik cinsiyetin görülmesi ile ilişkili olmayıp, erkeklerin yaşamları boyunca kanıtlamaları gereken bir olgudur (Türkoğlu, 2013). Günlük hayatta karşılaşılan problemler, yaşanan zorluklar kadınları etkilese de kadınlıklarını ispatlama gibi bazı gereklilikleri bulunmamakla birlikte; erkekler başarısız olduklarında erkekliklerini kaybedebileceklerini düşünerek korkuya kapılıp ve sürekli olarak erkekliklerini ispatlama ihtiyacı duyabilmektedir (Demren, 2008). Bosson ve arkadaşlarının (2009) gerçekleştirdiği çalışmada, çalışmaya katılan erkeklerden saçlarını taramaları, kişisel bakımlarını yerine getirerek süslenmeleri gibi kadınsılığın belirtileri olarak ele alınan bazı görevleri gerçekleştirmeleri istenmiştir. Daha sonrasında yönergelerdeki davranışları yapan erkeklerin saldırgan tepkiler verdiği gözlenmiştir. Erkekliğin kadınsı davranışlardan, kadına atfedilen özelliklerden uzak olma eğilimi ile varlığını sürdürdüğü, kaybedileceğine dair korkuları içerisinde barındıran bir olgu olduğu anlaşılmaktadır (Türkoğlu, 2013). Saldırgan tepkiler ve şiddetin ise erkekliğin bir zorunluluğu olarak görüldüğü sonucuna varılmıştır (Türkoğlu, 2013).

Thompson ve Pleck (1987) gücü elinde bulunduran egemen erkeklerin ortak özelliklerini belirlemişlerdir. Bu özellikler, bir konum sahibi olarak ve statü kazanarak diğerlerinin saygısını kazanma, fiziksel ve duygusal anlamda sert görünme, ihtiyaç duydukları durumlarda saldırganlığa başvurma ve kadınsı davranışlardan uzak durma olarak ele alınmaktadır. Sertlik, statü, kadınsı davranış karşıtlığı gibi özelliklere sahip olmadığını düşünen erkekler yetersiz özgüven, stres ve düşük benlik saygısı hissedebilir (Malamuth ve ark., 1995). Erkeklik rollerini sergilerken başarısız olma düşüncesi ve korkusu erkekler için birer tehdit olarak algılanıp şiddet ve saldırganlıkla sonuçlanabilir (Kaufman, 1999). Toplum tarafından kadınlığa ait olduğu dile getirilen birçok durum ve kadınsı davranışlarla yan yana olduğu algısı erkekler için büyük tehdit olarak dile getirilmektedir (Hopkins, 1992). Örneğin, aile reisi rolünü gerçekleştiremeyen düşük geliri erkekler, kendisinden beklenen rolleri yerine getiremediğinde başa çıkma biçimi olarak yaşadığı stres ve gerilim nedeniyle şiddete başvurabilmektedir (Gelles ve Straus, 1988; Akt., Aşkın ve Aşkın, 2017).

1.4.3. Ara İnançlar, Sosyal Roller ve Red Pill Öğretileri

Birey, dünya ve diğer kişiler ile yaşadığı durumlar üzerinden genellemeler yapabilmektedir (Beck, 2016). Kişinin çocukluğunda fiziksel, duygusal istismara maruz kalması, akranlarına kıyasla daha dezavantajlı gelir durumunda yer alması, yanlış ebeveyn tutumlarına maruz kalması "Saygı görmeliyim." kuralına, "Değer verilmeyen insanlar hakkında olumsuz davranılır." tutumuna ve "değersizlik" temel inancının aktif

hale gelmesine neden olabilmektedir (Aydın ve Arcan, 2021). Çocukluk dönemlerinden itibaren bireyin hayatını şekillendiren birçok sosyal etkileşimin sonucunda ortaya çıkan mantıklı bir dayanağı bulunmayan, bireyin kendisini zorlayan ara inançlar geliştirebilmekte ve bu ara inançlar depresyon benzeri birçok psikopatolojinin gelişmesine neden olabilmektedir (Corey, 2015). Örneğin turnuvaya katılan bir çocuk "Eğer turnuvada şampiyon olamazsam sevilmem." gibi koşul cümlesi içeren bir ara inanca sahip olabilir (Dozois ve Beck, 2008).

Sosyal roller de literatürde bireyin toplum içindeki yaşantıları ve gözlemleri sonucu ara inançlar geliştirmesinde etkili; benzer şekilde toplumdaki yerini belirleyen, hak ve görevlerinin bütününden oluşan bir diğer kavram olarak yer almaktadır (Kongar, 1995). Toplum içinde yaşayan herkesin atandığı bir statü ve rol bulunmaktadır (Aslan, 2001). Sosyal roller, statünün dinamik tarafı olarak değerlendirilerek statü ve rolün karışımı ise kişinin içinde bulunduğu toplumdaki görevlerini, yerine getirmesi beklenen tutumlarını belirler (Kongar, 1995). Loveman (1990), cinsiyete dayalı iş bölümünde erkeklere gelir getiren birey rolünün uygun olduğu görüşünü belirtmektedir. Çocukluktan başlayarak kişi toplum tarafından belirlenmiş rollerini öğrenerek örnek aldığı rol modellerle tutarlı davranması konusunda teşvik edilir (Güldü ve Kart, 2009).

Toplumsal cinsiyet rolleri tarafından oluşturulan baskın algı, erkekleri toplum içerisinde daha fazla fiziksel ve duygusal anlamda sertlik gerektiren iş ve meslek gruplarına yönlendirmekte ve kadınlar üzerinde otorite konumuna getirebilmektedir (Vatandaş, 2007). Sosyal roller içerisinde yer alan toplumsal cinsiyet rollerinin oluşumu kişinin erken yaşam deneyimleri, akranları, aile üyeleri ve hatta çeşitli medya araçları, çevrimiçi topluluklar aracılığıyla öğrenilebilmektedir (Gale Dolgin, 2014). Erkeklik biçimlerini inşa ve temsil eden ortak amaçlara sahip kişilerin oluşturduğu çevrimiçi topluluklar çeşitli bloglar, internet siteleri, sosyal ağlar olarak yaygın kullanıma ve yüksek etkileşime sahiptirler (Elgün, 2020). "Erkekler Kendi Yollarına Gidiyor" (Men Going Their Own Way) adlı blogun 2001 yılında açılması, erkeklere romantik ilişkiler hakkında ve gündelik hayatlarını ilgilendiren konularda içerik üreten blogların kurulması çevrimiçi erkek topluluklarının başlangıcı olarak kabul görmektedir (Ging, 2017).

Çevrimiçi topluluklarda kadınsılık karşıtlığı, heteroseksist söylem gibi özellikler yer alabilmektedir (Ging, 2017). Genellikle erkek hakları aktivistleri, erkek modası konularındaki blog yazarları, romantik ilişkiler konusunda uzman görülen kişiler çevrimiçi erkek topluluklarının içerik üreticileri durumundadırlar (Ganesh, 2018). Çevrimiçi erkek gruplarının üretmekte olduğu erkeklik daha çok hegemonik erkekliği yücelten, kendilerine ait bir felsefeleri ve jargonları olduğunu iddia eden, erkekliklerin yeniden inşası için çeşitli rolleri kişilerin benimsemesini ve uygulamasını beklemektedir (Elgün, 2020). Çevrimiçi erkek platformlarında başlayarak ortaya çıkan toplumsal cinsiyet eşitliğini çoğunlukla reddeden Red Pill Türkçe kullanımı ile Kırmızı Hap öğretisi, erkeklerin fiziksel ve duygusal olarak daha sert ve baskın olduklarını kabul ederek bu kabulün sonucu olarak da genetik yönden belirleyici bir cinsiyet anlayışını savunmaktadır (Mountford, 2018). Toplum tarafından belirlenen geleneksel erkek rollerini savunan Red Pill hareketi, modern feminizmi reddederek erkekliği yeniden inşa etmektedir (Kelly, 2017). Red Pill öğretisi kadınsılık karşıtlığı, erkeğe atfedilen sosyal rolleri benimseme, kendini geliştirerek sosyal statü sahibi olma gibi söylemler içermektedir (Mountford, 2018). Oluşturulan jargon kapsamında geleneksel erkek

rollerine uymayan, kadınsı görülen erkekler "Beta Erkek"; içinde bulunduğu sosyal grubu domine eden, hiyerarşik olarak daha üstte yer alan hegemonik erkekler ise "Alfa Erkek" olarak isimlendirilmektedir (Ging, 2017). Red Pill öğretilerine göre alfa erkekler, sosyal anlamda statü sahibi, fiziksel olarak güçlü, kişilerarası iletişim becerileri yüksek, diğer erkekler ve kadınlar üzerinde tahakküm kurabilen erkekler olarak nitelendirilmektedirler (Kaufman, 2015). Beta erkeklerin ise düşük statülü, fiziksel anlamda daha zayıf, duygularını yönetemeyen, boyun eğici özelliklere sahip erkekler oldukları belirtilmektedir (Kaufman, 2015).

Red Pill öğretileri, erkeklerin hegemonik erkek olabilmesi ve kadınların daha fazla ilgisini çekebilmesi için toplumsal cinsiyet rolleri benzeri bazı görevleri yerine getirip, davranışların sergilenmesini bekler (Akalin ve Sevindi, 2022). Karanlık Üçlü özellikleri (narsisizm, psikopati ve Makyavelizm) kapsamına giren, olumsuz olarak değerlendirilmesi muhtemel olan bazı özelliklerin kadınlar tarafından romantik ilişkilerde daha arzulanabilir olduğunu; yardımseverlik, iyi niyetli olma gibi özelliklerin hiyerarşik olarak daha altta olduğu varsayılan "Beta Erkek" özellikleri olduğu ve kadınlar tarafından romantik ilişkilerde çekici bulunmayacağı iddia edilmektedir (Akalin ve Sevindi, 2022; Set, 2020).

Erkeklerin hegemonik erkek bir diğer ifade ile alfa erkek olabilmesi için sosyal roller ve ara inançlarla benzer şekilde çeşitli öğütler sunulmaktadır ve bu öğütler davranışı şekillendirmeye yöneliktir (Alexander, 2005). Yeni erkeklik biçimlerinin inşasına katkı sunan Red Pill öğretileri kendi içlerinde kadınsılık karşıtlığını da barındırmaktadır (Elgün, 2020). Elgün (2020) yaptığı çalışmada Red Pill öğretilerini benimseyen çevrimiçi erkek topluluklarının söylemlerini çeşitli başlıklar altında incelemiştir. Bu başlıklar genel olarak "Erkekler duygusal olarak güçlü olmalı.", "Erkek cinsel pazar değerini arttırmalıdır.", "Duygusal adanmışlık zayıflıktır." gibi çeşitli başlıklardan oluşmaktadır. Red Pill öğretilerine daha detaylı şekilde bakıldığında Bilişsel kuramdaki sayıltı ve kurullarla benzer özelliklere sahip birçok paylaşım olduğu gözlenmektedir. Örneğin, "Kadınların bakış açısında erkeğin duygusal olarak güçsüz olması cazibesini azaltır.", "Erkek dominant ve karar verici olmalıdır.", "Erkek, maskülen olabilmesi için ağırlık kaldırmalı, sağlıklı beslenip iyi uyumalı, kendisine iş edinerek işinde yükselmeli." şeklinde sayıltı ve kural cümlelerinden oluşan ara inançlar Red Pill yani Kırmızı Hap öğretilerinin içerisinde yer almaktadır. Araştırmada yer alan erkeklik rol normları kavramları Thompson ve Pleck (1986) tarafından statü, sertlik ve kadınsılık karşıtlığından oluşan, Red Pill öğretilerinin temalarıyla benzer olduğu ön görülen üç alt boyutuyla ele alınmaktadır.

Çalışmanın bundan sonraki bölümünde ebeveynlik tutumları, erkeklik rol normları ve psikolojik belirtilere ilişkin araştırmalara ve bilgilendirmelere değinilecektir.

1.5. Ebeveynlik Tutumları, Erkeklik Rol Normları ve Psikolojik Belirtiler

Erkek rolleri toplumu uzun yıllardır etkilemiştir. Erkekler, toplumsal cinsiyet rolleri gereği çoğunlukla dominant, fiziksel ve duygusal olarak güçlü görülürler. Ancak bu rollerin, erkeklerin psikolojik sağlığı üzerinde önemli bir etkisi olduğu düşünülmektedir (Uludağlı, 2017). Erkekler toplumsal cinsiyet rolleri gereği duygularını ifade etme konusunda sıkıntı yaşayabilirler (Gök, 2017). Bu da depresyon,

kaygı ve stres gibi psikolojik sorunlara yol açabilir (Bosson ve Vandello, 2011; Fonseca, 2010; Tekke ve Yıldız, 2020). Ayrıca, erkeklerin toplumda baskın ve güçlü olmaları beklenir. Bu nedenle kendilerini zayıf hissettiklerinde ya da kontrolü kaybettiklerinde öz saygıları ve özgüvenleri de olumsuz etkilenebilir (Brody, 2000). Yapılan bir meta-analiz çalışmasında, çeşitli araştırmalar bir araya getirilerek erkek rollerinin psikolojik belirtiler üzerindeki etkisi incelenmiş ve 19.453 katılımcının dahil edildiği çalışmada erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerine uygun davranışlar sergiledikçe depresyon, anksiyete ve stres düzeylerinde artış olduğu ortaya konmuştur (Wong ve ark., 2017). Aynı çalışmada eril norm türlerine bağlı farklılıklar gözlenmekle birlikte, eril normlara güçlü şekilde bağlı olmanın zayıf psikolojik sağlık üzerinde etkili olduğu hatta psikolojik yardım aramaya karşı olumsuz tutuma yol açabileceği de ifade edilmiştir. Erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerine uygun davranışlar sergiledikçe psikolojik yardım arama davranışlarının azaldığı sonucuna ulaşan bir başka çalışmada, toplumsal beklentilerin farkında olunması ile erkeklerin yardım arama davranışlarına daha destekleyici yaklaşıldığı ve bu noktada kullanılan dil ile psikoterapinin bireysel güç ve dayanıklılığı arttırmada etkili olduğu ifade edilmiştir (Mahalik ve ark., 2003).

Erkeklik rol normlarının gerektirdiği beklentileri karşılayamadığını düşünen erkekler, kendilerini başarısız ve eksik olarak algılama eğilimine sahip olabilmektedir (Dökmen, 2017; Fonseca, 2010). Geleneksel erkeklik rol normlarına önem veren erkekler normlara aykırı olduklarını fark ettiklerinde yetersizlik duyguları ile baş etmeye çalışmaktadırlar (Bayar ve ark., 2018). Diğer taraftan, aile sistemi içerisinde sıcaklık, anlayış ve şefkat temelli ilişkiler kuran, duygusal ihtiyaçları karşılanan çocuklar yaşamının ilerleyen dönemlerindeki romantik ilişkilerinde daha anlayışlı, sevgi temelli davranış stilleri kullanmaktadırlar (Sümer, 2008). Eleştirilen, soğuk, ihmal ve istismar olan ailelerde bulunan çocukların ise psikolojik sağlığın önemli bir göstergesi olan öz şefkatinin daha düşük olabileceği ortaya konmuştur (Sümer, 2008). Düşük benlik saygısının genellikle reddedici ebeveyn tutumu ile ilişkili olduğu görülmektedir (Cohen ve ark., 2008). Ebeveynlerinin otoriter ve ilgisiz tutuma sahip olduğunu düşünen kişilerin düşük benlik saygısına sahip oldukları bulunmuştur (Haktanır ve Baran, 1998).

Bireysel ve toplumsal olarak acı çekmemize neden olan psikolojik bozuklukların yarattığı sıkıntı gün geçtikçe artmaktadır (Institute for Health Metrics and Evaluation; Global Burden of Disease Study, 2018). Ruhsal bozuklukların, uyum bozucu olan diğer bozuklukların içerisinde bütün dünyada %6'lık bir yaygınlığa sahip olduğu öne sürülmektedir (Whiteford ve ark., 2015). Dünya Sağlık Örgütü'nün 2019-2023 Ruh Sağlığı Özel Girişimi raporunda yer alan bilgiler ışığında depresyon ve kaygı bozukluklarının küresel ekonomiye maliyeti oldukça yüksektir. Aynı raporda yer alan bilgilere göre intihar (özkıyım) gençlerin başlıca ölüm nedeni olarak yer almaktadır. İntihar sebebiyle hayatını kaybedenlerin sayısı yılda 800000 kişiye ulaşmıştır (DSÖ, 2019). Bu bilgiler depresif belirtiler ve öz saygı üzerindeki etkisi olabilecek konuların araştırılması gerekliliğini ortaya koymaktadır (Kline ve ark., 2016). Yürütülen bir çalışmada ebeveynlerin ilgisiz olarak algılandığı ebeveynlik tutumu ile sosyal kaygı, yaygın kaygı ve depresyon ilişkisinin yüksek olduğu, koruyucu ebeveynlik tutumunun daha fazla algılandığı ergenlerde de yüksek içselleştirme belirtilerinin olabileceği şeklinde bir değerlendirme yapılmıştır (Anhalt ve Morris, 2008).

Beliren yetişkinlikteki depresyon yaşamın kalan kısmını da etkileyecek sonuçlara neden olabilmektedir (Yaroslavsky ve ark., 2013). Dünyada 18-25 yaş arası bireylerin %8.3'ünün her yıl en az bir kere majör depresif epizod geçirdiği belirlenmiştir (Madde Bağımlılığı ve Ruhsal Sağlık Hizmetleri İdaresi, 2012). Dünya Sağlık Örgütü, her yıl yaşanan intihara bağlı ölüm oranlarında 15-29 yaş aralığındaki yüksek orana dikkat çekmektedir (DSÖ, 2020). Depresyon ve ebeveynlik tutumu ile ilgili çalışmalara bakıldığında, Hammen ve arkadaşları (2011) kadınların 15 yaşına gelene kadar depresyon geçirdiklerinde kişiler arası zorluklar yaşayabildiklerini ve çocuk yetiştirme risklerini ortaya koymuşlardır. Aynı çalışmadan elde edilen başka bulgularda bu kişilerin yirmili yaşlarına geldiklerinde daha çok depresyona girdiği ve ebeveynlik konusunda yetersizlik hissi yaşadığı tespit edilmiştir. Ebeveyn sıcaklığının etkilerine bakıldığında ise çocuklarda depresyonu ve dışsallaştırma sorunlarını azalttığı, ebeveyn reddinin ise depresyon ile içselleştirmeyi ve dışsallaştırma sorunlarını arttırdığı bulunmuştur (Crandell ve ark., 2018). Destekler şekilde, depresif belirtilere sahip olan ve geçmişte kötü yaşam deneyimlerine sahip olan annelerin çocuklarına fiziksel anlamda ve psikolojik olarak saldırgan oldukları ifade edilmiştir (Wolford ve ark., 2019).

Kişinin kendisi hakkında yaptığı her değerlendirme, her ifadesi bireyin benlik algısı hakkında örnekler sunar (Brownfain, 1952). Bireyin gerçekte kendisi olduğuna inandığı benliği, olmayı idealize ettiği benlik ve diğer kişiler tarafından algılanan benlik ve olası pek çok isimlendirmenin yapılandırılmasıdır (James, 1890). Kararlılık, benlik algısında varlığını sürdürürken bu isimlendirmelerin ilişkisinden doğar (Brownfain, 1952). Brownfain (1952), geliştirdiği ölçek çalışmasında özsaygısı yeterince yüksek olmayan bireylerin savunma gerekçelerini iyi bulduklarında kendilerini olumlu yönde gördükleri ifade edilmektedir. Olumsuz unsurları tolere edemeyen bireyler ise stabil olmayan bir benlik algısına sahip olarak farklı benlik algılarının ilişkisinden doğan kararlı yapıyı oluşturamayabilir (Brownfain, 1952). Goswick ve Jones (1981), yaptıkları çalışmada bireyin yaşadığı yalnızlık ile olumsuz benlik algısının ilişkili olabileceğini bulmuşlardır. Erken dönemlerde gerçekleşen ebeveyn etkileşiminin paranoid süreçlerdeki rolünü inceleyen bir araştırmada, çocuğuna duygusal sıcaklık göstermeyen ve aşırı koruyucu olan ebeveynlerin psikolojik belirtiler açısından önemli etkileri olan olumsuz benlik algısı ve güvensiz bağlanma ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Udachina ve Bentall, 2014).

Somatizasyon, bedensel belirtilere, bedendeki işaretlere dikkat çeker ve beden anlamı taşıyan soma kelimesinden türemiştir (Sadock ve Sadock, 2007). Bedenin işlev yönünden eksik kalması nedeniyle oluşan psikolojik stres somatizasyon olarak ifade edilmektedir (Derogatis ve Melisaratos, 1983). Somatizasyon şikayetleri genellikle gastrointestinal, kardiyovasküler ve solunum yolu sistemlerine odaklanmaktadır bunun yanı sıra; ağrı, sancı çekme ve kas sistemlerinde yer alan rahatsızlıklar da sıkça karşılaşılmaktadır (Derogatis ve Melisaratos, 1983). DSM-IV-TR'de somatoform bozuklukları başlığında yer alan somatizasyon, DSM-5'te bedensel belirti ve ilişkili bozukluklar olarak ifade edilmiş ve konversiyon bozukluğu, yapay bozukluk, bedensel belirti bozukluğu, hastalık anksiyetesi bozukluğu, başka tıbbi koşulları etkileyen psikolojik faktörler, başka bir belirlenmiş bedensel belirti ve ilişkili bozukluk ve belirlenmemiş bedensel belirti ve ilişkili bozukluğu kendi içerisinde yer almaktadır. Ciddi sıkıntı ve bozulmalara yol açan bu bozukluklar ön plana çıkan somatik

belirtilerdir. Tıbbi olarak bir açıklama olmamasına karşın somatik belirti bozukluğu, pozitif belirti ve işaretler (sıkıntı veren somatik belirtiler, anormal düşünceler, davranışlar ve duygular) dikkate alınarak teşhis konmasına dikkat çekmektedir. Ayırıcı olan bu özellikler somatik belirtiler yerine kişilerin somatik belirtiyi sunma biçimleri ve yorumlayışlarıdır (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013). Hissedilen bedensel duyumlara karşı farkındalık artması sonucunda bu duyumların var olan bir tıbbi hastalığa işaret ederek kendini gösterdiği belirtilmektedir (D'Souza ve Hooten, 2019). Çocukluk, ergenlik ve yetişkinlikte başlayabilen somatik belirti bozukluğunun genel popülasyonda yaygınlığının %5 ile %7 arasında yer aldığı ve kadın erkek oranına bakıldığında kadınlarda bu oranın on kat daha fazla olduğu öne sürülmektedir (Kurlansik ve Maffei, 2016).

Somatik belirti bozukluğunda çocukluk dönemindeki zorlayıcı deneyimlerin, ihmalkâr tutuma maruz kalmanın, cinsel istismarın, kaotik yaşam tarzının, alkol ve madde bağımlılığının birer risk faktörü olarak sayılabileceği öne sürülmektedir (Kurlansik ve Maffei, 2016). Somatizasyon, aktivitelerde, rutinlerde, hayatın içerisinde yer aldığımız sosyal alanlardaki işlevsel bozulmalara neden olabilmektedir (Harris ve ark., 2008). Panik bozukluk ve majör depresif bozukluğun ön plana çıktığı bazı patolojilerin başlangıç aşamalarında somatik belirtilerin ortaya çıkabileceği belirtilmektedir (Harris ve ark., 2008). Somatik belirtiler genellikle psikopatolojiler ve stres ile ilişkili olarak ele alınsalar da kimi zamanlar belirsiz nedenlerle ortaya çıkabilmektedir (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013). Ebeveyn ihmali, olumsuz benlik algısı ve duygusal istikrarsızlığın somatizasyon belirtilerini arttırabileceği ortaya konulmuştur (Naz ve Kausar, 2015).

Alan yazındaki çalışmalarda ebeveyn tutumları ile ilişkisine bakıldığında, ergenlik döneminde olan ve yüksek düzeyde bedensel yanıtları olan ergenler için uyumsuz ebeveynliğin risk faktörü olabileceği, yanıt düzeyi düşük olan ergenler için ise ebeveyn tutumları arasında herhangi bir ilişki bulunmadığı ifade edilmiştir (Rousseau ve ark., 2014). Babaların reddedici tutumlarının ve hostilitelerinin de çocuklarının somatizasyonu ile ilişkili olduğu ortaya konmuştur (Lackner ve ark., 2014). Anneden algılanan ebeveynlik tutumları ile ilişkilerin bulunmadığı aynı çalışmada, babaların sahip oldukları ebeveynlik tutumlarının bireylerin somatizasyon düzeylerine etkisinin araştırmanın diğer demografik değişkenleri ve istismardan daha fazla etki ettiği ifade edilmiştir. Ebeveynlerinin tutumlarını aşırı koruyucu ve reddedici olarak algılayan çocukların somatizasyon belirtilerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (Dirik ve ark., 2015). Ebeveyn sıcaklığı, katı cezalandırma ve psikolojik kontrolün de ergenlerin somatizasyonu ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Rousseau ve ark., 2013).

Buss (1961) hostiliteyi diğer kişileri beğenmemeyi ve olumsuz değerlendirmelerde bulunmayı kapsayan bir tutum olarak tanımlar. Hostilite, diğerlerinin isteklerinin değersiz görüldüğü, hata yapacağına dair beklenti halinde olan, başkalarının çektiği acıyı görme isteği bulunmasıyla ortaya çıkan bilişsel bir boyut olarak ifade edilmektedir (Smith, 1994). Hostilite, şüphe duyma, güvenmeme ve diğerlerini kötülemeyi içermekle beraber diğerlerine karşı olumsuz inanç ve tutumlardan oluşur (Miller ve ark., 1996). Hostilite ve öfke zaman zaman birbirlerinin yerine kullanılsa da öfke duygusu hostile bilişlerin sonucu olarak düşünülerek bu ayrım yapılabilir (Eckhardt ve ark., 2004). Hostilite ve saldırganlık, kişiler arası kabul ve red teorisine göre ele alındığında, ebeveynlerin çocuklarına yönelik olumsuz sözel ya da

fiziksel davranışlarla seyreden düşmanlık, öfke ya da kin duyması şeklinde de ifade edilmektedir (Khaleque, 2017).

Kadın ve erkekler sahip oldukları toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle farklı ebeveyn tutumlarına maruz kalmakta ve ebeveynlerinin tutumlarını farklı algılayabilmektedir (Brody, 1999). Saldırganlık üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde kişinin agresif davranışlarının kaynağının biyolojik cinsiyet yerine toplumsal cinsiyet uyumu ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Richardson ve Hammock, 2007). Toplumsal cinsiyet normlarında, ataerkil yapıyı destekleyen erkekler şiddeti normalleştirme eğiliminde olabilmektedirler (Gressard ve ark., 2015). Erkek, toplum tarafından oluşturulan toplumsal cinsiyet normlarına uyum sağladığı sürece davranışlarındaki agresyon ve baskın tutumun arttığı ifade edilmektedir (Mahalik ve ark., 2003). Erkeklerin üzüntü, çökkünlük, umutsuzluk, korku gibi duyguları dile getirmelerinin toplumda kabul görmeyeceği ve sadece öfke duygusu ile agresyon ifadesinin kabul gördüğü ortaya konulmaktadır (Brody, 2000).

Yürütülen bir meta-analiz çalışmasında ebeveynlerin hostile ve saldırganlığının çocuklarındaki psikolojik belirtileri ve olumsuz benlik, duygusal dengesizlik, olumsuz dünya algısı, öfke gibi kişilik özelliklerine yatkınlığı etkilediği bulunmuştur (Khaleque, 2017). Babalarının erkek çocuklarına sert ve agresif olmalarını tavsiye etmelerinin çocukların akran ilişkilerinde bu davranışları sergileme konusunda baskı hissettikleri ifade edilmektedir (Good ve ark., 2005). Akran ilişkilerini etkilemesinin yanı sıra bireyin romantik ilişkilerinde de duygularını paylaşmanın zayıflık belirtisi olabileceğini düşünmesi ile romantik partnerine karşı olumsuz davranışlarda bulunabileceği ifade edilmektedir (Good ve ark., 2005). Kendisinden beklenen rollere uygun davranışlar sergileyen erkekler romantik ilişkilerinde öfke kontrol sorunları, şiddet, travma sonrası stres bozukluğu belirtilerini gösterebilecekleri bulunmuştur (McDermott ve ark., 2010; Moore ve ark., 2010). Ayrıca geleneksel erkeklik rollerini benimseyen erkeklerin, erkekliklerine yönelik tehdit hissetmeleri durumunda karşılaştıkları problemleri şiddet aracılığıyla çözerek yeniden üstünlük sağlama eğilimi taşıdıkları ortaya konulmuştur (Sakallı ve Türkoğlu, 2019). Toplumsal cinsiyet rollerine uyumun sonucunda ortaya çıkabilecek stresin ve şiddet tutumunun kadına yönelik şiddetle de ilişkili olabileceği ifade edilmiştir (Baugher ve Gazmararian, 2015). Erkekler ile yürütülen bir çalışmada geleneksel erkeklik rollerini benimseyen erkeklerin kadına yönelik şiddet olasılıklarının daha yüksek olduğu ortaya konmuştur (Türkoğlu ve Cingöz, 2019). Baskın erkeklik ideolojisindeki saldırganlığın, sertlik ve egemenlik gibi özelliklere uymayan erkeklerde tehdit algısı yaratabileceği, tehdidin yarattığı etkinin kadınlara karşı şiddete yöneltebileceği öne sürülmektedir (Türkoğlu ve Cingöz, 2019).

1.6. Araştırmanın Amacı

Algılanan ebeveynlik tutumları ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkilerin ele alınması ve bu ilişkide erkeklik rol normlarının aracılık rolünü belirlemek araştırmanın temel amacını oluşturmuştur. Katılımcıların yaş, cinsiyet, yaşanılan şehir, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu gibi demografik değişkenler ile erkeklik rol normları arasındaki ilişkilerin incelenmesi de araştırmanın diğer bir amacını oluşturmuştur. Araştırmanın amaçları doğrultusunda üç hipotez oluşturulmuştur. Araştırmanın ilk hipotezi algılanan ebeveynlik tutumları, erkeklik rol normları ve psikolojik belirtiler arasında anlamlı ilişkiler vardır şeklindedir. İkinci hipotez algılanan ebeveynlik

tutumları ve erkeklik rol normlarının psikolojik belirtiler üzerinde anlamlı etkileri vardır olarak oluşturulmuştur. Üçüncü ve son hipotez ise algılanan ebeveynlik tutumları ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide erkeklik rol normlarının aracı rolü vardır hipotezidir.

1.7. Araştırmanın Önemi

Yapılan literatür taraması sonrasında erkeklik rol normları hakkında az sayıda çalışma olduğu görülmüş, algılanan ebeveynlik tutumları ve psikolojik belirtiler arasında aracı rolü olup olmadığı hakkında ise herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Yapılan çalışmaların pek çoğunda katılımcılar sadece erkeklerden oluşmakta ve kadın bakış açısına az kaynakta yer verilmektedir. Literatürdeki bu eksikliği tamamlaması açısından araştırmanın diğer bir katkısı olarak da erkeklik rol normlarını benimsemeye kadınlara görüşleri ve durumları hakkında bilgi veriliyor olması araştırmanın özgün bir yönü olarak ön plana çıkmaktadır. Algılanan ebeveynlik tutumlarının erkeklik rol normları aracılığı ile psikolojik belirtiler (anksiyete, depresyon, somatizasyon, hostilite, olumsuz benlik) üzerindeki etkilerinin incelenmesi ile elde edilen sonuçların Klinik Psikoloji literatürüne ve müdahalelerine katkı sağlaması açısından özgün ve önemli olduğu düşünülmektedir.

Yürütülen çalışmanın romantik ilişkilerde kadın ve erkek rolleri hakkında bilgiler sunduğu düşünülmektedir. Ortaya konan bilgilerin romantik ilişkilerdeki anlaşmazlıkların çözümünde, ilişki doyumunu etkileyebileceği düşünülen beklentiler üzerine çalışılan psikoterapi seanslarında fayda sağlayabileceği düşünülmektedir. Araştırmanın kadına yönelik şiddet davranışlarının açıklanması ve önlenmesi konusunda yapılacak yeni çalışmalara katkı sunabileceği düşünülmektedir. Bireylerin erkeklik rol normlarına yönelik tutumlarını açıklama ve anlamada araştırmadan elde edilen bulguların ilerleyen çalışmalara katkı sağlaması beklenmektedir. Bilişsel yaklaşım temelinde erkeklik rol normları ile ilişkili inançların çalışılması, erkeklik üzerine söylenen kalıp söylemlerin (Erkek adam ağlamaz, Erkek dediğin sert olur vb.) ele alınması, bireyi rahatsız eden otomatik düşüncelerin belirlenip yerine daha gerçekçi, toplumsal eşitlik ile ilişkili alternatif düşüncelerin getirilmesi ile bireylerin üstlendikleri toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin baskı ve stres azaltılabilir. Bu konularda geliştirilecek yeni müdahale programlarına katkı sağlandığı düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

Bu araştırmada, beliren yetişkinlik ve orta yaş döneminde yer alan bireylerin algılanan ebeveynlik tutumlarının psikolojik belirtiler üzerindeki etkisinin araştırılması hedeflenmiştir. Aynı zamanda algılanan ebeveynlik tutumları ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide erkeklik rol normlarının aracı rolünün test edilmesi amaçlanmıştır. Bunların yanı sıra, erkeklik rol normlarının cinsiyet, yaş, yaşamın büyük çoğunluğunun geçirildiği yer, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ile ilişkisi de değerlendirilmiştir. Aşağıda, araştırmanın örnekleme hakkında, veri toplama araçları, hipotezler, verilerin toplanması ve çözümlenmesi süreçleriyle ilgili bilgiler yer almaktadır.

2.1. Örneklem

Araştırmanın uygulama kısmı ilk aşamada 597 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Yaş sınırının dışında yer alan, yapılan uç değer analizleri sonucunda normal dağılımın dışında kalan 12 katılımcı araştırmadan çıkarılarak analizler dışında bırakılmıştır. Araştırmaya 585 gönüllü katılımcıdan oluşan örnekleme 454 kadın (%77.6) katılımcı, 131 erkek (%22.4) katılımcı dahil olmuştur. Katılımcıların yaş aralığı beliren yetişkinlik ve orta yaş dönemini kapsayan 18 ile 48 yaş aralığında olup evli ve 49 yaşında olan 2 katılımcı araştırmanın örnekleme dağılımı açısından önemli olduğu düşünülerek araştırmaya dahil edilmiş ve yaş aralığı 18 ile 49 yaş olarak değişmiştir. Katılımcıların yaş ortalaması 26.38'dir. Örneklemin demografik özellikleri Tablo 2.1.'de verilmiştir. Yaş aralığı olarak beliren yetişkinlik dönemine denk gelen 18 ile 29 yaş arası katılımcılar 459 kişi (%78.5), 30 ile 49 yaş arasındaki katılımcılar ise 126 kişiden (%21.5) oluşmaktadır.

Tablo 2.1. Örneklemin Demografik Özellikleri

<i>Değişken</i>	<i>Sıklık (f)</i>	<i>Yüzde (%)</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>
<i>Yaş</i>			26.38	6.06
<i>Cinsiyet</i>				
Kadın	454	77.6		
Erkek	131	22.4		
<i>Cinsel Yönelim</i>				
Heteroseksüel	529	90.4		
Lgbti+	18	3.1		
Belirsiz	38	6.5		
<i>Yaş Aralığı</i>				
18-29 yaş arası katılımcılar	459	78.5		
30-49 yaş arası katılımcılar	126	21.5		
<i>İlişki Durumu</i>				
İlişkisi Yok	309	52.8		
İlişkisi Var	191	32.6		

Evli	85	14.5
<i>Eğitim Durumu</i>		
İlkokul veya Ortaokul mezunu	11	1.9
Lise mezunu	43	7.4
Lisans mezunu	393	67.2
Yüksek lisans veya Doktora mezunu	138	23.6
<i>Algılanan Ekonomik Gelir Durumu</i>		
Çok düşük	34	5.8
Düşük	74	12.3
Orta	353	60.3
Yüksek	108	18.5
Çok yüksek	18	3.1
<i>Şehir</i>		
Büyükşehir	312	53.3
Köy-Kasaba-İlçe-İl	273	46.7
<i>Psikiyatrik Tanı</i>		
Evet	106	18.1
Hayır	479	81.9
<i>İlaç Kullanımı</i>		
Evet	51	8.7
Hayır	534	91.3
<i>Anne Eğitim Durumu</i>		
Lise altı	340	58.1
Lise ve üzeri	245	41.9
<i>Baba Eğitim Durumu</i>		
Lise altı	279	47.7
Lise ve üzeri	306	52.3

Araştırmada katılımcılara psikiyatrik tanı alıp almadıkları sorulmuş eğer tanı almışlarsa bu tanıyı belirtmeleri açık uçlu soruyla istenmiştir. Araştırmanın örnekleminde psikiyatrik tanı alan 106 katılımcı (%18.1), psikiyatrik tanı almayan 479 (%81.9) katılımcı bulunmaktadır. Katılımcılara psikiyatrik ilaç kullanım durumları sorulmuş eğer kullanıyorlar ise hangi ilaçları kullandıklarını belirtmeleri açık uçlu soru ile istenmiştir. Katılımcılardan 51 tanesi (%8.7) ilaç kullanmakta, 534 tanesi (%91.3) ilaç kullanmamaktadır.

Araştırmanın örneklemini oluşturan katılımcıların anne eğitim durumları incelendiğinde annesi okuryazar olmayan, ilkokul veya ortaokul mezunu olan katılımcılar 340 kişi (%58.1), annesi lise ve üzeri yani lise, ön lisans, lisans, yüksek lisans veya doktora mezunu 245 kişi (%41.9) olduğu görülmüştür. Baba eğitim durumuna bakıldığında babası okuryazar olmayan, ilkokul veya ortaokul mezunu 279 kişi (%47.7), babası lise ve üzeri yani lise, ön lisans, yüksek lisans veya doktora mezunu olan 306 kişinin (%52.3) bulunduğu görülmektedir.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, katılımcıların algılanan ebeveynlik tutumlarını belirlemek amacıyla "Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları-Çocuk Formu" (KAET-Ç); katılımcıların erkeklik rol normlarını benimseme düzeyini değerlendirmek için "Erkek Roller Ölçeği" (ERÖ), katılımcıların psikolojik belirti düzeylerini değerlendirmek için "Kısa Semptom Envanteri" (KSE) kullanılmıştır. Ek olarak, katılımcıların çalışmaya gönüllü katılım beyanı ve bilgilendirme için "Bilgilendirilmiş Onam Formu" kullanılmış; katılımcıların bazı sosyal ve gelişimsel özelliklerini belirleyebilmek için "Demografik Bilgi Formu"ndan yararlanılmıştır. Devam eden bölümlerde ölçüm araçlarının özelliklerine ilişkin bilgiler verilmektedir.

2.2.1. Bilgilendirilmiş Onam Formu

Katılımcıların araştırmaya gönüllü katıldıklarını beyan etmeleri için düzenlenmiş, araştırmanın amacı hakkında bilgi veren formdur. Araştırmanın tamamlanması için beklenen ortalama doldurma süresi, araştırmaya katılım için gereken şartlar, olası riskler ve katılımcının rahatsızlık hissetmesi durumunda araştırmadan ayrılabilmesi hakkında bilgiler sunması amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Ayrıca yapılan çalışmada verilen bilgilerin gizli tutulacağı ve yanıtların sadece bilimsel amaçlar için kullanılacağı belirtilmiştir. Formun son kısmında "Araştırma ile ilgili bilgileri okudum ve araştırmaya gönüllü olarak katılıyorum." şeklinde onay kutucuğu bulunmaktadır. Hazırlanan Bilgilendirilmiş Onam Formu Ek 1.'de yer almaktadır.

2.2.2. Demografik Bilgi Formu

Katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi vb. demografik özelliklerine ilişkin bilgilere ulaşmak için sorular içeren, araştırmacılar tarafından hazırlanan formdur. Çalışmadaki diğer ölçeklerin yanında kullanılmıştır. Ekler kısmında (Ek 2.) "Demografik Bilgi Formu" yer almaktadır.

2.2.3. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları - Çocuk Formu

Algılanan Ebeveyn biçimleri Ölçeği- Çocuk Formu Perris vd. (1980) tarafından geliştirilmiş olup 23 maddeden oluşan bir öz bildirim ölçeği olarak tasarlanmıştır. Türkçe geçerlilik güvenirlik çalışması Dirik, Yorulmaz ve Karancı (2015) tarafından yapılmıştır. Katılımcıların geçmişlerinde kendi ebeveynlerinden gördüklerini düşündükleri, algıladıkları yetiştirme biçimlerini değerlendirmeleri amacıyla kullanılmaktadır. Likert tipi derecelendirilen ölçekte katılımcılar maddeleri hem anneleri hem babaları için ayrı ayrı cevaplamaktadır. Dörtlü likert tipi bir ölçek olan Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları-Çocuk Formu (KAET-Ç) '1= hiçbir zaman, 2=bazen, 3=çoğu zaman, 4=her zaman' olarak derecelendirilmektedir. Ölçeğin alt boyutları üç tanedir. Bunlar reddedicilik, aşırı koruyucu tutumlar ve duygusal sıcaklık boyutlarından oluşmaktadır. Boyutlar incelendiğinde reddedicilik boyutu katılımcıların ebeveynlerine ait eleştirel ve yargılayıcı tutuma, aşırı koruyuculuk boyutu ise çocukların güvenliğine yönelik endişeye işaret eder. Bir diğer boyut olan duygusal sıcaklık boyutu ise ebeveynin değer veren ve ilgi gösteren biçimlerini işaret etmektedir. Alt ölçeklerin iç tutarlılık değerleri baba için duygusal sıcaklık .79, aşırı koruyuculuk .73 ve reddedicilik

.71'dir. Anne için algılanan duygusal sıcaklık .75, aşırı koruyuculuk .72 ve reddedicilik .64'tür (Dirik ve ark., 2015).

Mevcut çalışmada ise ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı anne için .73 baba için .76'dır. Ölçeğin alt boyutlarına göre Cronbach Alfa değerleri sırasıyla: duygusal sıcaklık anne (7 madde) .85, aşırı koruyuculuk anne (9 madde) .84, reddedicilik anne (7 madde) .87, duygusal sıcaklık baba (7 madde) .85, aşırı koruyuculuk baba (9 madde) .84, reddedicilik baba (7 madde) .86'dır. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları-Çocuk Formu Ek 3.'te yer almaktadır.

2.2.4. Erkek Roller Ölçeği

Erkek Roller Ölçeği (ERÖ), erkekler için uygun görülen davranışlar ve roller hakkındaki var olan inançları değerlendirmek için 26 madde olarak, Thompson ve Pleck (1986) tarafından geliştirilmiştir. Yedili likert tipi olan ölçek üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutlarından "Statü" alt ölçeği, statü ile saygı kazanma ve sürdürmeyi ölçen, 11 sorudan oluşmaktadır. "Kadınsılık Karşıtlığı" alt ölçeği, her türlü basmakalıp kadınsı davranıştan uzak durma ile ilgili maddeleri içerirken toplamda 7 maddeden oluşmaktadır. Son olarak, "Sertlik" alt ölçeği, kendi ve başkaları gözünde duygusal anlamda ve fiziksel olarak sert görünme endişesini ifade eden 8 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınan puanlar ne kadar yüksekse katılımcının kültürüne özgü erkeklik rol normlarını o kadar onayladığı ve bu rolleri içselleştirdiği kabul edilmektedir. Ölçeğin ters çevrilerek kodlanan maddelerini 8. ve 19. maddeler oluşturmaktadır. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Lease ve arkadaşları (2009) tarafından yapılmıştır. Erkek Roller Ölçeğinin özgün İngilizce versiyonunun iç tutarlılıkları .74 ile .81 arasında değişirken, Türkçe versiyonu için güvenilirlik katsayıları .73 ile .81 arasındadır.

Mevcut çalışmada ise ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .92'dir. Ölçeğin alt boyutlarına göre Cronbach Alfa değerleri sırasıyla: statü (11 madde) .87, kadınsılık karşıtlığı (7 madde) .79, sertlik (8 madde) .76'dır. Erkek Roller Ölçeği Ek 4.'te sunulmuştur.

2.2.5. Kısa Semptom Envanteri

Kısa Semptom Envanteri (KSE; Brief Symptom Inventory) psikolojik belirtileri tarama amacıyla Derogatis (1992) tarafından geliştirilen, dörtlü Likert tipi bir kendini değerlendirme ölçeğidir. KSE'nin orijinal çalışması 9 alt boyuttan (somatizasyon, obsesif-kompulsif, kişilerarası alınganlık, depresyon, anksiyete, paranoid düşünceler, fobik-anksiyete, hostile ve psikotizm) oluşan toplam 53 maddeyi içermektedir. İç tutarlılık katsayılarının .71 ile .85 aralığında değiştiği belirtilmiştir (Derogatis, 1992). Türk örneklemini üzerindeki psikometrik özellikleri, Hisli Şahin ve Durak (1994) tarafından üç farklı araştırma ile incelenmiştir. Ölçeğin var olan orijinal yapısının test edilmesini amaçlayan temel bileşenler analizi sonucunda ölçeğin, toplam varyansın %40'ını açıklayan 5 faktörlü bir yapıda açıklandığı görülmüştür. Ortaya konulan yeni faktörler, kendilerine yüklenen maddeler göz önüne alınarak depresyon, anksiyete, somatizasyon, olumsuz benlik ve hostile olarak adlandırılmışlardır. Yapılan çalışmalar sonucunda belirtilen yeni alt boyutların Cronbach alfa iç tutarlılık kat sayıları sırasıyla .87, .88, .87, .75 ve .76 olarak belirtilmiştir (Hisli Şahin ve Durak, 1994).

Mevcut çalışmada ise ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .97'dir. Ölçeğin alt boyutlarına göre Cronbach Alfa değerleri sırasıyla: anksiyete (13 madde) .89, depresyon (12 madde) .91, olumsuz benlik (12 madde) .89, somatizasyon (9 madde) .85, hostilite (7 madde) .82'dir. Kısa Semptom Envanteri Ek 5.'te sunulmuştur.

2.3. İşlem

Araştırma kapsamında veriler toplanmadan önce Antalya Bilim Üniversitesi Etik Kurulu'ndan gerekli izinler alınmıştır. Etik Kurul kararı Ek 6.'da belirtilmiştir. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının izinleri ilgili araştırmacılardan alınmıştır. Yaşları 18 ile 49 arasında değişen 585 gönüllü katılımcı online anket yöntemiyle çevrimiçi platformlar aracılığıyla çalışmayı tamamlamıştır. Çevrimiçi olarak elde edilen veriler "Google Forms" aracılığıyla sosyal medya platformları ve Whatsapp, Telegram gibi iletişim uygulamaları üzerinden toplanmıştır. Çevrimiçi ölçek uygulamalarında Bilgilendirilmiş Onam Formu aracılığıyla katılımcılar çalışmanın içeriği, çalışmaya katılımın gönüllülük esasına dayandığı ve çalışmayı istedikleri zaman bırakabilecekleri konusunda bilgilendirilmiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtlarda kimlik bilgileri istenmemiş katılımcıların bilgileri saklı tutulmuştur. Veri toplama sürecinde yaşanan Kahramanmaraş Depreminin etkilerinin araştırma sonuçlarına olası etkilerinin önüne geçebilmek için depremden sonraki 1 ay boyunca veri toplanmamıştır. Hazırlanan online anket katılımcıların, bilgilendirilmiş onam formunu onayladıktan sonra Demografik Bilgi Formu'nu, Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği-Çocuk Formu'nu, Erkeklik Roller Ölçeği'ni, ve Kısa Semptom Envanteri'ni doldurabilecekleri şekilde düzenlenmiştir. Ölçeklerin doldurulması yaklaşık 10 dakika sürmüştür. Ölçeklerin devamında katılımcılara katkıları için teşekkür edilerek araştırma hakkında soru, öneri ve geri bildirimleri için araştırmacının iletişim bilgileri paylaşılmıştır.

2.4. Hipotez

Araştırmaya ilişkin hipotezler bu kısımda belirtilmiştir.

H1: Algılanan ebeveynlik tutumları, erkeklik rol normları ve psikolojik belirtiler arasında anlamlı ilişkiler vardır.

H2: Algılanan ebeveynlik tutumları ve erkeklik rol normlarının psikolojik belirtiler üzerinde anlamlı etkileri vardır.

H3: Algılanan ebeveynlik tutumları ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide erkeklik rol normlarının aracı rolü vardır.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmadaki verilerin analizi sürecinde SPSS (Statistical Package For The Social Sciences) 26 programı kullanılmıştır. Erkeklik rol normlarının demografik değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığını analiz etmek için bağımsız gruplar t testi kullanılmıştır. Algılanan ebeveynlik tutumları, erkeklik rol normları ile psikolojik belirtilerin ilişkileri için pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Psikolojik belirtileri yordayan değişkenleri tespit etmek için hiyerarşik regresyon analizi gerçekleştirilmiştir.

Algılanan ebeveynlik tutumlarının psikolojik belirtiler üzerindeki etkisinde erkeklik rol normlarının aracı rolünü incelemek için aracılık analizi testleri gerçekleştirilmiştir.

3. BULGULAR

Çalışmanın bulgular kısmında sırasıyla çalışmada kullanılan veri toplama araçlarının betimsel istatistiklerine, normallik analizine, algılanan ebeveynlik tutumları erkeklik rol normları ve psikolojik belirtiler arasındaki korelasyonların incelenmesine, regresyon analizine ve model testlerine ilişkin analizlere yer verilecektir.

3.1. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Bu kısımda örneklemin ölçek puanlarının normal dağılımı test edilmiştir. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları-Çocuk Formu (KAET-Ç), Erkek Roller Ölçeği (ERÖ) ve Kısa Semptom Envanteri (KSE) puan ortalamalarına yer verilmiştir.

Tablo 3.1. Örnekleme ait araştırma değişkenlerinden KAET-Ç, ERÖ ve KSE'nin alt boyutlarının betimsel istatistikleri

N=585	Ortalama ± SS	Min.	Max.
KAET-Ç Anne			
Duygusal Sıcaklık Anne	2.76 ± .69	1.00	4.00
Aşırı Koruyuculuk Anne	2.40 ± .65	1.00	4.00
Reddedicilik Anne	1.64 ± .63	1.00	3.86
KAET-Ç Baba			
Duygusal Sıcaklık Baba	2.48 ± .75	1.00	4.00
Aşırı Koruyuculuk Baba	2.21 ± .65	1.00	4.00
Reddedicilik Baba	1.62 ± .62	1.00	3.86
ERÖ			
Statü	4.05 ± 1.30	1.00	7.00
Kadınsılık Karşıtlığı	2.54 ± 1.19	1.00	6.57
Sertlik	3.28 ± 1.15	1.00	7.00
ERÖ Toplam	9.86 ± 3.22	3.00	18.82

KSE

Anksiyete	2.10 ± .83	1.00	4.77
Depresyon	2.65 ± .97	1.00	5.00
Olumsuz Benlik	2.27 ± .88	1.00	4.83
Somatizasyon	1.88 ± .78	1.00	4.44
Hostilite	2.33 ± .86	1.00	4.86
KSE Toplam	11.24 ± 3.88	5.00	23.74

3.2. Normallik Analizi

Çalışmanın bu bölümünde verilerin normallik varsayımı değerlendirilmiştir. Basıklık ve çarpıklık değerlerinin -2 ile +2 arasında bulunması, normallik varsayımını kabul etmek için yeterli bulunmaktadır (George ve Mallery, 2010). Tüm alt ölçeklerin normal dağılımının kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 3.2. KAET-Ç, ERÖ ve KSE normallik testi sonuçları

	Skewness (Çarpıklık)	Kurtosis (Basıklık)
KAET-Ç		
Duyusal Sıcaklık Anne	-.40	-.56
Aşırı Koruyuculuk Anne	.28	-.51
Reddedicilik Anne	1.25	1.11
Duyusal Sıcaklık Baba	-.08	-.81
Aşırı Koruyuculuk Baba	.55	-.22
Reddedicilik Baba	1.22	.80
ERÖ		
Statü	-.08	-.50
Kadınsılık Karşıtlığı	.62	-.40
Sertlik	.51	-.16
Erkeklik Roller Toplam	.28	-.38

KSE

Anksiyete	.75	-.02
Depresyon	.25	-.80
Olumsuz Benlik	.53	-.51
Somatizasyon	.91	.01
Hostilite	.41	-.56
KSE Toplam	.48	-.45

Katılımcıların erkeklik rol normları alt ölçek puanları ve toplam puanları cinsiyet, yaş, yaşanılan şehir, anne eğitim durumu, ve baba eğitim durumu gibi farklı demografik değişkenler açısından karşılaştırılmıştır. Gruplararası karşılaştırmalar için bir dizi bağımsız gruplar için t testi gerçekleştirilmiştir.

Tablo 3.3. Erkeklik Rol Normları puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılması

	Cinsiyet	N (%)	Ort.	SS	t	p
Statü	Kadın	454 (%77.6)	3.91	1.26	-4.78	.00
	Erkek	131 (%22.4)	4.51	1.29		
Kadınsılık Karşıtlığı	Kadın		2.36	1.07	-5.85	.00
	Erkek		3.13	1.37		
Sertlik	Kadın		3.06	0.98	-7.80	.00
	Erkek		4.05	1.34		
Erkek Roller Toplam	Kadın		9.34	2.93	-7.04	.00
	Erkek		11.69	3.49		

Katılımcıların erkeklik rol normları puanlarını cinsiyet açısından değerlendirmek amacıyla yapılan bağımsız gruplar için t testi sonuçlarına göre erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre statü ($t=-4.78$, $p<.01$), kadınsılık karşıtlığı ($t=-5.85$, $p<.01$), sertlik ($t=-7.80$, $p<.01$), ve erkek rolleri toplam puanında ($t=-7.04$, $p<.01$) anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldıkları görülmektedir.

Tablo 3.4. Erkeklik Rol Normları puanlarının yaşa göre karşılaştırılması

	Yaş aralığı	N (%)	Ort.	SS	t	p
Statü	18-29 yaş	459 (%78.5)	3.95	1.29	-3.38	.00
	30-49 yaş	126 (%21.5)	4.39	1.28		
Kadınsılık Karşıtlığı	18-29 yaş		2.44	1.16	-3.99	.00
	30-49 yaş		2.91	1.24		
Sertlik	18-29 yaş		3.26	1.15	-.95	.34
	30-49 yaş		3.37	1.15		
Erkek Roller Toplam	18-29 yaş		9.65	3.18	-3.18	.00
	30-49 yaş		10.67	3.25		

Yaş aralıklarına göre beliren yetişkinlik ve orta yaş aralığındaki katılımcıların erkeklik rol normları puanlarını incelemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar için t testi sonucunda 30-49 yaş arası katılımcıların (orta yaş) statü ($t=-3.38$, $p<.01$), kadınsılık karşıtlığı ($t=-3.99$, $p<.01$) ve erkek rolleri toplam puanında ($t=-3.18$, $p<.01$) 18-29 yaş arası (beliren yetişkinlik) katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha yüksek ortalama puan aldıkları görülmektedir. Sertlik alt boyutu puan ortalamalarında orta yaş dönemindeki katılımcılar ve beliren yetişkinlik döneminde bulunan katılımcıların puanları arasında anlamlı düzeyde ($p>.05$) fark bulunmamaktadır.

Tablo 3.5. Erkeklik Rol Normları puanlarının yaşanılan şehre göre karşılaştırılması

	Şehir	N (%)	Ort.	SS	t	p
Statü	Büyükşehir	312 (%53.3)	3.98	1.32	-1.39	.17
	Köy-Kasaba-İlçe-İl	273 (%46.7)	4.13	1.28		
Kadınsılık Karşıtlığı	Büyükşehir		2.44	1.17	-2.18	.03
	Köy-Kasaba-İlçe-İl		2.65	1.20		

Sertlik	Büyükşehir	3.24	1.15	-0.99	.32
	Köy-Kasaba-İlçe-İl	3.33	1.15		
Erkek Roller Toplam	Büyükşehir	9.65	3.25	-1.72	.09
	Köy-Kasaba-İlçe-İl	10.11	3.16		

Katılımcıların hayatlarının büyük çoğunluğunu geçirdikleri şehre göre erkeklik rol normları puanları incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda köy-kasaba-ilçe-il gibi büyükşehir olmayan yerleşim yerlerinde hayatının büyük çoğunluğunu geçiren katılımcıların kadınsılık karşıtlığı ($t=-2.18$, $p<.05$) puan ortalamaları büyükşehirde yaşayan katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Statü, sertlik, erkeklik rolleri toplam puan ortalamalarında anlamlı düzeyde ($p>.05$) fark bulunmadığı görülmektedir.

Tablo 3.6. Erkeklik Rol Normları puanlarının anne eğitim durumuna göre karşılaştırılması

	Anne Eğitim Durumu	N (%)	Ort.	SS	t	p
Statü	Lise altı	340 (%58.1)	4.30	1.28	5.76	.00
	Lise ve üzeri	245 (%41.9)	3.69	1.24		
Kadınsılık Karşıtlığı	Lise altı		2.71	1.20	4.10	.00
	Lise ve üzeri		2.30	1.14		
Sertlik	Lise altı		3.43	1.18	3.83	.00
	Lise ve üzeri		3.07	1.07		
Erkek Roller Toplam	Lise altı		10.44	3.23	5.21	.00
	Lise ve üzeri		9.07	3.02		

Katılımcıların anne eğitim durumlarına göre erkeklik rol normları puanlarını incelemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar için t testi sonucunda annesinin eğitim durumu lise altı olan katılımcıların statü ($t=5.76$, $p<.01$), kadınsılık karşıtlığı ($t=4.10$, $p<.01$), sertlik ($t=3.83$, $p<.01$) ve erkek rolleri toplam puanı ($t=5.21$, $p<.01$)

ortalamalarında anne eğitim durumu lise ve üzeri olan katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldıkları görülmektedir.

Tablo 3.7. Erkeklik Rol Normları puanlarının baba eğitim durumuna göre karşılaştırılması

	Baba Eğitim Durumu	N (%)	Ort.	SS	t	p
Statü	Lise altı	279 (%47.7)	4.30	1.20	4.57	.00
	Lise ve üzeri	306 (%52.3)	3.82	1.34		
Kadınsılık Karşıtlığı	Lise altı		2.67	1.15	2.61	.00
	Lise ve üzeri		2.42	1.22		
Sertlik	Lise altı		3.37	1.08	1.83	.07
	Lise ve üzeri		3.20	1.21		
Erkek Rollerini Toplam	Lise altı		10.34	2.94	3.47	.00
	Lise ve üzeri		9.43	3.39		

Katılımcıların baba eğitim durumlarına göre erkeklik rol normları puanlarını incelemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar için t testi sonucunda babasının eğitim durumu lise altı olan katılımcıların statü ($t=4.57$, $p<.01$), kadınsılık karşıtlığı ($t=2.61$, $p<.01$) ve erkek rolleri toplam puanı ($t=3.47$, $p<.01$) ortalamalarında baba eğitim durumu lise ve üzeri olan katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldıkları görülmektedir. Sertlik puan ortalamalarında baba eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde ($p>.05$) fark bulunmadığı görülmektedir.

3.3. Algılanan Ebeveynlik Tutumları, Erkeklik Rol Normları ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki Korelasyonların İncelenmesi

Tablo 3.8. Algılanan Ebeveynlik Tutumları, Erkeklik Rol Normları ve Psikolojik Belirtilerin Korelasyonu

Değişkenler	Min.	Ort.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
	Max.	SS															
1. Duygusal Sıcaklık Anne	1.00	2.76															
	4.00	.69	-														
2. Aşırı Koruyuculuk Anne	1.00	2.40															
	4.00	.65	-.27**	-													
3. Reddedicilik Anne	1.00	1.64															
	3.86	.63	-.58**	.58**	-												
4. Duygusal Sıcaklık Baba	1.00	2.48															
	4.00	.75	.64**	-.22**	-.37**	-											
5. Aşırı Koruyuculuk Baba	1.00	2.21															
	4.00	.65	-.20**	.67**	.42**	-.15**	-										
6. Reddedicilik Baba	1.00	1.62															
	3.86	.62	-.39**	.38**	.63**	-.52**	.54**	-									
7. Statü	1.00	4.05															
	7.00	1.30	.03	.06	.04	.04	.08*	.04	-								
8. Kadınsılık Karşıtlığı	1.00	2.54															
	6.57	1.19	-.11**	.03	.08*	-.04	.04	.10*	.59**	-							
9. Sertlik	1.00	3.28															
	7.00	1.15	-.07	.03	.10*	-.03	.05	.09*	.74**	.68**	-						
10. Erkek Rollerini Toplam	3.00	9.87															
	18.82	3.22	-.05	.05	.08*	-.01	.07	.09*	.89**	.85**	.91**	-					
11. Anksiyete	1.00	2.10															
	4.77	.83	-.15**	.23**	.31**	-.17**	.25**	.35**	.03	.01	.05	.04	-				
12. Depresyon	1.00	2.65															
	5.00	.97	-.15**	.26**	.29**	-.17**	.22**	.27**	.04	-.05	.05	.01	.83**	-			
13. Olumsuz Benlik	1.00	2.27															
	4.83	.88	-.23**	.29**	.36**	-.23**	.26**	.34**	.09*	.03	.11**	.09*	.84**	.85**	-		
14. Somatizasyon	1.00	1.89															
	4.44	.78	-.13**	.19**	.29**	-.11**	.20**	.33**	.00	.04	.05	.03	.78**	.70**	.70**	-	
15. Hostilite	1.00	2.34															
	4.86	.86	-.16**	.23**	.32**	-.19**	.26**	.33**	.15**	.08	.23**	.17**	.76**	.75**	.74**	.62**	-
16. KSE Toplam	5.00	11.25															
	23.74	3.88	-.18**	.27**	.35**	-.20**	.27**	.36**	.07	.02	.11**	.08	.94**	.93**	.92**	.84**	.86**

* $p < .05$, ** $p < .01$

Yapılan pearson korelasyon analizi ile araştırmada bulunan değişkenler olan algılanan ebeveynlik tutumları, erkeklik rol normları ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Devam eden kısımda veri toplama araçlarının kendilerine ait alt boyutlarıyla ilişkileri verilmiştir.

Tablo 3.8.'deki korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde algılanan ebeveynlik tutumları alt boyutlarının $r=-.58$ ile $r=.67$ arasında değiştiği $p<.05$ düzeyinde anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir. Erkeklik rol normlarının alt boyutları incelendiğinde $r=.59$ ile $r=.91$ arasında değiştiği $p<.01$ düzeyinde anlamlı olduğu bulgulanmıştır. Psikolojik belirtilerin alt boyutlarının ilişkilerine bakıldığında $r=.62$ ile $r=.94$ arasında değiştikleri ve $p<.01$ düzeyinde anlamlı ilişkilerin yer aldığı görülmektedir.

3.4. Psikolojik Belirtiler ile İlişkili Değişkenlere Ait Korelasyonların İncelenmesi

Psikolojik belirtiler ile ilişkili olan değişkenler Tablo 3.9.'da gösterilmiştir. Devam eden kısımda tablodaki bulgular raporlaştırılmıştır.

Tablo 3.9. KAET-Ç Alt Boyutları ve ERÖ Alt Boyutları ve Toplam Puan ile KSE Alt Boyutları ve Toplam Puanı Arasındaki Korelasyonlar

Değişkenler	1	2	3	4	5	6
KAET-Ç						
Duygusal Sıcaklık Anne	-.15**	-.15**	-.23**	-.13**	-.16**	-.18**
Aşırı Koruyuculuk Anne	.23**	.26**	.29**	.19**	.23**	.27**
Reddedicilik Anne	.31**	.29**	.36**	.29**	.32**	.35**
Duygusal Sıcaklık Baba	-.17**	-.17**	-.23**	-.11**	-.19**	-.20**
Aşırı Koruyuculuk Baba	.25**	.22**	.26**	.20**	.26**	.27**
Reddedicilik Baba	.35**	.27**	.34**	.33**	.33**	.36**
ERÖ						
Statü	.03	.04	.09*	.00	.15**	.07
Kadınsılık Karşıtlığı	.01	-.05	.03	.04	.08	.02
Sertlik	.05	.05	.11**	.05	.23**	.11**
ERÖ Toplam	.04	.01	.09*	.03	.17**	.08

* $p<.05$, ** $p<.01$

(1)Anksiyete, (2)Depresyon, (3)Olumsuz Benlik, (4)Somatizasyon, (5)Hostilite, (6)KSE toplam

Algılanan ebeveynlik tutumları ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler $r=-.23$ ile $r=.36$ arasında değişmektedir ve $p<.01$ düzeyinde anlamlı oldukları görülmektedir. Erkeklik rol normları ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler $r=.09$ ile $r=.23$ aralığında değişmektedir ve $p<.05$ düzeyinde anlamlı oldukları görülmektedir. İlişkiler Tablo 3.9.'da yer almaktadır.

3.5. Psikolojik Belirtileri Yordayan Değişkenlerin İncelenmesi

Araştırmada yer alan algılanan ebeveynlik tutumları ve erkeklik rol normlarından hangilerinin psikolojik belirtileri yordadığını belirlemek amacıyla hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır.

Enter yöntemi ile yürütülen hiyerarşik regresyon analizi kapsamında Adım-1'de demografik değişkenler (yaş ve cinsiyet), Adım-2'de demografik değişkenler (yaş), KAET-Ç Anne (duygusal sıcaklık anne, aşırı koruyuculuk anne, reddedicilik Anne), Adım-3'te demografik değişkenler (yaş), KAET-Ç Anne (duygusal sıcaklık anne, aşırı koruyuculuk anne, reddedicilik anne) , KAET-Ç Baba (duygusal sıcaklık baba, aşırı koruyuculuk baba, reddedicilik baba) ve Adım-4'te ise demografik değişkenler (yaş), KAET-Ç Anne (duygusal sıcaklık anne, aşırı koruyuculuk anne, reddedicilik anne), KAET-Ç Baba (duygusal sıcaklık baba, aşırı koruyuculuk baba, reddedicilik baba), ERÖ (Sertlik) dahil edilmiştir. Analiz sonucunda yaş ($\beta= -.19, p<.01$), reddedici anne ($\beta= .19, p<.01$), reddedici baba ($\beta= .18, p<.01$), sertlik ($\beta= .09, p<.05$) değişkenlerinin psikolojik belirtileri istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde yordadığı bulgulanmıştır.

Psikolojik belirtileri yordayan değişkenler incelendiğinde demografik değişkenlerden yaş içeren Adım-1 toplam varyansın %3'ünü açıklamıştır. Adım-2'de KAET-Ç Anne alt boyutlarının eklenmesi %13'lük bir katkı yaparak toplam varyansın %16'sını açıklamıştır. KAET-Ç Babanın Adım-3'te dahil olması %3'lük bir etki yaparak toplam varyansın %19'unu açıklamıştır. Son olarak Adım-4'te ERÖ'nün alt boyutlarından sertliğin eklenmesi toplam varyansa %1'lik katkıda bulunarak kendinden önceki değişkenlerle birlikte toplam varyansın %20'sini açıklamaktadır. t değerleri incelendiğinde yaş ($t= -4.90, p<.01$), reddedicilik anne ($t=2.88, p<.01$), reddedicilik baba ($t=2.82, p<.01$), sertlik ($t=2.28, p<.05$) tüm değişkenlerin varyansa bağımsız katkılarının anlamlı olduğu ($p<.05$) görülmektedir. Beta (β) değerleri incelendiğinde ise en güçlü yordayıcı değişkenlerin yaş ($\beta= -.19, p<.01$) ve reddedicilik anne ($\beta=.19, p<.01$) olduğu görülmektedir. Adımlar Şekil 3.1.'de, analiz sonuçları ise Tablo 3.10.'da yer almaktadır.

Yordanan Değişken

Psikolojik Belirtiler (Kısa Semptom Envanteri Toplam Puanı)

Yordayıcı Değişkenler**Adım-1**

Demografik Değişkenler (Yaş ve Cinsiyet)

Adım-2

Demografik Değişkenler (Yaş), KAET-Ç Anne (Duygusal Sıcaklık Anne, Aşırı Koruyuculuk Anne, Reddedicilik Anne)

Adım-3

Demografik Değişkenler (Yaş), KAET-Ç Anne (Duygusal Sıcaklık Anne, Aşırı Koruyuculuk Anne, Reddedicilik Anne) , KAET-Ç Baba (Duygusal Sıcaklık Baba, Aşırı Koruyuculuk Baba, Reddedicilik Baba)

Adım-4

Demografik Değişkenler (Yaş), KAET-Ç Anne (Duygusal Sıcaklık Anne, Aşırı Koruyuculuk Anne, Reddedicilik Anne) , KAET-Ç Baba (Duygusal Sıcaklık Baba, Aşırı Koruyuculuk Baba, Reddedicilik Baba), ERÖ (Sertlik)

Şekil 3.1. Psikolojik belirtileri yordayan değişkenlere ilişkin regresyon analizi adımları

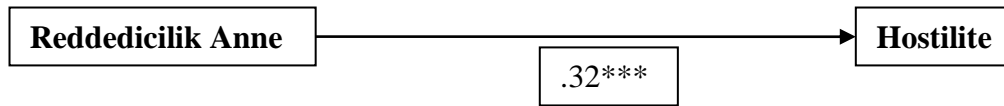
Tablo 3.10. Psikolojik belirtileri yordayan değişkenler

Değişken	B	Beta	R ²	Uyarlanmış R ²	Standart Hata	t	F
1. Adım: Demografik Değişkenler							
Yaş	-.12	-.19	.03	.03	.02	-4.90**	16.42**
2. Adım: KAET-Ç Anne							
Reddedicilik Anne	1.18	.19	.16	.16	.41	2.88**	31.25**
3. Adım: KAET-Ç Baba							
Reddedicilik Baba	1.11	.18	.19	.18	.40	2.82**	7.05**
4. Adım: ERÖ							
Sertlik	.29	.09	.20	.19	.13	2.28*	5.20*

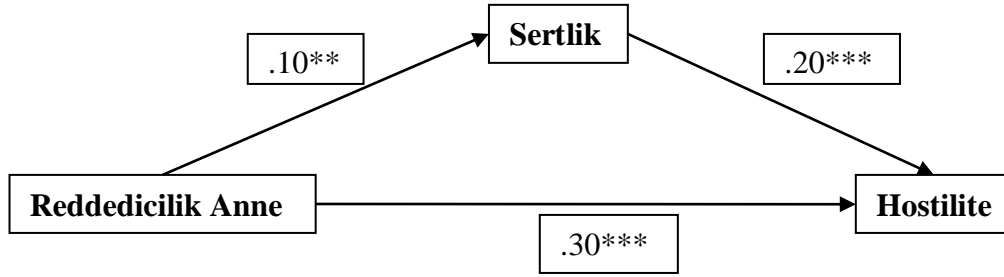
* $p < .05$, ** $p < .01$

3.6. Aracılık Etkilerinin İncelenmesine İlişkin Analizler

Erkeklik rol normlarının alt boyutlarından sertliğin reddedicilik anne ile hostilite ilişkisindeki aracı rolü test edilmiştir. Bu amaçla; ilk aşamada gerçekleşmesi gereken bağımsız değişken olan reddedici anne tutumunun, bağımlı değişken olan hostilite üzerindeki etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür ($\beta = .32, p < .001$).

Şekil 3.2. Reddedicilik Anne ile Hostilite Arasındaki İlişki* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < .001$

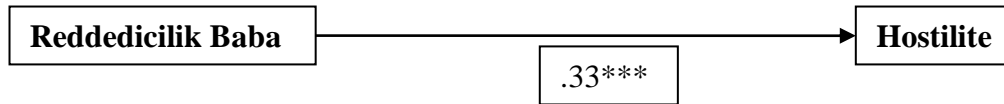
İkinci aşamada, bağımsız değişkenin (reddedici anne tutumu) aracı değişken olan sertlik üzerindeki etkisinin anlamlı olduğu görülmektedir ($\beta = .10, p < .01$). Üçüncü aşamada ise bağımsız değişken (reddedici anne tutumu) ve aracı değişkenin (sertlik) bağımlı değişken (hostilite) üzerindeki etkisi aynı anda incelenmiştir. Reddedici anne tutumunun etkisinin ilk modele göre azalmış olduğu görülmüştür ($\beta = .30, p < .001$). Yapılan analiz sonucunda sertlik normunun reddedicilik anne ile hostilite ilişkisinde kısmi aracılık etkisi olduğu görülmektedir. Aracılık etkisinin anlamlı olduğu ($\beta = .03, p < .05, 95\% \text{ CI } [.006, .041]$) görülmüştür.

Şekil 3.3. Sertliğin, Reddedicilik Anne ile Hostilite Arasındaki İlişkide Aracı Rolü

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < .001$

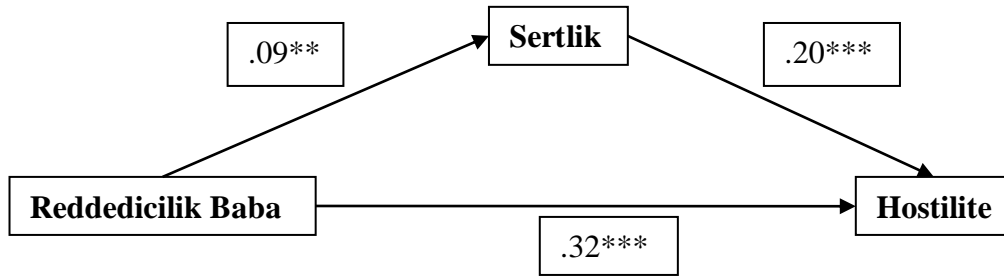
Erkeklik rol normlarının alt boyutlarından sertliğin reddedicilik baba ile hostilite ilişkisindeki aracı rolü test edilmiştir. Bu amaçla; ilk aşamada gerçekleşmesi gereken bağımsız değişken olan reddedici baba tutumunun, bağımlı değişken olan hostilite üzerindeki etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür ($\beta = .33, p < .001$).

Şekil 3.4. Reddedicilik Baba ile Hostilite Arasındaki İlişki

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < .001$

İkinci aşamada, bağımsız değişkenin (reddedici baba tutumu) aracı değişken olan sertlik üzerindeki etkisinin anlamlı olduğu görülmektedir ($\beta = .09, p < .001$). Üçüncü aşamada ise bağımsız değişken (reddedici baba tutumu) ve aracı değişkenin (sertlik) bağımlı değişken (hostilite) üzerindeki etkisi aynı anda incelenmiştir. Reddedici baba tutumunun etkisinin azalmış olduğu görülmüştür ($\beta = .32, p < .001$). Yapılan analiz sonucunda sertlik normunun reddedici baba ile hostilite ilişkisinde kısmi aracılık etkisi olduğu görülmektedir. Aracılık etkisinin anlamlı olduğu ($\beta = .02, p < .05, 95\% \text{ CI} [.006, .037]$) görülmüştür.

Şekil 3.5. Sertliğin, Reddedicilik Baba ile Hostilite Arasındaki İlişkide Aracı Rolü

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < .001$

Tablo 3.11. Test Edilen Aracı Rollerin Anlamlılık Düzeyleri

Aracılık Testi	Lower	Upper	Anlamlılık Düzeyi
Reddedicilik Anne Sertlik Hostilite	.006	.041	.03**
Reddedicilik Baba Sertlik Hostilite	.006	.037	.02**

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

4. TARTIŞMA

Çalışmanın temel amacı, algılanan ebeveynlik tutumlarının psikolojik belirtiler üzerindeki etkisini incelemek ve bu etkide erkeklik rol normlarının aracı rolü olup olmadığı araştırılmasıdır. Bu bölümde, araştırma bulguları yorumlanmış, sonuçlar literatür ışığında tartışılmıştır.

4.1. Algılanan Ebeveynlik Tutumları ile Erkeklik Rol Normları Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi

Algılanan ebeveynlik tutumlarından duygusal sıcaklık anne algısı azaldıkça kadınsılık karşıtlığının arttığı bulgulanmıştır. Duygusal sıcaklık anne algısı ile statü, sertlik ve erkek rolleri toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki olmadığı bulgulanmıştır. Erkeklik rol normları arasında yer alan kadınsılık karşıtlığı genel olarak toplum tarafından kadını sayılan davranışlardan uzak durma, kadını küçük görme, kadınları cinsel obje olarak görme, ataerkil öğretileri kabul ve homofobi gibi kavramlarla ilişkilendirilmektedir (Sakallı, 2019). Ebeveyn davranışları çocukların model alma konusunda en sık başvuracakları kaynakları oluşturmaktadır (Oruç ve ark., 2011). Ebeveynler, çocuklarının gözünde örnek alabilecekleri ilk kadını ve erkeksi davranışları sunarlar ve çocuğun toplumsal cinsiyet algısının oluşmasını etkilerler (Akkaş, 2019). Duygusal anlamda sıcaklığını hissettiren annenin çocuklarına yönelik daha eşitlikçi tutumlar sergilemesi erkek cinsiyet rolleri konusunda çocukların kadınsılık karşıtlığı alt boyutuna yönelik daha bilinçli davranmalarına katkı sağlayabileceğini düşündürmüştür.

Aşırı koruyucu algılanan anne tutumu ile statü, kadınsılık karşıtlığı, sertlik, erkek rolleri toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir. Elde edilen bulguların literatüre katkı sunabilmesi için yeni araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Reddecı anne algısının artması ile kadınsılık karşıtlığı, sertlik, erkek rollerini benimsemenin arttığı bulgulanmıştır. Reddedicilik anne ve statü değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır. Toplumsal cinsiyet rolleri erkekten duygusal ve fiziksel olarak güçlü olmasını beklemektedir (Saraç, 2013). Erkekler, duygularını daha az ifade eden bir yapıda olmaları gerektiği, sorunlarını paylaşmalarının şikayet etme olarak algılanıp zayıflık göstergesi olarak değerlendirileceği bir ortamda büyütülebilmektedir (Gök, 2017). Toplumsal cinsiyet rollerinin beklenti ve modellerini öğrenimde temel rol anne ve babadır (İpek, 2020). Kadını kalıp yargılar erkeklerin konumlarını kaybetmelerini etkileyebilir (Rudman ve ark., 2012). Annesini reddedici algılayan kadın ve erkeklerin erkeklik rollerine ilişkin sert beklentilere sahip olmalarında güçlü olma algısının etkili olabileceği düşünülmektedir. Erkeklerin güçsüz olduklarında sosyal ortamlarda kabul görmeyeceğini düşünen katılımcıların bu doğrultuda erkeklerin zayıflık olarak görülen tutumlarını gizlemeleri gerektiğini düşünebilirler (Sakallı, 2019). Aynı şekilde toplumsal cinsiyete yönelik tutumlarda erkeklerin basma kalıp kadını davranışlardan uzak olması gerektiğine inanılmaktadır. Cinsiyetçi normlar ile yetiştirilen kişiler katı düşünce tarzlarına sahip olabilmekte aynı zamanda bu düşüncelerini kadın ve erkeklere genelleyebilmektedir (İpek, 2020). Annesinin disiplinli, katı ve sert süreçlerle çocuk yetiştirdiğini gözlemleyen kişilerin kadınsılık karşıtlığı tutumlarının yüksek olabileceği düşünülmüştür.

Duygusal sıcaklık baba algısı arttığında kadınsılık karşıtlığının azaldığı bulgulanmıştır. Duygusal sıcaklık baba algısı ile statü, kadınsılık karşıtlığı, sertlik, erkek rolleri toplamı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmadığı görülmüştür. Babalık erkeklik rolleri açısından değerli görülen bir dönemeçtir. Babalardan evin geçimini sağlamak, kararları almada etkin olmak gibi bazı görevlerin gerçekleştirilmesi beklenir. Geleneksel rolleri benimsemiş toplumlarda baba "aile reisi" konumunda yer almaktadır (Bozok, 2011). Erkeklik ve babalık adeta birbiriyle iç içe geçmiş kavramlar olarak değerlendirilmektedir. Babadan görülen davranış biçimleri büyük oranda bireylerin erkeklik biçimlerini inşa etmektedir (Maccoby, 1992). Babanın nasıl davrandığı, nasıl tepkiler verdiği, sorunları nasıl çözdüğü gibi konularda zihinde yer alan erkeklik kavramı da şekillenmeye başlamaktadır. Babanın sevgisini gösterdiği, çocuğa sevecence yaklaştığı, oyun oynadığı ve çocuğun ihtiyaçlarıyla ilgilendiği ortamda büyüyen çocukların yetişkinliklerinde de babalarının benzeri davranışlar sergilemeleri beklendiktir (Şendil, 2014). Duygusal sıcak baba ile büyümenin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik eşitlikçi tutumları model alma yolu ile kadınsılık karşıtlığının azalabileceği düşünülmektedir.

Aşırı koruyucu baba algısı arttığında statü normunu benimsemenin arttığı yürütülen çalışmada bulgulanmıştır. Aşırı koruyucu baba algısı ile kadınsılık karşıtlığı, sertlik, erkek rolleri toplam puanı arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Ebeveynlerin çocuklarını yetiştirdikleri süreçteki tutumları, ödül ve cezaları çocukları etkilemektedir (Bıçakçı, 2004). Aşırı koruyucu tutumlara sahip ebeveynlerle yetişen bireylerin kararsız olabileceği, doyumculuk yaşayabileceği ve sorumluluk sahibi olamayacakları ifade edilmektedir (Yavuzer, 2007). Üniversite öğrencileri ile yürütülen bir çalışmada algılanan ebeveyn tutumlarının çocukların eş seçimleri üzerinde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Kesebir, 2023). Tarih boyunca kadınlara kaynaklar sağlayan erkekleri kadınların eş olarak tercih etmeleri, erkeklerin kadınlarla birlikte olmak için kaynaklarını ve sosyal statülerini yükseltmelerini gerektirmiştir (Buss, 1998). Erkekler statülerini arttırırken diğer erkeklerle fiziksel mücadelelere girmişlerdir (Buss, 1998). Erkeklerin daha iyi kaynak sağlayabilmeleri için toplum tarafından teşvik edilen özellikler olan özgüvenli olmaları, kendilerinden emin ve girişken tutumlara sahip olmaları beklenmektedir (Güldü ve Kart, 2009). Aşırı koruyucu baba algısına sahip kadınların daha az sorumluluğa sahip olarak, daha az gelişim alanı verilerek büyütülmesinin bir sonucu olarak babasının tutumlarını erkeklerden de bekleyebilecekleri düşünülmüştür (Kesebir, 2023). Erkeklerin aşırı koruyucu tutuma sahip ve daha az sorumluluk veren kişiler olduğunu düşünen kadın için böyle bir genellemeyi sağlayabilecek erkeklerin daha yüksek statüye sahip olmaları gerektiği düşünülmüştür (Akça, 2020). Toplumsal sistemin düzenleyicileri arasında yer alan statü, kelime anlamı olarak makam, konum, pozisyon anlamına gelen bireyin toplumda bulunduğu yeri belirtme amacını taşımaktadır (Tezcan, 1995). Statü genellikle toplum tarafından bireye yüklenen saygınlıktır (Giddens, 2000). Diğerlerinin davranışlarını düzenleyen yüksek statülü erkeklik otorite, güç ve tahakküm ile ilişkilendirilmektedir (Kimmel, 2013). Statüsü yüksek erkeğin sahip olması muhtemel olan imkanların özellikle romantik ilişkiler ve diğer sosyal ilişkilerde partnerine daha az sorumluluk vermesinin beklenebilir olduğunu düşündürmektedir. Erkekler için bu durum değerlendirildiğinde ise erkeğin babasını iş bitirici, sorumlulukları kendi üzerine alan birisi olarak algılayabileceğini ve bir otorite figürü olarak zihnine yerleştirebileceğini düşündürmüştür (Maccoby, 1992). Ödipal dönem olarak bilinen cinsel kimliklerin

kazandığı son dönemde erkek çocukları Oedipus Kompleksi neticesinde babaları ile rekabet etmekten vazgeçmekte ve babaları ile özdeşim kurmaktadır (Fast, 1990). Çocukluk döneminde babasını statü sahibi, çevresindeki kişilere sözünü geçiren, otorite olarak algılayan erkeklerin yaşamın ilerleyen yıllarında statü sahibi olmaları gerektiğini düşünerek geleneksel erkeklik rol normlarını benimseyebilecekleri düşünülmektedir. Ayrıca aile içerisinde aşırı hoşgörü ile karşılanan davranışların sonucunda çocuklar kendilerini diğer bireylerden üstün görebilmektedir (Kendir ve Demirli, 2016). Kendini diğer insanlardan üstün görme algısının erkeklerin toplumda statü sahibi olması gerektiği erkeklik rol normu ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Reddedici baba algısı arttığında kadınsılık karşıtlığı, sertlik, erkek rolleri toplam puanının arttığı bulgulanmıştır. Reddedicilik baba ile statü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Baba olmak, erkekliğin içerisinde yer alan ve toplum tarafından istenilen, beklenen bir yaşam olayıdır (Bozok, 2011). Erkeklerin birçoğu babasını model alarak yetişmekte onun davranışlarına bakarak kendi yöntemlerini belirlemektedirler (Maccoby, 1992). Kadınlar da yine benzer şekilde babalarından gördükleri ebeveynlik tutumlarından etkilenerek erkekler hakkında birtakım çıkarımlar yaparlar (Hortaçsu, 2003). Bu çıkarımların sonuçları romantik ilişkilerini, iş hayatlarını ve evliliklerini etkileyebilir. Erkekler, iş ve spor alanlarında kadınlardan daha başarısız konuma sahip oldukları durumlarda, kadın bir yönetici ile çalıştıklarında, kendisinden daha çok kazanan birisiyle evli olduklarında gerginlik yaşamaktadırlar (Eisler ve Skidmore, 1987). Erkeklerden beklenen rol normlarının bir kısmının da yine babanın tutum ve davranışları tarafından şekillendiği düşünülmektedir (Mangır ve Baran, 1990). Erkeğin kadınsı işler yapması, kibar görünmesi toplumsal cinsiyet tutumlarına göre statüsünü düşürebilmektedir (Rudman ve Phelan, 2008). Toplumsal cinsiyet tutumları tarafından çoğunlukla iktidar ve otorite olmak ile şekillenen erkeklik algısı, aile içerisindeki rol paylaşımlarında da etkili olabilmektedir. Babaların erkeklik rol normları olarak para kazanan, geçim sağlayıcı rolleri benimsemeleri kadın rolü olarak gördükleri ev işlerine katılımı azaltabilmektedir (Crouter ve Jenkins, 1990). Reddedici baba algısına sahip kişilerin babalarının evdeki işlerin paylaşımı konusunda daha olumsuz tutumlara sahip oldukları bilinmektedir (Cox ve Paley, 1997). Aile içerisinde çocuklarla ilgilenmek, derslerine yardımcı olmak, ev işlerini yapmak toplumsal cinsiyet tutumlarına göre kadınsı davranışlar olarak ele alınabilmektedir. Mevcut çalışmada reddedici baba algısına sahip katılımcıların kadınsılık karşıtlığı rol normlarına ilişkin görüşlerinin babaların ev işlerini, çocuklarla ilgilenmeyi kadınsı görmesi ile açıklanabileceği düşünülmüştür.

Toplumumuzda baba kavramı duygusal ve fiziksel anlamda zayıflık göstermeyen, evinin geçimini sağlayan bir aile lideridir (Selek, 2004). Erkekler zayıflık göstermeye ilişkin korkulara sahip olabilmekte ve psikolojik sıkıntı yaşamayı statü kaybı, kadınsılık ve zayıflık ile ilişkilendirebilmektedir (Ragonese ve ark., 2018). Reddedici babaların gösterebilecekleri bu zayıflık sonucunda toplum ve diğer erkekler tarafından eleştirileceklerini düşünmeleri, onları duygusal ve fiziksel anlamda daha sert olmaya itebilmektedir. Duygularını gösterme konusunda baskı yaşama ve fiziksel olarak sert, cezalandırıcı bir tutum sergileme çocuklar tarafından taklit edilerek öğrenilebilir (Dökmen, 2009). Reddedici baba algısına sahip olan bireylerde artabileceği bulgularan sertlik ve geleneksel erkek rol normlarını benimsemede bu sebeplerin etkili olabileceği düşünülmüştür.

4.2. Erkeklik Rol Normları ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi

Statü normunu benimseme düzeyi arttıkça olumsuz benliğe ait belirtilerin artabileceği bulgulanmıştır. Yüksek kazançta sahip, eğitim gerektiren, iş garantisi olan, bünyesinde belirli bir otoriteyi ve toplumda statü olarak karşılığı bulunan mesleklerin toplumda daha itibarlı oldukları ortaya konmuştur (Sunar, 2020). Kadınların söylemlerinde, erkeklerin toplum tarafından onaylanan konumlarda olmalarını teşvik edici ifadelerle rastlanabilmektedir. Örneğin "Benim eşim general.", "Benim oğlum doktor." gibi bazı mesleklerin daha statülü görüldüğü ülkemizdeki bu söylemler mevcut çalışmadaki çıkan sonuçları destekler nitelikte olabilir. Yine aynı şekilde erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerinden beklenen eve ekmek götürme, evin kazancını sağlama gibi görevler sebebiyle diğer kişiler, erkeklerin statü sahibi olmasını isteyebilirler. Toplumsal cinsiyetin yarattığı baskı ile bu statüye sahip olamayan erkekler kendilerini olumsuz değerlendirme eğiliminde olabilirler (Dursun ve Şen, 2022). Statüye yönelik beklentilerin ara inançlara dönüşebileceği ve bireylerde "yetersizim", "başarısızım" gibi temel inançlarla beraber olumsuz benliğe sahip olmalarında etkili olabileceği düşünülmektedir.

Statü ile hostilitenin ilişkili olduğu bulgulanmıştır. Statü normunu benimseme arttıkça hostilite belirtilerinin artabileceği bulunmuştur. Toplumsal cinsiyet rollerine göre erkeğin başarısı güç elde etme, yüksek sosyal statüye sahip olma, statüyü korumak ve sürdürmekle ölçülmektedir (Güldü ve Kart, 2009). Bağımsız olma ve güç gibi kalıp yargılar toplum tarafından erkeklere atfedilmektedir (Brescoll ve ark., 2012). Erkekler amaçları doğrultusunda kendini geliştirme, başarılı olma gibi özelliklerle değerlendirilmektedirler (Deaux ve Kite, 1993). Günlük yaşamında ve iş hayatında daha yüksek statüye sahip olmaya çalışan erkeklerin daha fazla saldırganca ve düşmanca davranışa başvurmaya eğilimli hale gelebilecekleri düşünülmektedir. Literatürde Karanlık Üçlü olarak bilinen Narsisizm, Psikopati ve Makyavelizm özelliklerinin iş sahasında sıkça görülebileceği düşünülmüştür (Filiz, 2020). Makyavelist bireyler, amaçlarına ulaşmak ve çıkarlarını arttırmak için manipülasyon gibi düşmanca tutuma sahip özellikler sergileyebilirler (Özsoy ve Ardıç, 2017). Benzer şekilde statü kazanma normlarına sahip kişilerin Makyavelist tutumlarının hostilite belirtilerinin artışında etkili olabileceği düşünülmektedir.

Kadınsılık karşıtlığı normu ile anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon, hostilite ve psikolojik belirtiler arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki olmadığı bulgulanmıştır. Toplumda kadınsı olarak nitelendirilen erkekler diğerlerinin kendisi hakkında olumsuz değerlendirmeler yapacağından rahatsız olarak sertlik ve öfke seviyelerini arttırabilmektedirler (Dahl ve ark., 2015). Kadınsı kalıp yargıları taşımak erkeklerin, kendilerinin toplumsal statüleri konusunda olumsuz değerlendirmelerde bulunmalarına sebep olabilmektedir (Rudman ve ark., 2012). Yapılacak yeni çalışmalar ile birlikte literatüre katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

Mevcut çalışmada sertlik normunu benimsemenin olumsuz benlik, hostilite ve psikolojik belirtileri arttırabileceği bulunmuştur. Erkekliğin oluşum sürecinde yer alan toplumsal normlar yük olarak da ifade edilmektedir (Goldberg, 1992). Bu yükler temelde etiket (kimlik, arkadaşlık, statü, babalık), aktiflik (hareketlilik, otorite, eve ekmek getirmek, başarılı olmak, sağlıklı olmak), imaj (kahramanlık, tek başınalık,

fedakarlık, koruyuculuk), saklama (duyguları gizleme, bağlılık, sertlik, kendini engellemek) olmak üzere dört kısımdan oluşmaktadır (Tekke ve Yıldız, 2020). Sertlik normunu benimsemenin çoğunlukla saklama yükleri ile ilişkili olduğu değerlendirilmektedir. Yaşanılan problemlerin saklanması psikolojik sağlığı olumsuz etkileyebileceği düşünülmektedir (Eskin, 2017). Erkeğin sertlik normunu benimsemesi gerektiğini düşünmek güçsüz görünmemek için ağlanmamasını, duyguların ifade edilmemesini ve kişinin duygularını içinde yaşaması gerektiği gibi düşünceleri barındırabilir. Bu durumlar psikolojik yardım arama davranışlarını olumsuz etkileyebilir ve psikolojik belirtilerin artmasına yol açabilir. Erkeklik rollerini karşılayamama konusunda stres hisseden erkeklerin birlikte oldukları kadınlara fiziksel şiddet uyguladıkları, alkol kullanımının bu şiddeti arttırdığı ifade edilmektedir (Lisco ve ark., 2015). Toplumda erkeklığe yönelik norm dışı olarak değerlendirilen örneğin feminen görünmek gibi durumlarda erkeğin yitirileceği düşünülerek daha riskli ve saldırgan davranışlar ortaya çıkabilmektedir (Bosson ve Vandello, 2011). Bireyin kendisini güçsüz algıladığı durumlarda çevresine yönelik şiddet ve düşmanca tutumlar sergilemesinin hostilete belirtilerinin artışında etkili olabileceğini düşündürmektedir. Erkeklik rol normlarının getirdiği beklentileri karşılayamayan erkekler kendilerini olumsuz değerlendirirken başarısız ve eksik olarak sıfatlandırabilmektedirler (Fonseca, 2010). Geleneksel erkeklik rol normlarının erkekleri baskın ve güçlü olma özelliklerini sağlamak için daha kaslı olmaya yönelttiği ifade edilmektedir (Hekimoğlu, 2019). Erkeklik bir tür performans sergileme alanıdır (Butler, 2008). Erkeklerin performans sergilemeleri beklenen alanlardan biri de duygusal ve fiziksel sertliktir. Her şeyi başarabileceklerine dair yüklenen inançlar erkekleri duygusal olarak daha sert olmaya itebilir. Fiziksel ve duygusal olarak yeterince güçlü bulunmayan erkeklerin kendileri hakkında, kadınların da erkekler hakkında daha olumsuz değerlendirmeler yapmaları olumsuz benlik belirtilerini arttırabilir.

Erkeklik rol normlarını benimseme arttıkça olumsuz benlik belirtileri ve hostilete belirtilerinin arttığı bulgulanmıştır. Erkeklik rol normu ile anksiyete, depresyon, somatizasyon ve psikolojik belirtiler toplam puan arasında ise istatistiksel olarak anlamlı ilişki olmadığı görülmüştür. Geleneksel erkeklik fiziksel olarak güçlü, para kazanarak ailesinin geçimini sağlayan, heteroseksüel, duygularını belli etmeyen erkeklik biçimi olarak tanımlanmaktadır (Özdemir, 2019). Geleneksel erkeklik rollerini benimseyen kişilerin bu rollere yönelik toplum beklentilerinin karşılanmaması durumunda özgüven problemleri, olumsuz değerlendirmeler, eleştirel tutumlar gösterebileceği bunun sonucunda da olumsuz benlik belirtilerinin artabileceği düşünülmektedir (Tekke ve Yıldız, 2020). Algılanan sosyal destek duyguların diğer insanlara güvenilerek açılmasını kapsar ve psikolojik problemlerin azaltılmasında etkili olduğu ifade edilmektedir (Merianos ve ark., 2013). Geleneksel erkeklik rol normlarını benimseyen kişilerin algılanan sosyal desteklerinin az olabileceği, yaşadıkları psikolojik zorlukları paylaşmamalarının sonucu olarak öfke ve saldırganlıklarını dışarıya yansıtabilecekleri bunun neticesinde hostilete belirtilerinin artabileceği düşünülmüştür.

4.3. Algılanan Ebeveynlik Tutumları ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi

Çalışmanın bu kısmında araştırmada yer alan beliren yetişkinlik ve orta yaş dönemindeki bireylerin sahip oldukları algılanan ebeveynlik tutumları ve psikolojik belirtilerine ilişkin bulgular değerlendirilecektir. Bu kapsamda anne ve babaya yönelik

algılanan duygusal sıcaklık, algılanan aşırı koruyuculuk ve algılanan reddedicilik ile psikolojik belirtiler ve alt boyutları olan anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon ve hostiliteye ilişkin bulguların değerlendirilmesi yer alacaktır.

Yapılan çalışmada duygusal sıcaklık anne algısı arttıkça anksiyetenin, depresyonun, olumsuz benliğin, somatizasyonun, hostilitenin, psikolojik belirtilerin azaldığı bulunmuştur. Annenin çocuklarının ihtiyaçlarını karşıladığı, onlara sevgi, ilgi ve sıcaklığını gösterdiği ortamda anne duygusal sıcaklığından söz edilebilir. Annenin ebeveynlik tutumunun duygusal sıcak algılandığı kişilerde psikolojik belirtilerin tüm alt boyutlarında ve toplam puanlarında düşüş olduğu bulunmuştur. Anne duygusal sıcaklığının bireylerin psikolojik belirti geliştirmesinde koruyucu bir faktör olarak değerlendirilebileceği düşünülmüştür (Çaşkurlu, 2022). Çocukluk yaşantıları, anne-baba tutumları ve uyaranlar kişiliğin oluşumunda temel kriterlerdendir (Albayrak, 1997). Temel güven duygusunun sağlanması olumlu bir kişiliğe sahip olmanın ve kimlik duygusunun temellerini oluşturmaktadır (Albayrak, 1997). Çocuğun hayatının ilk yıllarında birincil bakım verenle kurmuş olduğu yakın ilişkiler hayatının geri kalan döneminde etkili olabilmektedir (Hamarta, 2002). Diğer insanlarla olan anlaşmazlıklarda kullanılan problem çözme becerilerinin erken yaşta edinilen kalıcı inançlarla ilgili olabileceği ifade edilmektedir (Davila ve ark., 1996). Genellikle birincil bakım veren kişi konumundaki anneye yönelik olumlu tutumlar kişilerin kendilerini daha güvende hissetmesine, daha çözüm odaklı olmalarına ve olaylara farklı yönlerden bakabilmelerine katkı sağlayabilir (Şanal-Güngör, 2020). Bu katkının olaylar karşısındaki çaresizlik inancının, yaşanan kaygının, psikolojik sorunların bedensel olarak yansımalarının önüne geçebileceği ve bireylerin psikolojik sağlıklarına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Analiz sonuçlarımız, duygusal sıcaklık anne değişkeni ile psikolojik belirtiler ve alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Bununla birlikte, bu ilişkinin zayıf olduğu ve her iki değişken arasındaki ilişkilerin sınırlı olduğu yürütülecek olan yeni çalışmalarda göz önünde bulundurulmalıdır.

Aşırı koruyuculuk anne algısı arttıkça anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon, hostilite ve psikolojik belirti düzeyi toplamının arttığı bulunmuştur. Aşırı koruyucu davranan annelerin çocuklarına yönelik endişe düzeylerinin daha yüksek olması nedeniyle çocukların kendilerinin çözmesi gereken problemlerde dahi ebeveynlerin müdahil olmaları çocukların yaşamda karşılaşılan sorunlarla baş etme yöntemleri geliştirmelerinin önüne geçebilir (Akça, 2012). Zorluklarla başa çıkma yöntemleri zayıf olan çocukların psikolojik sağlamlık düzeylerinin olumsuz yönde etkileneceği bilinmektedir. Serbest (2010), yürüttüğü araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne kabulü ve depresif belirtilerin yılmazlık düzeylerine etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Ebeveynlik tutumlarının çocukların depresyon, anksiyete ve düşük özgüven gibi psikolojik belirtileri ile ilişkili olduğu ortaya konmaktadır (Kim ve Rohner, 2002). Aydın (2018), yürüttüğü çalışmada bireylerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin azaldıkça depresyon belirtilerinin artabileceğini ortaya koymuştur. Bu durumların aşırı koruyucu anne tutumuna maruz kalınması psikolojik sağlamlığı olumsuz yönde etkileyerek psikolojik belirtilerin ortaya çıkmasını etkileyebilir.

Sosyal öğrenme yoluyla ebeveyninin aşırı koruyucu, çocukların yaptıkları davranışlara yönelik endişeli halini kendisine model alan bireylerin anksiyete

düzeylerinde artış yaşanabileceği ortaya konmuştur (Kaban, 2021). Literatürdeki çalışmalar anksiyetesi olan kişilerin kaygı düzeyi daha düşük olan kişilere göre ebeveynlerini daha koruyucu ve kontrolcü olduğunu ortaya koymaktadır (Dirik ve ark., 2015; Greco ve Morris, 2002; Parker, 1979). Anksiyetenin ortaya çıkışını psikososyal etmenler arasında yer alan sosyal öğrenme ve toplum beklentileri etkileyebilmektedir (Bekker, 2000). Bireyin annesi tarafından bir davranışı gerçekleştiremeyeceğine yönelik tutum sergilenmesi kişinin kendisini yetersiz olarak değerlendirebileceği ve benliğine yönelik olumsuz değerlendirmelerde bulunup kendisini daha depresif hissedebileceği düşünülmektedir (Gökkaya, 2016). Yaşamın ilk yıllarında ebeveynlerin çocuklara verdiği mesajlar çocuğun özgüvenini etkilemektedir (Özbey, 2004). Ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumlarının, çocuğun dünyayı tehlikeli algılamasına, özgüvenini geliştirici girişimlerden kaçınmasına ve becerilerini geliştiremeyerek yetersizlik hissetmesine yol açabilmektedir (Clarke ve ark., 2013).

Reddedici anne algısı artışı ile anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon, hostilete, psikolojik belirtilerin de arttığı mevcut araştırma bulgularında ortaya konmuştur. Duygusal anlamda annenin çocuklarına mesafeli durmasının çocuklar üzerinde duygusal olarak engellenmişliğe yol açabileceği ve bu engellenmişlik sonucunda çocuğun dünyayı daha olumsuz bir pencereden değerlendirerek, çaresizlik, umutsuzluk temel inançlarını geliştirebileceği düşünülmektedir (Beck, 2016). Literatüre bakıldığında ebeveynleri tarafından duygusal sıcaklık ve kabul görmeyen çocukların kendileri hakkında yaptıkları değerlendirmelerde kendilerini değersiz görme, kendilerini olumsuz yönde eleştirme ve kendilerine olumsuz özellikler atfetme eğiliminin daha fazla olduğu ortaya konmaktadır (Berg ve Kelly, 1979; Gecas ve Schwalbe, 1986; Koydemir-Özden ve Demir, 2009).

Korku ve kaygı birbirlerinden farklı duygular olarak değerlendirilmelerine karşın bu iki duygu birbirleri ile iç içedir ve bir tehdit neticesinde ortaya çıkmaktadırlar (Demir ve ark., 2021). Engellenmişliğin dışa vurulamaması, söze dökülememesi sonucunda kişinin bedeni yaşadığı zorluklara tepki vererek somatizasyonunu arttırabilir (Karaismailoğlu ve ark., 2021). Yoğun duyguların kontrolünde güçlük yaşamının kronik ağrı ve depresyonla ilişkili olduğu bulunmuştur (Beutler ve ark., 1986). Yaşanılan duygunun fark edilmesinde yaşanan zorluklar ve duyguyu göstermede yaşanan zorluklar yaşayan insanlar, yaşadıkları duyguları bedene vuran işaretlerle ifade ederek bedensel sıkıntılarında bahsetmektedirler (Lesser, 1981).

Reddedici anne algısına sahip bireylerin eleştirilere, başarı konusundaki kıyaslamalara daha fazla maruz kalmış olabileceği ve bunun neticesinde kendilerinin diğer kişilerden daha başarısız olduklarını düşünerek olumsuz benlik algısına sahip olabilecekleri düşünülmüştür. Literatürde yer alan çalışmalar (Cohen ve ark., 2008; Furnham ve Cheng, 2000) düşük benlik saygısı ile reddedici ebeveyn tutumlarının ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Aile dinamiklerindeki problemler neticesinde çocukların kardeşleri ile kıyaslandığı durumlarda yetersizlik hissedebilecekleri ifade edilmektedir (Çınar ve Karaaziz, 2023). Annenin çocuklar arasında ayırım yaptığı, sevgisini diğer kardeşlere daha fazla gösterdiğinin algılanması kardeşlere yönelik ve yaşamın ilerleyen zamanlarında sevginin başkalarına yöneldiğinin algılandığı ilişkilerde düşmanca tutumları, kıskançlığı, hostileteyi arttırabileceği düşünülmektedir (Arslan, 2022).

Duygusal sıcaklık baba algısı arttığında anksiyete, depresyon, olumsuz benlik somatizasyon, hostilete, psikolojik belirtilerin azaldığı yürütülen araştırmada bulgulanmıştır. Aşırı izin verici olunup, çocuklara herhangi bir sınır konmayan disiplin konusunda yetersiz becerilere sahip ebeveynliğin tıpkı otoriter tutumlara sahip ebeveynlik biçimleri gibi olumsuz etkilere sahip olduğu görülmüştür (Başbuğ ve ark., 2016). Babanın davranışlarının ihmalkar ve otoriter olarak algılanmadığı duygusal sıcak baba algısında çocuklar beklentileri karşılamadığında da ilgi ve sevgi görmektedir. Bu tutumların psikolojik belirtilerin görülme olasılığını azaltabileceği bir anlamda koruyucu olabileceği düşünülmektedir (Sümer ve ark., 2010).

Çocuğun kazandığı başarılarında babası tarafından takdir edilmesi, sevgi ihtiyacının karşılanması çocuğun hayata bakış açısını olumlu yönde etkileyerek daha az depresif belirtilere sahip olmasını sağlayabilir. Yıldız ve Dağ (2017) yürüttükleri çalışmada ebeveyn kabul red düzeylerinin depresyonu yordadığı ve reddedici baba algısının belirleyici olduğunu ortaya koymuşlardır. Algılanan ebeveynlik tutumlarına yönelik değerlendirmelerin olumlu olarak artması bireylerde kaygı düzeyini azaltmaktadır (Başbuğ, 2013). Yürütülen mevcut çalışmada literatürü destekler nitelikte duygusal sıcaklık baba algısı arttıkça anksiyete belirtilerinde azalma yaşanabileceği bulgulanmıştır. Çocuğun başarısız olduğu zamanlarda da babasından gelecek desteği hissetmesi, değerlendirileceğini düşündüğü performans sergileme alanları ile yaşamın diğer alanlarında kaygı yaşamamasında ve anksiyetesinin azalmasında etkili olabilir. Bireylerin babasından sevgi görmediği bir ailede büyümesinin, katı beklentilere uyduğunda onaylanmasının, sınırları olmayan tutarsız ebeveyn davranışları içinde büyümesinin gelişim alanlarını kısıtlayarak psikolojik belirtileri arttırmada etkili olabileceğini düşündürmüştür. Reddedici tutumlar kullanan ebeveyne sahip çocuklar onay almak için performans odaklı davranabilmekte ve buna bağlı olarak diğerlerinin gözünde yetersiz performans gösterme endişesine kapılabilmektedir (Rohner, 1975). Duygusal sıcaklık baba algısına sahip kişilerin kendilerine yönelik olumlu değerlendirmelerde bulunmaları olumsuz benlik belirtilerini azaltabilir.

Aşırı koruyucu baba algısı arttığında anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon, hostilete, psikolojik belirtilerin arttığı yapılan çalışmada bulgulanmıştır. Geleneksel çocuk yetiştirmede babanın aile içerisindeki rollerinin olumsuz benlik değerlendirmeleri ve psikolojik belirtiler üzerinde etkili olduğu ortaya konmaktadır (Varlık, 2015). Yapılan araştırmalarda ebeveyni aşırı koruyucu olan bireylerde anksiyete, suçlu davranış ve depresyon görülebileceği ifade edilmiştir (Biggam ve Power, 1998; Burbach, Kashani ve Rosenberg, 1989; Hudson ve Rapee, 2005). Mevcut çalışmanın araştırma bulguları da babasını koruyucu olarak algılayan kişilerin olumsuz benlik, anksiyete, depresyon ve psikolojik belirtilerinin artabileceğini destekler niteliktedir. Bu artışta babadan öğrenilen endişeli tutumun benimsenmesi, ailedeki serbestliğin toplum tarafından karşılanmamasının, sürekli olarak yetersiz ve işleri tamamlama konusunda sorumluluk alamayacağı düşünülmesinin payı olabilir (Akça, 2020). Aşırı koruyucu davranan ebeveyne sahip çocukların tutumları ile olumsuz benliğin ilişkili olabileceği ortaya konulmuştur (Udachina ve Bentall, 2014). Mevcut araştırmada da aşırı koruyucu baba algısına sahip bireylerin olumsuz benlik belirtilerinin artabileceği bulgulanmıştır. Babanın çocuğa güvenmemesi, onun yerine bir şeyleri yapmak için çabalaması çocuğun kendi imkân ve yeteneklerine yönelik düşüncelerini olumsuz değerlendirebileceğini düşündürmektedir.

Reddedici baba algısı arttığında anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon, hostile ve psikolojik belirtilerin arttığı bulgulanmıştır. Ataerkil toplum yapısında yaygın olarak ailelerin çocuklara yönelik tutumlarının baskıcı ve otoriter olduğu ifade edilmektedir (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2007). Ailesini otoriter ve baskıcı bulan kişilerin yaşamlarının geri kalanında içe kapanık, çekingen, hatalar karşısında affedici olmayan, karar veremeyen yapıya sahip oldukları öne sürülmüştür (Akça, 2012). Ebeveyn beklentileri, kişileri hatalar karşısında affedici tutuma sahip olmaktan alıkoyarak kendilerine yönelik mükemmeliyetçi davranmalarına, olumsuz değerlendirmeler yapmalarına, hedefledikleri başarılarla sahip olamadıklarında ya da beklenen görevleri gerçekleştiremediklerinde kendilerini çaresiz ve umutsuz hissetmelerine yol açabileceği düşünülmüştür. Alim (2018) yürüttüğü çalışmada mükemmeliyetçiliğe ait ebeveyn beklentileri ve ebeveyn eleştiriciliği alt boyutları ile öznel iyi oluş arasında negatif yönlü, aynı değişkenler ve depresyon arasında pozitif yönlü ilişki bulmuştur. Kişinin yaşayabileceği bu duygu durumunun reddedici baba algısı ile olumsuz benlik, depresyon arasındaki ilişkide etkili olabileceği düşünülmüştür. Benzer şekilde, çocuklarla kaliteli zaman geçirme, bireysel sorumluluklarını üstlenme konularında daha ilgisiz davranan reddedici tutuma sahip babalar başarılı sonuçlar yerine başarısızlıkları ve yapılan hataları görmeye daha meyilli olabilirler (Onur, 1995). Çocukluk çağı travmalarının bireylerin somatizasyon belirtilerini arttırdığı öne sürülmüştür (Baylan, 2019). Mevcut çalışmada da lüiteratürü onaylar biçimde ebeveynlik tutumlarının olumsuz olduğu, çocuğun gelişimine uygun olmayan beklentiye sahip reddedici babalarla büyüyen bireylerde reddedici baba algısı arttığında somatizasyonun artabileceği bulunmuştur. Çocuklarıyla iletişimi iyi olmayan, kural ve emirlerin sıkı şekilde uygulanmasının istendiği reddedici otoriter tutum, hostile belirtilerini etkilemektedir (Düzgün, 2010). İletişim tarzları ve ebeveynin sahip olduğu beklentiler reddedici baba algısı ile hostile arasındaki ilişkiyi arttırabileceğini düşündürmektedir.

4.4. Psikolojik Belirtileri Yordayan Değişkenlerin Değerlendirilmesi

Araştırmada yer alan algılanan ebeveynlik tutumları ve erkeklik rol normlarından hangilerinin psikolojik belirtileri yordadığını belirlemek amacıyla hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır.

Psikolojik belirtileri yordayan değişkenler incelendiğinde yaşın etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Bir diğer ifade ile katılımcıların yaşları azaldıkça psikolojik belirtileri artmaktadır. Literatürde yer alan diğer çalışmalara (Albayrak, 2015; Gözüağca, 2004; Okanlı, 1999; Yaka, 2011; Yıldırım ve ark., 2018) bakıldığında bulgularla uyumlu sonuçlara rastlanmaktadır. Üniversite öğrencileri ile yürütülen bir araştırmada üniversite öğrencilerinin daha çok duygusal, akademik ve ekonomik sorunlar yaşadıkları ifade edilmiştir (Erkan ve ark., 2012). Beliren yetişkinlik (18-29 yaş) aralığında bulunan kişilerin üniversiteye başlama, üniversite dönemindeki sınavların stresleri, iş hayatına başlama, işsizlik ve gelecek kaygısı yaşama gibi karşılaşılabilecekleri olası durumların psikolojik belirtilerini arttırmış olabileceği düşünülmektedir.

Psikolojik belirtileri yordayan ikinci değişken reddedici anne algısı olmuştur. Reddedici anne algısı arttıkça psikolojik belirtilerin ortaya çıkma olasılığı artmaktadır. Araştırma bulgularını destekler nitelikte farklı çalışmaların (Düzgün, 2003; Hisli Şahin

ve Özer, 2012; Kaplan ve Ak, 2018; Sarıtaş-Atalar ve Gençöz, 2015; Sümer ve ark., 2010) olduğu görülmüştür. Sümer ve arkadaşları (2010), baskı, disiplin ve aşırı koruyuculuğa karşılık gelen davranışların çocuk ve ergenler üzerinde olumsuz etkileri olduğunu, kabul edici ve demokratik tutuma sahip ebeveynliğin ise çocuk ve ergenler üzerinde olumlu etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur. Sarıtaş-Atalar ve Gençöz (2015), yürüttükleri çalışmada çocukluk döneminde algılanan anne reddediciliği ile yetişkinlik dönemindeki özellikle kaygı gibi psikolojik sorunlar arasındaki ilişkileri ortaya koymuşlardır. Aile içerisinde ilgi görmeyen ergenlerin daha fazla problem davranışlara yöneldiği ve psikolojik belirtileri yüksek olanların otoriter ebeveyn tutumuna sahip oldukları bulunmuştur (Kaplan ve Ak, 2018). Annelerini olumsuz değerlendiren ergenlerin kendilerini ve ilişkilerini olumsuz görme eğiliminde oldukları ortaya konmuştur (Hisli Şahin ve Özer, 2012). Bu doğrultuda, anneden sıcaklık ve yakınlık görememe, sevginin koşullu olması, güven duygusunun azlığı gibi etmenlerin psikolojik belirtileri arttırabileceği söylenebilir.

Reddedici baba algısının psikolojik belirtileri yordayan üçüncü değişken olduğu bulgulanmıştır. Reddedici baba algısı arttıkça psikolojik belirtiler artmaktadır. Literatüre bakıldığında araştırma bulgularını destekler nitelikteki çalışmaların (Çelikkaleli, 2015; Düzgün, 2003; Kaplan ve Ak, 2018) yer aldığı görülmektedir. Ebeveyn tutumlarını demokratik ve koruyucu-istekçi olarak algılayan ergenlerin psikolojik belirtilerinin ebeveynlerini reddedici, ilgisiz ve otoriter algılayanlara göre daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur (Çelikkaleli, 2015). Düzgün (2003), yürüttüğü çalışmada otoriter ebeveyn tutumlarının arttıkça çocukların psikolojik belirtilerinin arttığını ortaya koymuştur. Sevgi göstermenin otoritelerini sarsacağını düşünen, şiddet ile bir şeyleri öğretmeye çalışan, başarısızlıklarda eleştirel yaklaşan, çocukla yakınlık kuramayan reddedici baba algısına sahip olmanın psikolojik belirtileri arttırabileceği düşünülmektedir.

Psikolojik belirtileri yordayan son ve dördüncü değişken ise sertliktir. Sertlik, duygusal ve fiziksel olarak sert olmayı gerektiren bir erkeklik normudur. Sertlik normunu benimsemenin artması psikolojik belirtilerin artmasında etkili olmaktadır. Literatüre bakıldığında bu alanla ilgili çalışmaların az olduğu görülmektedir. Tarsuslu (2018), erkek üniversite öğrencilerinin geleneksel erkeklik rol normlarını benimsedikçe depresif semptomlarının arttığını, kadınsılık karşıtlığı ve sertlik normunu benimsemenin arttıkça psikolojik yardım arama tutumlarının azaldığını ortaya koymuştur. Kişilerin duygusal olarak sert görünmek adına yaşadığı sorunları dile getirmemesi, ağlamaktan kaçınması, yardım almaması; fiziksel olarak sert görünme yönündeki beklentileri, bedenine yönelik olumsuz tutumları, eleştirel değerlendirmeler benzeri etmenlerin psikolojik belirtileri arttırabileceği düşünülmektedir. Analizler sonucunda yaşın, reddedicilik annenin, reddedicilik babanın ve sertliğin psikolojik belirtiler üzerinde etkili olduğu ve psikolojik belirtilerin %20'lik varyansını açıkladığı bulunmuştur.

4.5. Aracılık Etkilerine İlişkin Analiz Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Çalışmanın bu bölümünde algılanan ebeveynlik tutumlarının psikolojik belirtiler üzerindeki etkisinde erkeklik rol normlarının aracılık etkisi değerlendirilecektir. Bu kapsamda ilk kısımda reddedici anne algısı ile hostilite arasındaki ilişkide sertliğin aracı

rolüne ilişkin analiz sonuçlarına yönelik değerlendirmelere yer verilmiştir. İkinci kısımda ise reddedici baba algısı ile hostilete arasındaki ilişkide sertliğin aracı rolüne ilişkin analiz sonuçları tartışılmıştır.

4.5.1. Reddedici Anne Algısı ve Hostilite Arasındaki İlişkide Sertlik Normunun Aracı Rolüne İlişkin Değerlendirmeler

Analiz sonuçlarına göre, “reddedici anne algısı” ile “hostilite” arasındaki ilişkide erkeklik rol normlarının alt boyutlarından sertlik değişkeninin kısmi aracılık ettiği görülmektedir. İlgili alanyazında doğrudan ya da dolaylı olarak bu ilişkiyi ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ebeveynlerin çocuk yetiştirirken kullandıkları tutumlar, çocuğa öğretim yöntemleri, anne babaların sahip olduğu değerler, ödül ve ceza sistemleri aileyi ve çocuğu etkilemektedir (Bıçakçı, 2004). Çocuğa tuvalet eğitimi, ahlak kuralları, ev içi kurallar küçük yaşlarda genellikle anne tarafından öğretilmektedir (Öngider, 2006). Anne tarafından çocukla ilgilenilmesi, sorunlarının dinlenmesi, sevgi ve güven ihtiyacının karşılanması çocuğun gelişiminde ve ilerleyen yaşamında etkili olabilmektedir (Kır, 2011). Çocuğun kendisini ifade etmesine fırsat verilmemesi, sorunlarının önemsiz görülmesi çocukta reddedildiği algısını oluşturabilir. Çocuklarına duygusal anlamda sıcak olmayan uzak bir tavır sergileyen anneler çocukları tarafından reddedici olarak algılanabilir (Lök ve ark., 2016). Reddedilme çocukta yaşamın farklı dönemlerinde birçok psikolojik belirtinin oluşmasına zemin hazırlayabilir. Ergenler üzerine yapılan bir çalışmada anne reddediciliğinin psikolojik belirti düzeyini, davranışsal ve duygusal sorunları yordadığı sonucuna ulaşılmıştır (Akdeniz, 2017). Annesini reddedici algılayan bireylerde görülebilecek psikolojik belirtilerden birisi de hostilete. Hostilitenin öfke duygusuyla iç içe geçmiş, kırma, vurma, zarar verme gibi saldırgan davranışlarla ilişkili düşmanlık belirtileri olduğu söylenebilir. Annenin çocuğuna şiddet uygulaması, onu aşağılayıp ona bağırması çocukta saldırganlığa ve hostileteye yol açabilir. Erkek çocukların erkeklik rol normlarını öğrenme süreçlerinde ebeveyn tutumlarının etkili olduğu ifade edilmektedir (Jaffee ve Hyde, 2000). Çocuğun annesinden model alma ve taklit yoluyla öğrenebileceği bu davranışların ilerleyen yıllarda kendisinde de hostilete belirtilerinin olmasını etkileyebilir. Bireyin yaşadığı reddedilmenin hostileteyi doğurabileceği ayrıca kızgınlık, öfke, pasif agresif tutum gibi duygu ve davranışlara yol açabileceği düşünülmüştür. Pasif agresif tutum sergilemek kıskançlık, kendini olumsuz değerlendirme, başkalarıyla kıyaslama ve diğerlerine karşı öfke duymayı doğurabilmektedir. Pasif agresif tutumlara sahip olmak, kişinin duygularını göstermemesine, rahatsız olduğu konuları dile getirmemesine yol açabilir. Duygusal paylaşımlarda bulunmamak, başkalarının gözünde duygusal ve fiziksel anlamda sert görünme endişesi sertlik normunu benimseme ile ilişkilidir (Lease ve ark., 2009). Duygusal paylaşımlarda bulunmayı zayıflık olarak gören, psikolojik sağlığını düzeltmek için yardım arama davranışında bulunmaktan uzak kişilerin daha fazla psikolojik belirti ile karşılaşabileceği düşünülmektedir. Yetişkinlerin psikolojik yardım arama tutumlarının yordandığı bir çalışmada kendini saklama, duyguları ifade etme ve cinsiyet değişkenlerinin yardım arama tutumlarının yordayıcısı olduğu ifade edilmektedir (Serim ve Çankaya, 2015). Kendini saklama ve duyguları ifade etmenin duygusal olarak sert görünme endişesi ile ilişkili olabileceği düşünülmüştür. Bireyin algılanan reddedici anne tutumlarının hostilete belirtileri üzerindeki etkisinde sertlik normunu benimsemenin aracı rolü değerlendirilmiştir. Bir diğer ifadeyle, annesinin çocuk yetiştirme sürecindeki davranışlarını, tutumlarını reddedici olarak değerlendiren kişilerin kıskançlık, düşmanlık ve saldırganlık gibi davranışlarda bulunabileceği; bu

ilişkide de kişilerin duygusal ve fiziksel olarak sert görünme endişesinin etkili olabileceği ortaya konmuştur.

4.5.2. Reddedici Baba Algısı ve Hostilite Arasındaki İlişkide Sertlik Normunun Aracı Rolüne İlişkin Değerlendirmeler

Yapılan analiz sonuçlarına göre, “reddedici baba algısı” ile “hostilite” arasındaki ilişkide erkeklik rol normlarının alt boyutlarından sertlik değişkeninin kısmi aracılık ettiği görülmektedir. İlgili alanyazında doğrudan ya da dolaylı olarak bu ilişkiyi ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Tıpkı reddedici anne algısında olduğu gibi reddedici baba algısında da benzer şekilde ebeveynlerin daha ihmalkar, kayıtsız, sevgi ve ilgi göstermeyen tutumlara sahip olduğu değerlendirilmektedir (Dirik ve ark., 2015). Reddedici anne ve reddedici baba arasındaki farklara bakıldığında ebeveyn rollerinin toplumsal beklentiler kapsamında daha farklı oldukları değerlendirilebilir (Ozensel, 2004). Annenin reddedici tutumlarının çocuklara bakım verme, duygusal açıdan sıcaklık göstermeme ile ilişkili olabileceği; babanın ise ilgisiz davranma, çocuklar ile vakit geçirmeme gibi konularda reddedici tutum sergileyebileceği düşünülmektedir (Bilir ve ark., 1991). Türk aile yapısında anneler babalara oranla çocukla daha yakın ilişki içerisindedir (Sunar ve Fişek, 2005). Babanın geleneksel erkeklik rolleri gereği çocuğa daha uzak ve mesafeli olması, annelerin ise toplumsal cinsiyet beklentileri sebebiyle evde çocukla daha çok vakit geçirip daha çok iletişime geçmesi çocuğun duygusal süreçlerinde doğrudan etkiye sahip olabileceğini düşündürmektedir. Çocuklar hem reddedici anne tutumlarından hem de reddedici baba tutumlarından olumsuz olarak etkilenmektedir.

Çelikkaleli (2015) yürüttüğü çalışmada ebeveyn tutumunu otoriter ve red edici, ilgisiz ve tutarsız olarak değerlendiren ergenlerin hostilite düzeylerinin ebeveynlerini demokratik ve koruyucu-istekçi olarak algılayan ergenlere göre daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Düzgün (2003) ebeveyn tutumlarının içerisinden en çok otoriter ebeveynlik tutumunun hostiliteyi etkilediğini bulmuştur. Dirik ve arkadaşları (2015) algılanan ebeveynlik tutumlarının hostilite düzeylerine göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemişlerdir. Yürütülen çalışma kapsamında reddedici baba tutumu düzeylerinin farklılaştığını ayrıca hostilite düzeyi yüksek olan katılımcıların baba duygusal sıcaklık algılarının daha az olduğunu ortaya koymuşlardır. Hostilite düzeyi yüksek olan kişiler babalarının davranışlarında, tutumlarında kendilerine duygusal olarak sıcaklık göstermediğini ifade etmişlerdir (Dirik ve ark., 2015). Baba olmak, erkekliğin inşa süreçlerinde etkili görülen bir aşamadır. Toplumun erkek rolüne yüklediği beklentiler, erkeklerin baba rolüne sahip olmasından sonra da artarak devam edebilmektedir. Evin geçimini sağlamak, zorluklar karşısında mücadele etmek, ailesini korumak ve ailesi ile vakit geçirmek bu beklentilerden bazılarıdır (Özdemir, 2019). Bireylerin erken dönemlerde yaşayacakları reddedilme öfke, kızgınlık ve pasif agresiflik gibi hostilite kapsamındaki yıkıcı duyguları doğurabilmektedir (Rohner, 2016). Kişilerin kontrol edemedikleri hostilite ve agresyonlarını farklı nesnelere yöneltebileceği belirtilmektedir (Rohner, 2016). Hostilitenin kızgınlık, öfke gibi duygularla ilişkili olduğu ve saldırgan davranışları içerisinde barındırabileceği bilinmektedir (Balamir, 2020). Bu bağlamda bireylerin babalarından algıladıkları reddedici tutumların kırma, zarar verme davranışlarını içeren öfke, kızgınlık ve düşmanlık duygularının hakim olduğu hostilite belirtilerini arttırabileceği düşünülmektedir. Reddedilmenin sonucu olarak kişiler acı çekebilir ve bu acıları diğer kişilere göstermemek için duygusal anlamda tepkisiz

kalabilirler (Rising ve Rohner, 2020). Reddedici baba algısına sahip bireylerin duygusal olarak sert görünme endişeleri sertlik normunu benimsemelerini arttırabilir. Cezalandırıcı baba ebeveynlik biçiminin artması kadın ve erkeklerde fiziksel şiddet düzeyini arttırabildiği ortaya konmuştur (Büyükeskil, 2021). Yürütülen bir çalışmada üniversite öğrencilerinde geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini benimsemenin fiziksel şiddeti onaylamayı arttırdığı ifade edilmektedir (Uçar ve ark., 2017). Bu bağlamda erkeklik rol normları arasında yer alan sertlik normunun kişilerin model alma yoluyla fiziksel olarak sert görünmeleri gerektiği ve reddedilmenin sonucunda ortaya çıkabilecek duygusal anlamda sert görünme endişesinin reddedici baba ile hostilete arasındaki aracılığında etkili olabileceği düşünülmektedir. Aracılık analizinin sonucu olarak reddedici baba algısının sertlik normunun varlığı ile hostileteyi arttırma olasılığını arttırabileceği bulunmuştur.

4.6. Demografik Değişkenlere İlişkin Analiz Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Tartışma bölümünün mevcut kısmında cinsiyet, yaş, yaşanılan şehir, anne eğitim ve baba eğitim durumu açısından erkeklik rol normlarının karşılaştırılmasına ilişkin bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir.

18-49 yaş aralığında yer alan bireylerin erkeklik rol normlarını benimseme düzeylerinin cinsiyete göre statü, kadınsılık karşıtlığı, sertlik ve erkek rolleri toplam puanları karşılaştırılmış ve anlamlı düzeyde farklılıklar olduğu görülmüştür. Erkeklerin, erkeklik rol normlarından statü, kadınsılık karşıtlığı, sertliği benimsemelerinin ve erkek rolleri toplam puanı bazında kadınlardan anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar aldıkları görülmüştür. Bir diğer ifade ile erkekler kadınlara göre daha geleneksel erkeklik rol normlarını benimsemektedirler. Literatüre bakıldığında bu bulguyu destekler nitelikte olan çalışmalara rastlanmaktadır (Aydınözü ve ark., 2020; Ergin ve ark., 2019; Önder ve ark., 2013; Öngen ve Aytacı, 2013; Kök ve ark., 2022; Takkin, 2020; Uçar ve ark., 2017; Vefikuluçay ve ark., 2007; Yaşar ve Zorluoğlu, 2020). Kadınların günlük hayatta cinsiyetçiliğe daha fazla maruz kalması ve ayrımcılık konusunda farkındalık düzeylerinin artmış olabileceği erkeklik rol normlarını benimsemeye ortaya çıkan bu farklılıkta etkili olabilir. Kültürel anlamda ataerkil toplum yapısının erkeklere sağladığı avantajlı konum da erkeklik rol normlarının benimsenmesinin erkeklerde daha yüksek olmasını açıklayabilir. Kadınların erkeklere göre daha modern erkeklik rol normlarını benimsemesi toplumdaki eşitsizlik ve ayrımcılıktan olumsuz anlamda daha fazla etkileniyor olmaları ile ilişkilendirilebilir (Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011).

Toplumsal cinsiyet rolleri toplumu oluşturan her bireyin kişilerarası ilişkilerindeki davranışları üzerinde belirleyici olabilmektedir (Saraç, 2013). Erkekler toplumsal cinsiyetin belirlediği roller sayesinde kendisini, özellikle aile içerisinde daha çok söz sahibi, aynı zamanda güç ve iktidar sahibi bir başka ifade ile "aile reisi" olarak görebilmektedirler. Toplulukçu kültürlerde evin reisinin erkek olması gerektiği fikrinin ailede hâkim olması, evdeki iş bölümlerinde üstlenilen sorumluluğun sadece kadınlarda olması gibi rollerin erkekler tarafından daha fazla benimsendiği görülmüştür (Powell, 2018). Dolayısıyla erkeklerin daha makul ve kabul edilebilir bulduğu bu davranış ve imkânlar erkeklerin geleneksel erkeklik normlarına bağlılığını arttırabilmektedir. Erkeklik rol normlarına ilişkin tutumun kültürel anlamda ataerkil olan fakat kadınların gün geçtikçe sosyal hayatta etkinliklerinin arttığı bir toplumda kadınların daha modern rolleri istemeleri, daha eşitlikçi bir yapı oluşturmak için karşılaştırmadaki bu farkı

doğurabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca alt boyutlar bağlamında bakıldığında kadınların en düşük puan ortalamasını kadınsılık karşıtlığı alt boyutunda vermiş olmaları maruz kalınan ayrımcılığa kadınlar tarafından gösterilen bir itiraz olarak değerlendirilebilir. Erkeklerin ise toplumdaki avantajlı konumlarını kaybetmek istememeleri, toplum beklentileri ve desteği ile toplumsal cinsiyet rolleri konusunda teşvik edilmeleri ve toplumsal cinsiyet rollerinin erkekleri etkileyen olumsuz tarafları olsa bile kendilerine fayda sağlama konusunda kadınlara göre daha yüksek oranda bu faydadan yararlanmaları erkekleri daha geleneksel erkeklik rol normlarını benimsemeye yaklaştırabilmektedir.

Gücü elinde bulunduran, baskın özellikleri ve egemenliğini sürdüren erkeklik biçimine hegemonik erkeklik adı verilmektedir (Connel, 2005). Red Pill öğretileri kadınsılık karşıtlığı, erkeğe yüklenen toplumsal ve bireysel rolleri benimseme, kişisel gelişim ile birlikte sosyal statü sahibi olma, baskın olma gibi söylemler içermektedir (Mountford, 2018). Hegemonik erkekliğe ulaşmak için daha yüksek statüye sahip olmak gerektiği ve sosyal ortamlarda daha baskın olmak gerektiği öne sürülmektedir. Hegemonik erkeklik söylemleri içeren Red Pill öğretileri, tıpkı toplumsal cinsiyet rolleri gibi erkeklere belirli sorumluluklar yüklese de aynı şekilde erkeklerin kendilerine katkı sunabileceği ve fayda sağlayabileceği gelişim alanlarını da içerisinde barındırabileceği düşünülmektedir. Bu katkıların erkeklik rol normlarının benimsenme sürecinde etkili olabileceğini düşündürmektedir. Sayılı ve kurallar içermesine rağmen tutumların toplum tarafından istenilir ve beklenen tutumlar olması, doğru şekilde uygulandıklarında kişinin gelişim alanlarına katkı sunabileceği göz önüne alındığında, erkeklerin geleneksel cinsiyet rollerini benimsemeleri üzerinde Red Pill öğretileri ve hegemonik erkekliğe ulaşmak için kurallar sunan diğer öğretilerin etkilerinin olabileceği düşünülmektedir.

Yaş aralıklarına göre beliren yetişkinlik (18-29) ve orta yaş (30-49) döneminde yer alan bireylerin yaşlarına göre erkeklik rol normlarını benimseme düzeyleri karşılaştırıldığında statü, kadınsılık karşıtlığı ve erkeklik rolleri toplam puanlarında anlamlı düzeyde fark olduğu, diğer bir ifadeyle, orta yaş grubunda yer alan katılımcıların daha geleneksel erkeklik rol normlarını benimsedikleri belirlenmiştir. Sertlik alt boyutunda ise her iki grup arasında anlamlı düzeyde bir farka rastlanmamıştır. Literatüre bakıldığında araştırma bulgularını destekleyen çalışmalara rastlanmaktadır (Arslan ve Şahin, 2019; Başar, 2012). Arslan ve Şahin (2019), erkek üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet stresleri ile yaş ve kaldıkları yer değişkenleri arasında anlamlı farklılıklar olduğunu ifade etmişlerdir. Orta yaş grubunu yetiştiren ebeveynlerin genellikle daha geleneksel ebeveynlik rollerine sahip olabileceği ve bunun sosyal öğrenme yoluyla çocuklarında da gözlemlenebileceği düşünülmüştür. Orta yaş dönemindeki kişilerin beliren yetişkinlik döneminde bulunan kişilere göre statü rolünü daha fazla benimsemiş olmalarında iş yaşamında geçirilen sürenin etkili olabileceğini akla getirmektedir. Beliren yetişkinlik dönemindeki kişilerin çoğunun eğitim hayatına devam ettikleri bu sebeple öğrenci ağırlıklı olabileceği ve henüz statü kazanma, statü sahibi olma beklentilerinin daha az önem arz edebileceği düşünülmektedir. Diğer taraftan, evliliklerde ya da nişanlanma gibi önemli yaşam dönemeçlerinde aile üyeleri ve çevrenin onayının alınmasının ilişkiler üzerinde etkili olduğu öne sürülmektedir (Neyer ve Voigt, 2004). İlişkinin resmileştiği, arkadaşlar ve aile gibi sosyal çevrenin ilişkiye dahil olduğu birlikteliklerde geleceğe yönelik yatırım ve ailelerin beklentileri ön plana çıkmaktadır. Kişilerin beliren yetişkinlik döneminde

daha çok flört ilişkisinde buldukları, orta yaş grubunda bulunan bireylerin evlilik gibi süreçlerle daha ilişkili olduğu düşünüldüğünde, statü konusunda partnerinin ve kendi ailesinin beklentilerini karşılama endişesinin geleneksel erkeklik rol normlarını benimsemede etkili olabileceği düşünülmektedir. Yine yaş farkından kaynaklı olarak geleneksel tutumların daha fazla ön plana çıktığı bir ortamda büyümüş olmanın, geleneksel tutuma sahip ebeveynler tarafından yetiştirilmenin bir sonucu olarak da kadınsılık karşıtlığı konusunda daha az farkındalığa sahip olabilecekleri söylenebilir.

Katılımcıların hayatlarının büyük çoğunluğunu geçirdikleri yere göre erkeklik rol normlarını benimseme düzeyleri karşılaştırıldığında büyükşehirde yaşayan katılımcıların kadınsılık karşıtlığı alt boyutunda anlamlı düzeyde fark olduğu görülmektedir. Literatürde araştırmadan elde edilen bulguları destekleyen çalışmalar (Çuhadaroğlu ve Akfırat, 2017; Yıldray ve Çelik, 2020; Yüceol ve Ecem, 2016) olduğu görülmektedir. Çuhadaroğlu ve Akfırat (2017) yaptıkları araştırmada yaşamının çoğunu köy veya kasabada geçiren öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarının şehir ve metropollerde yaşamış olanlara göre daha geleneksel olduğunu ifade etmişlerdir. Yıldray ve Çelik (2020), toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutum arasındaki ilişkinin cinsiyete, öğrenim görülen fakülte türüne ve bireyin yaşamının büyük bir bölümünü geçirdiği yere göre anlamlı bir farklılık gösterdiğini ifade etmişlerdir. Büyükşehirde yaşayan katılımcıların büyükşehir olmayan yani köy, kasaba, ilçe ve ilde yaşayan katılımcılara göre kadınsılık karşıtlığı düzeyleri daha düşüktür. Büyükşehir haricindeki daha küçük yerleşim yerlerinde toplumun daha geleneksel erkeklik rollerini benimseyebileceği, toplumsal cinsiyet rollerinin daha etkin şekilde günlük yaşamı etkilediği bilinmektedir (Ökten, 2009). Kadınsı davranışların daha küçük yerleşim yerlerinde güçsüzlük, başarısızlık, edilgen olma ile ilişkilendirilebileceği, bu ilişkinin sonucunda kadınsı davranışların erkekler için toplum içerisinde kabul gören bir rol olmadığı ve teşvik edilmediği için daha az benimsenebileceği söylenebilir. Küçük ve kırsal yerleşim yerlerinin bölgesel ekonomik faaliyet alanlarının ve eğitim imkanlarının da büyükşehirlere göre daha az olabileceği göz önüne alındığında, kadınsılık karşıtlığı konusunda daha geleneksel erkeklik anlayışının hakim olması beklenebilir.

Araştırmada erkeklik rol normlarının karşılaştırıldığı diğer demografik değişkenler ise araştırmadaki katılımcıların ebeveynlerinin eğitim durumlarıdır. Anne eğitim durumuna göre erkeklik rol normlarının karşılaştırılmasında statü, kadınsılık karşıtlığı, sertlik ve erkek rolleri toplamında anlamlı düzeyde fark olduğu görülmüştür. Annesi okuryazar olmayan, ilkokul ya da ortaokul mezunu olan kişilerin, anne eğitim durumu lise ve üzeri olan kişilere göre geleneksel erkeklik rol normlarını daha fazla benimsedikleri görülmüştür. Literatüre bakıldığında benzer sonuçlara ait çalışmaların (Aktaş ve Polat, 2020; Çetinkaya, 2013; Çiçek ve Çopur, 2018; Ergin ve ark., 2019; Kantoğlu ve ark., 2018) olduğu görülmektedir. Genellikle birincil bakım veren konumundaki anne, çocuğun hayatı ve gelişimi için önemli bir kişidir (Soysal ve ark., 2005). Çocuğun gözlemleri sonucunda ve direkt annesinden duydukları sonucunda edindiği tecrübeler, kurallar, sayılılar hayatını şekillendirmesinde önemli etmenler olarak yer almaktadır (Stimac, 1985). Bu bağlamda literatüre bakıldığında Çivitçi (2006) yürüttüğü çalışmada akılcı olmayan inançların anne eğitim ve baba eğitim düzeylerinden etkilendiğini ortaya koymuştur. Eğitim her alanda önemli olduğu gibi bireyin toplumsal cinsiyet rollerini benimsemesinde, erkeklığe dair inançlarında da önemli bir yere sahiptir (Sayılan, 2012). Özellikle üniversitelerde daha çok toplumsal cinsiyete dair farkındalığa sahip olma imkânı olduğu göz önüne alındığında annesi lise

altı eğitime sahip kişilerin ebeveynleri bu imkândan faydalanamadıkları için daha geleneksel erkeklik rol normlarını benimsemiş olabilirler (Gönenç ve ark., 2018). Toplumun anneye biçtiği roller kadının iş yükünü arttırabilmekte ve çalışma hayatını olumsuz etkileyebilmektedir (Çiçek ve Çopur, 2018). Toplumsal cinsiyet üzerine yapılan çalışmalarda anne eğitim seviyesi yüksek olan çocukların diğer çocuklara göre toplumsal cinsiyete ilişkin tutumlarının daha eşitlikçi ve duyarlı oldukları bulunmuştur (Aktaş ve Polat, 2020). Toplumsal cinsiyete dair farkındalığa sahip olan annelerin çocuğun bakımıyla yakından ilgili olmaları, duygusal olarak daha destekleyici olmaları çocuklarda toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha olumlu tutumları desteklemelerine katkı sağlayabileceğini ve daha modern düşünce biçimleri kazandıracaklarını düşündürmüştür.

Baba eğitim durumuna göre erkeklik rol normlarının karşılaştırmasında statü, kadınsılık karşıtlığı ve erkek rolleri toplamında anlamlı düzeyde fark olduğu görülmüştür. Babası okuryazar olmayan, ilkokul ya da ortaokul mezunu olan kişilerin, baba eğitim durumu lise ve üzeri olan kişilere göre geleneksel erkeklik rol normlarını daha fazla benimsedikleri görülmüştür. Literatürde benzer sonuçlara ait çalışmaların (Can ve Bayraktar, 2018; Çiçek ve Çopur, 2018; Kaçar, 2019; Kurşun, 2016; Varol ve ark., 2016) yer aldığı görülmektedir. Mevcut çalışmada hem annelerin hem de babaların eğitim durumu lise ve üzeri olduğunda geleneksel erkek rollerini benimsemenin azaldığı, modern erkek rollerini benimsedikleri görülmüştür. Baba eğitim durumunun yüksek olması babanın sosyoekonomik düzeyini arttırabilir. Sosyoekonomik düzeyin yükselmesi ile birlikte babanın hayattan aldığı keyif miktarının artabileceği düşünülmektedir. Ailedeki ekonomik problemlerin azalmasıyla beraber babaların daha tatminkar bir şekilde yaşamlarına devam edeceği beklenmektedir. Destekler nitelikte Yıkılmaz ve Güdül (2015), sosyoekonomik düzeyini düşük düzeyde algılayan katılımcıların yaşam doyumlarının sosyoekonomik düzeyini hem orta hem de yüksek düzey olarak algılayan katılımcılara göre daha düşük olduğunu ifade etmektedir. Artış yaşanan bu tatmin hissi ve ebeveynin psikolojik sağlığının yüksek olduğu bir ortam çocuklara verilen değeri arttırmaktadır (Kır, 2011). Babaların çocuklarla kaliteli vakit geçirmesi, onlarla yakından ilgilenmesi önemli olarak değerlendirilmektedir (Özdemir, 2019). Ev içerisinde eşine saygı duyan, iş bölümlerine katkı sağlayan bir babanın davranışları çocuğa sosyal öğrenme yoluyla aktarılabilir. Özetle, babanın eğitim düzeyinin artmasının toplumsal cinsiyet rolleri konusundaki farkındalığı arttırabileceği ve çocuğun eşitlikçi tutumları benimsemesini kolaylaştırabileceği düşünülmüştür.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1. Araştırma Sonuçları

Araştırma sonuçlarına göre demografik değişkenler açısından erkeklik rol normlarını benimseme düzeyinin farklılaştığı bulunmuştur. Beliren yetişkinlik ve orta yaş döneminde yer alan bireylerle yapılan çalışmada algılanan ebeveynlik tutumlarının ve erkeklik rol normlarının psikolojik belirtiler üzerindeki etkileri ortaya konmuştur. Reddedici annelik/babalık ebeveyn tutumu ile psikolojik belirtilerden hostilete arasındaki ilişkide erkeklik rol normlarının aracılık etkisinin olduğu görülmüştür.

Cinsiyet, yaş, yaşanan şehir, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu gibi değişkenlere göre erkeklik rol normlarını benimseme düzeyinin farklılaştığı araştırma sonuçları arasında yer almaktadır. Erkekler kadınlara göre, orta yaş (30-49 yaş arası) dönemindekiler beliren yetişkinlik (18-29 yaş arası) dönemindekilere göre, büyükşehir harici yerleşim yerlerinde yaşayanlar büyükşehirde yaşayanlara göre, anne ve baba eğitim durumu lise altı olan katılımcıların lise ve üzeri olanlara göre daha fazla geleneksel erkeklik rol normlarını benimsedikleri bulunmuştur.

Sağlıklı ailelerin sağlıklı çocuklar yetiştireceği ve sağlıklı çocukların sağlıklı bir toplum inşa edecekleri öngörülmektedir. Araştırmada algılanan ebeveynlik tutumlarına ilişkin yeni bilgilerin yer alması Türk aile yapısı hakkında daha doğru değerlendirilmelerin yapılmasına katkı sunması açısından bu konu ile alanyazına önemli katkılarda bulunabilir. Erkeklik rol normlarının daha iyi açıklanması ile erkekliğin inşa sürecinde erkekleri, romantik ilişkileri, toplumsal cinsiyet rollerini daha iyi anlamak adına gelecek çalışmalara katkı sağlanması beklenmektedir. Psikolojik belirtileri etkileyen ebeveynlik tutumları ve erkeklik rol normlarının etkilerinin ortaya konulması ile Klinik Psikoloji literatürü ve uygulamalarına katkı sağlandığı düşünülmektedir.

Algılanan ebeveynlik tutumlarına ait alt boyutların (duygusal sıcaklık anne, aşırı koruyuculuk anne, reddedicilik anne, duygusal sıcaklık baba, aşırı koruyuculuk baba, reddedicilik baba) tamamında psikolojik belirtiler (anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon, hostilete) ile ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Algılanan ebeveynlik tutumlarının erkeklik rol normları (statü, kadınsılık karşıtlığı, sertlik) ile ilişkili olduğu araştırmanın bir diğer önemli sonucudur.

Psikolojik belirtileri yordayan değişkenlerin yaş, reddedici anne algısı, reddedici baba algısı, sertlik olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Erkeklik rol normlarının alt boyutlarının algılanan ebeveynlik tutumları ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkilerde aracı rollerinin olduğu bulunmuştur. Erkeklik rol normlarından sertlik normunun reddedici anne algısı ile hostilete arasındaki ilişkide ve reddedici baba algısı ile hostilete arasındaki ilişkide kısmi aracılık rolü olduğu çalışmanın önemli sonuçları arasındadır.

Devam eden bölümde araştırmanın sınırlılıkları ve önerilere yer verilecektir.

5.2. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Öneriler

Araştırmada yapılan değerlendirmelerin katılımcıların doldurduğu ölçekler ile sınırlı olması ve nicel yöntemlerin kullanılmış olması, derinlemesine bireysel değerlendirme yapılmasının önüne geçmektedir. Yapılacak yeni araştırmalarda katılımcılarla yapılacak görüşmelerle görüşmecinin gözlem ve görüşlerinin de yer alması araştırmanın gücünü arttırabilir.

Araştırmanın sınırlılıkları arasında örneklem özelliklerinin dengeli dağılmaması yer almaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğunun üniversite ve üzeri eğitime sahip olmaları eğitim düzeyine göre yapılabilecek karşılaştırmaların önüne geçmiştir. Katılımcıların algılanan gelir durumlarının orta gelir durumunda yoğunlaşmış olması, bekar ve evli katılımcı sayılarının eşit dağılmamış olmaları bu konuda da karşılaştırma imkanına engel olmuştur.

Araştırmada kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre daha fazla yer alması ile literatürde oldukça az sayıda olduğu görülen erkeklik rol normları çalışmalarının genellikle erkekler ile gerçekleştirildiği düşünüldüğünde literatüre önemli bir katkı sunduğu söylenebilir. Diğer taraftan, kadın ve erkek katılımcı sayısının eşit dağılmaması sonuçların genellenebilirliğini düşürmektedir. Kadın ve erkek katılımcı sayısının dengeli olduğu daha homojen bir grup oluşturulması durumunda araştırma sonuçlarının genellenebilirliğinin artacağı düşünülmektedir.

Katılımcıların yaş dağılımları incelendiğinde beliren yetişkinlik döneminde yer alan katılımcıların daha fazla olduğu görülmüştür. Yaşa göre erkeklik rol normlarının farklılaştığı sonucu da göz önüne alındığında yeni araştırmalarda orta yaş dönemi ve daha büyük yaş dönemlerinde yer alan katılımcıların sayı olarak daha dengeli yer alması örneklemin evreni temsil ediciliğini arttırabilir.

Algılanan ebeveynlik tutumları, erkeklik rol normları ve psikolojik belirtilere yönelik birden çok etkenin olması değişkenlerin daha iyi anlaşılması ve açıklanması adına yeni araştırmalara ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. İleri araştırmalarda statü, kadınsılık karşıtlığı ve sertlik erkeklik rol normlarının çoklu aracılık etkilerinin tek bir modelde test edilmesi önerilmektedir.

Erkekliğin yeniden inşa sürecinde en az toplum kadar sosyal medya ve dünyada çıkan yeni fikir akımlarının da etkili olduğu bilinmektedir. Red Pill öğretileri ve hegemonik erkeklik söylemine sahip yeni fikir akımlarının erkeklerin gelişim alanlarına katkı sunabilmeleri için literatürde daha çok araştırmanın yer alması gerektiği düşünülmektedir. Araştırma sonuçlarıyla ilişkilendirilen hegemonik erkekliğin faydaları ve zararlarının değerlendirilmesiyle birlikte mevcut çalışma sonuçları ile bireylerin davranışlarını açıklamada, romantik ilişkilerde ve çift terapilerinde yararlanılabilecek önemli katkılar sunulduğu düşünülmektedir. Erkeklik rol normlarını benimseme ile romantik ilişki doyumu, yaşam doyumu üzerine yeni araştırmalar tasarlanabilir ve destekleyen çalışmaların yapılması ile erkeklik rol normlarını benimseme hakkında literatüre önemli katkılar sunulabilir.

Ailelerin ebeveyn tutumlarına yönelik eğitimler alması gerektiği ve bu eğitimlerin devlet eli ile yapılmasının çocukların ve ailelerin psikolojik sağlıklarının

iyileştirilmesi adına önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir. Eğitimler aile bireylerinin hepsininin katılacağı şekilde, kolay ulaşılabilen, katılımcıların eğitim seviyesi göz önüne alınmış şekilde gerçekleştirilmelidir.

Evlilik kararı alan çiftlere ebeveynlik tutumlarına yönelik bilgilendirmeler ile erkeklik rol normları ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkilere yönelik farkındalık kazandıracak içerikte seminerlerin verilmesi, seminerlerin içeriklerinin uygulamaya dönük olması, eğitimlere katılmanın yaygınlaştırılması için medya araçlarının etkin kullanılması, eğitimlerin erişilebilir hale getirilmesi atılabilecek yeni adımlara örnekler oluşturmaktadır.

KAYNAKÇA**Kitaplar**

- Amerikan Psikiyatri Birliği. (2000). Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı (4. bs. TR). Hekimler Yayın Birliği.
- Beck, J. S. (2016). Bilişsel Davranışçı Terapi, Temelleri ve Ötesi (İkinci Basımdan Çeviri. Çev. M. Şahin) Ankara: Nobel Akademik.
- Berger, P. L. (1982), Invitation to Sociology, Penguin Pub., England.
- Bhasin, K. (2003). Toplumsal Cinsiyet Bize Yüklenen Roller. Çev:Ayşe Coşkun. İstanbul: Kadav Yayınları.
- Bowlby, J. (1973). Attachment and loss: II. Separation. Anxiety and anger. London: Hogarth.
- Bozok, M. (2011). Soru ve Cevaplarla Erkeklikler. İstanbul: Sogep Yayınları.
- Brody, L. R. (1999). Gender, emotion and the family. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Buss, A. H. (1961). The psychology of aggression. New York: Wiley.
- Butler, J. (1999). Gender Trouble: Feminism and the Subversion of İdentity. New York: Routledge.
- Butler, J. (2008). Cinsiyet Belası (Çev. Başak). Metis Yayınları.
- Chodorow, N. (1997). Feminism And Psychoanalytic Theory. Feminisms, Oxford University Press.
- Connell, R. W. (2005). Masculinities. Cambridge: Polity Press.
- Connell, R.W. (1995). Masculinities. Berkeley: University of California Press.
- Corey, G. (2015). Theory and practice of counseling and psychotherapy. Nelson Education.
- Deaux, K. ve Kite, M. E. (1993). Gender stereotypes. F. Denmark ve M. Paludi (Ed.), Handbook on the psychology of women (107-139). Westpot, CT: Greenwood Press.
- Dökmen, Z. Y. (2009). Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ekşi, A. (1990). Çocuk, Genç, Ana Babalar. Bilgi Yayınevi. Ankara.
- Fonseca, A. J. (2010). Salem health psychology and mental health. New Jersey: Salem Pres.

- Foucault, M. (1986). Cinselliğin Tarihi. İstanbul: Afa Yayıncılık.
- Freud, S. (1996), Günlük Yaşamın Psikopatolojisi (Çev: F. Yeğin), Payel Yay., İstanbul.
- Gale Dolgin, K. (2014). Ergenlik psikolojisi. Gelişim, ilişkiler ve kültür (D. Özen, çev.). İstanbul: Kaknüs.
- Gelles, R. J., & Straus, M. A. (1988). Intimate Violence: The Causes And Consequences Of Abuse In The American Family. New York: Simon & Schuster.
- Gerrig, R. J. ve Zimbardo, P. G. (2013). Psikoloji ve Yaşam: Psikolojiye Giriş (19. Baskı). (G. Sart, Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. (Orijinal çalışma basım tarihi 2010), 317-324.
- Giddens, Anthony (2000). Sosyoloji. Haz.: Hüseyin Özel, Cemal Güzel. Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Gilmore, D. D. (1990). Manhood in the Making. New Haven, CT: Yale University Press.
- Goldberg, H. (1992). Erkek Olmanın Tehlikeleri (Çev. Selçu). Öteki Yayınevi.
- Hortaçsu, N., (2003). Çocuklukta İlişkiler: Ana Baba, Kardeş ve Arkadaşlar. Ankara: İmge Kitabevi.
- James, W. (1890). Principles of Psychology, Vol. I. New York: Holt.
- Kongar E. (1995). Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği. Remzi Kitabevi.
- Maccoby, E. E. (2002). The two sexes: Growing up apart, coming together. Harvard University Press.
- Morgan, C.T. (2011). Psikolojiye Giriş, (Çev. Karakaş, S. ve Eski, R.), Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Onur, B. (1995). Çocuk ve Ergen Gelişimi.(2. Baskı). İstanbul: İmge Yayınevi.
- Özbey, Ç. (2004). Çocuk sorunlarına yapıcı çözümler. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Pleck, J. & Sawyer, J. (1974). Men and Masculinities. New York: Prentice-Hall.
- Powell, G. N. (2018). Women and men in management. Sage Publications.
- Rohner, R. P. (1975). They love me, they love me not: A worldwide study of the effects of parental acceptance and rejection. New Haven: Human Relations Area Files Press.
- Sayılan, F. (2012). Toplumsal cinsiyet ve eğitim. Ankara: Dipnot Yayınları, 1-33.

- Selek, P. (2014). *Sürüne Sürüne Erkek Olmak* (7. Baskı). İletişim Yayıncılık. İstanbul.
- Seven, S. (2008). *Çocuk ruh sağlığı* (1. Baskı). Ankara: Pegem Net Yayıncılık.
- Şendil, G. (2014). *Ebeveyn Çatışmasının Çocuklar Üzerindeki Etkileri* (1.Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tezcan, Mahmut (1995). *Sosyolojiye Giriş*. Ankara: Feryal Matbaası.
- Tuzcuoğlu, N. ve Tuzcuoğlu, S., (2007). *Çocuğun Cinsel Eğitimi. Anne Ben Nasıl Doğdum* (4. Baskı). İstanbul: Morpa Kitabevi.
- Wicks-Nelson, R. ve Israel, A. C. (2009). *Abnormal Child and Adolescent Psychology* (7. bs.). New Jersey: Pearson Education.
- Yavuzer, H., (2007). *Ana-Baba ve Çocuk* (19. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Makaleler

- Adaçay, F. R. (2018). Toplumsal cinsiyetin yaratılması ve sürdürülmesinde temel kurumların rolü. *Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 345-363.
- Akalın, A., ve Sevindi, M. İ. (2022). Eleştirel Teori İle Red Pill Hareketi Uyumlu Mudur?. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 12(2), 350-362.
- Akça, R.P., (2012). Ana Babaların Çocuk Yetiştirmede Aşırı Koruyucu Olmaları. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler EDergisi*, Cilt:1, Sayı:29, ss:1-13.
- Akkaş, İ. (2019). Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramları Çerçevesinde Ortaya Çıkan Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı Binali Yıldırım Üniversitesi, Ekev Akademi Dergisi, Baskı yılı: 23 Sayı: ICOAEF Özel Sayı, 2019.
- Aktaş, D., ve Külcü Polat, D. (2020). Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri ile kadına ilişkin namus algıları arasındaki ilişki. *Türkiye Klinikleri J Med Ethics*, 28(1), 1-9.
- Albayrak, H.(1997). Annelerin Kaygı Düzeyleri İle Çocukların Bağımlılık Eğilimleri Arasındaki İlişkin İncelenmesi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (4), 12-19.
- Alexander, J. (2005). *How to Become an Alpha Male: Attract Women and Become Successful* . USA: John Alexander Enterprises.
- Anhalt, K. ve Morris, T. L. (2008). Parenting characteristics associated with anxiety and depression: A multivariate approach. *Journal of Early and Intensive Behavior Intervention*, 5(3), 122-137.

- Arrindell, W. A., Emmelkamp, P. M. G., Brilman, E., & Monsma, A. (1983). Psychometric evaluation of an inventory for assessment of parental rearing practices. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 67, 163-177.
- Arslan, F. (2022). *Ortaokul öğrencilerinde kardeş kıskançlığının akran zorbalığı eğilimlerini yordama gücü* (Master's thesis, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi).
- Arslan, K., ve Şahin, H. (2019). Erkek üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolü streslerinin belirlenmesi. In *Setsci Conference Proceedings* (Vol. 4, No. 2, pp. 40-44).
- Aslan K., 'Eğitimin Toplumsal Temelleri', Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı. 5, (2001).
- Aşkın E. Ö., Aşkın U. (2017). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Yoksulluk İlişkisi: Aile İçi Şiddet Mağduru Kadınlar Üzerine Bir Araştırma. *Kapadokya Akademik Bakış*, 1(2), 16-37.
- Atay, T. (2004). "Erkeklik" En Çok Erkeği Ezer! *Toplum ve Bilim*, 101, 3-7.
- Avşar, S. (2017). Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında tarihsel rollerini yitiren erkekliğin çöküşü: Küllerinden "yeni erkek" için doğuşu. *Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 224-241.
- Aydın, Ş., ve Arcan, K. (2021). Öfke Kontrol Sorununun Bilişsel ve Davranışçı Psikoterapisi: Bir Olgu Sunumu. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 8(1), 91-110.
- Aydın, N., Yıkar, S. K., Doğan, S. D., Arslan, S., ve Nazik, E. (2020). Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi: Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Örneği. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 104-113.
- Bandura, A. (1971), "Behavior Therapy from a Social Learning Perspective", *Proceedings of the 19. International Congress of Psychology*, London.
- Bandura, A., & Walters, R. H. (1977). *Social learning theory*.
- Başbuğ, S., Cesur, G., ve Durak-Batıgün, A. (2016). Algılanan ebeveynlik biçimi ve yetişkin ayrılma anksiyetesi: kişilerarası bilişsel çarpıtmaların aracı rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 27, 1-13.
- Baughner, A. R., and Gazmararian, J. A. (2015). Masculine gender role stress and violence: A literature review and future directions. *Aggression and Violent Behavior*, 24, 107 -112.
- Baumrind, D. (1967). Child care practices anteceding three patterns of preschool behavior. *Genetic Psychology Monographs*, 75, 43-88.

- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *Journal of Early Adolescence*, 11(1), 56-95.
- Bekker MHJ. Agoraphobia: Sex specific stress or sex specific stressors? In: Sherr L, St. Lawrence SJ, eds. *Women, Health and the Mind*. Chichester UK, Wiley, 2000:91-114.
- Berg, B. ve Kelly, R. (1979). The measured self-esteem of children from broken, rejected, and accepted families. *Journal of Divorce*, 2(4), 363–369.
- Beutler, L. E, Engle, D, Oro-Beutler, M. E, Daldrup, R., ve Meredith, K. (1986). Inability to express intense affect: A common link between depression and pain. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 54, 752-759.
- Biggam, F. H., Power K. G.(1998). The quality of perceived parenting experienced by a group of Scottish incarcerated young offenders and its relation to psychological distress. *Journal of Adolescence*, 21(2), 161-176.
- Bilir, Ş., Meziyet, A. R. I., Dönmez, N. B., Atik, Ç. U. B., ve San, A. G. P. (1991). Türkiye'nin 16 ilinde 4-12 yaşlar arasındaki 50.473 çocuğa fiziksel ceza verme sıklığı ve buna ilişkin problem durumlarının incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 1(1).
- Bosson, J. K. ve Vandello, J. A. (2011). Precarious manhood and its links to action and aggression. *Current Directions in Psychological Science*, 20(2), 82-86. doi:10.1177/0963721411402669
- Bosson, J. K., Vandello, J., A., Burnaford, R. M., Weaver, J. R., & Wasti, A. (2009). Precarious Manhood and Displays of Physical Aggression. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 35, 623-634.
- Bozok, M. (2009). Feminizmin Erkekler Cephesindeki Yankısı: Erkekler ve Erkeklikler Üzerine Eleştirel İncelemeler. *Cogito*, 58, 269-284.
- Bozok, M. (2010). “Erkekliği Sorunsallaştırmanın Feminizm İçin Kurumsal Önemine İlişkin Bir Değini”, 21.Yüzyılın Eğişinde Kadınlar Değişim ve Güçlenme: Uluslararası Multidisiplinler Kadın Kongresi. İzmir.
- Bozok, M. (2011). Soru ve cevaplarla erkeklikler.
- Brescoll, V. L., Uhlmann, E. L., Moss-Racusin, C. ve Sarnell, L. (2012). Masculinity, status, and subordination: Why working for a gender stereotype violator causes men to lose status. *Journal of Experimental Social Psychology*, 48(1), 354-357. doi:10.1016/j.jesp.2011.06.005
- Brody, L. R. (2000). The socialization of gender differences in emotional expression: Display rules, infant temperament, and differentiation. *Gender and emotion: Social psychological perspectives*(ss. 24–47). Cambridge: Cambridge University Press.

- Brownfain, J. J. (1952). Stability of the self-concept as a dimension of personality. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 47(3), 597–606.
- Burbach, D. J., Kashani, J. H., Rosenberg, T. K. (1989). Parental bonding and depressive disorders in adolescents. *Child Psychology, Psychiatry and Allied Disciplines*, 30(3), 417-429.
- Buss, D. M. (1998), “Psychological Sex Differences: Origins Through Sexual Selection,” Anselmi, D. L./Law, A. L. (eds.), *Questions of Gender: Perspektif and Paradoxes* (A Division of The McGraw-Hill Companies): 139-145.
- Bussey, K., & Bandura, A. (1999). Social cognitive theory of gender development and differentiation. *Psychological review*, 106(4), 676.
- Cambridge. (2005). *Anxiety*. Cambridge Advanced Learner’s Dictionary. Cambridge University Press.
- Can, İ. ve Bayraktar, G. Ç. (2018). Erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 39, 355-372.
- Carrigan, T., Connel R.W. ve Lee, J. (1985). Towards a New Sociology of Masculinity. *Theory and Society*. 14(5), 551-604.
- Cetinkaya, S. K. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. *Nesne-Psikoloji Dergisi*, 1(02), 21-43.
- Clarke, K., Cooper, P. ve Creswell, C. (2013). The Parental Overprotection Scale: Associations with child and parental anxiety. *Journal of Affective Disorders*, 151(2), 618–624.
- Cohen, M., Mansoor, D., Gagin, R. ve Lorber, A. (2008). Perceived parenting style, self-esteem and psychological distress in adolescents with heart disease. *Psychology, Health and Medicine*, 13(4), 381–388.
- Conger, R. D., Schofield, T. J., Neppl, T. K., & Merrick, M. T. (2013). Disrupting intergenerational continuity in harsh and abusive parenting: The importance of a nurturing relationship with a romantic partner. *Journal of Adolescent Health*, 53(4), S11-S17.
- Connell, R. W., Messerschmidt J. W. (2005). “Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept”, *Gender & Society*. 9(6), 829-859.
- Cox, M. J. ve Paley, B. (1997). Families as systems. *Annual Review Psychology*, 48, 243-267.
- Crandell, J. L., Sandelowski, M., Leeman, J., Havill, N. L. ve Knafl, K. (2018). Parenting behaviors and the well-being of children with a chronic physical condition. *Families, Systems, & Health*, 36(1), 45–61.

- Crouter, C. A. ve Jenkins, P. M. (1990). Men's Provider Role Attitudes. *Journal of Family Issues*, 11(2), 136-156.
- Cüre Acer, S. (2020). Ebeveynlik Tutumunun Psikolojik Belirtilere Etkisinde Zihinselleştirmenin, Dayanıklılığın ve Çocukluk Çağı Deneyimlerinin Rolü: Nesiller Arası Bir Çalışma.
- Çelikkaleli, Ö. (2015). Ergenlerin Cinsiyet, Sınıf Düzeyi, Okul Türü ve Algılanan Ebeveyn Tutumlarına Göre Psikolojik Belirtilerinin İncelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (26), 148-162.
- Çınar, Y., & Karaaziz, M. (2023). Anorexia Nervosa Case Report. *Ispen International Journal of Social Sciences & Humanities*, 7(2), 291–295.
- Çiçek, B., ve Çopur, Z. (2018). Bireylerin Kadınların Çalışmasına ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 3(4), 1-21.
- Çivitci, A. (2006). Ergenlerde mantıkdışı inançlar: Sosyodemografik değişkenlere göre bir inceleme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(19), 7-17.
- Çoştur, Y. (2009). Toplumsallaşma kavramı üzerine sosyolojik bir değerlendirme.
- Çuhadaroğlu, A., ve Akfırat, O. N. (2017). Üniversite öğrencilerinin benlik kurgularıyla toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi.
- Dahl, J., Vescio, T. K. ve Weaver, K. (2015). How threats to masculinity sequentially cause public discomfort, anger, and ideological dominance over women. *Social Psychology*, 46(4), 242-254. doi:10.1027/1864-9335/a000248
- Darling, N. ve Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113 (3), 487-496.
- Davila J, Hammen C, Burge D, Daley SE, Paley B. Cognitive/interpersonal correlates of adult interpersonal problem-solving strategies. *Ther Res* 1996; 20:465-480.
- De Graaf, R., ten Have, M., van Gool, C. ve van Dorsselaer, S. (2012). Prevalence of mental disorders and trends from 1996 to 2009. Results from the Netherlands Mental Health Survey and Incidence Study-2. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 47(2), 203–213. <https://doi.org/10.1007/s00127-010-0334-8>
- Dedeoğlu S., 'Toplumsal cinsiyet rolleri açısından Türkiye'de aile ve kadın emeği', *Toplum ve Bilim Dergisi*, Sayı. 86, (2000), 139-171.
- Demir, B., Demir, S., ve Doğrul, A. C. (2021). COVID-19 salgını sürecinde Türkiye'de endişe, stres, öfke ve korkudaki değişim: Seri-kesitsel takip bulguları. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 24(4), 537-546.

- Demirbaş, M., ve Yağbasan, R. (2005). Sosyal öğrenme teorisine dayalı öğretim etkinliklerinin, öğrencilerin bilimsel tutumlarının kalıcılığına olan etkisinin incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 363-382.
- Demirdağ, M. F. (2017). Bağlanma Teorisi'nin Kökenleri: John Bowlby ve Mary Ainsworth. *Düzce Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(2), 76-90.
- Demirli, C., ve Kendir, M. (2016). Evlilik doyumu üzerinde anne baba tutumunun etkisinin incelenmesi. *Education Sciences*, 11(3), 96-113.
- Demren, Ç., 2008, "Kadınlık Dolayısıyla Erkeklik Öznelliği", Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 32, 1, 73-92.
- Derogatis, L. R. ve Melisaratos, n. (1983). The brief symptom inventory: An introductory report. *Psychological Medicine*, 13, 595-605.
- Dirik, G., Yorulmaz, O., ve Karancı, A. N. (2015). Çocukluk dönemi ebeveyn tutumlarının değerlendirilmesi: Kısaltılmış algılanan ebeveyn tutumları-çocuk formu. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 26(2), 123-130.
- Dozois, D. J., & Beck, A. T. (2008). Cognitive schemas, beliefs and assumptions. *Risk factors in depression*, 119-143.
- D'Souza, R. S. ve Hooten, W. M. (2019). Somatic Syndrome Disorders. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing.
- Dursun, S., ve Şen. M. (2022). İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerinin İşsizlik Kaygısı: Demografik Faktörler ve Psikolojik Semptomlar Açısından Bir İnceleme. *SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi*, 12(2), 251-266.
- Düzgün, Ş. (2010). Öğrencilerin Psikolojik Belirtileri ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1-2).
- Eckhardt, C., Norlander, B. ve Deffenbacher, J. (2004). The assessment of anger and hostility: A critical review. *Aggression and Violent Behavior*, 9, 17-43.
- Eisler, R. M. ve Skidmore, J. R. (1987). Masculine gender role stress: Scale development and component factors in the appraisal of stressful situations. *Behavior Modification*, 11, 123-136.
- Elgün, A. (2020). Erkek evreninde erkeklik biçimlerinin temsili: www. erkekadam. org üzerine nitel bir analiz. *Erciyes İletişim Dergisi*, 7(2), 871-894.
- Eskin, M. (2017). Gençler arasında intihar düşüncesi, girişimi ve tutumları. *Türk Psikoloji Dergisi*, 32(80), 93-115.
- Ergin, A., Bekar, T., ve Aydemir Acar, G. (2019). Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumları ve Etkileyen Faktörler. *Firat Tıp Dergisi*, 24(3).

- Erkan, S., Özbay, Y., Çankaya, Z. C., ve Terzi, Ş. (2012). Üniversite öğrencilerinin yaşadıkları problemler ve psikolojik yardım arama gönüllükleri. *Eğitim ve Bilim*, 37(164).
- Eroğlu, E. (2015). Geçmişten günümüze sosyal normlar. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (50), 299-308.
- Erözkan, A. (2009). İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinde depresyonun yordayıcıları. *İlköğretim Online*, 8, 334-345.
- Evaluation (IHME). (2018). Findings from the Global Burden of Disease Study 2017. Seattle, WA: IHME.
- Fast, I. (1990). Aspects of Early Gender Development: Toward a Reformulation. *Psychoanalytic Psychology*, 105-117.
- Filiz, M. (2022). Türkiye’de Sağlık Çalışanlarının Karanlık Üçlü Kişilik Özelliklerinin Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Eurasian Journal of Health Technology Assessment*, 6(1), 1-11.
- Furnham, A. ve Cheng, H. (2000). Perceived parental behaviour, self-esteem and happiness. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 35(10), 463–470.
- Ganesh, B. (2018). The Ungovernability of Digital Hate Culture. *Journal of International Affairs*, 71(2), 30-49.
- Gecas, V. ve Schwalbe, M. (1986). Parental behavior and adolescent self-esteem. *Journal of Marriage and Family*, 48(1), 37–46.
- Gerlsma, C., Emmelkamp, P. M., & Arrindell, W. A. (1990). Anxiety, depression, and perception of early parenting: a meta-analysis: erratum. *Clinical Psychology Review*, 11(5), 667.
- Ging, D. (2017). Alphas, Betas, and Incels: Theorizing the Masculinities of the Manosphere. *Men and Masculinities*, 638-657. doi:10.1177/1097184X17706401.
- Good, G. E., Thomson, D. A., and Brathwaite, A. D. (2005). Men and therapy: Critical concepts, theoretical frameworks, and research recommendations. *Journal of Clinical Psychology*, 61(6), 699–711.
- Goswick, R. A. ve Jones, W. H. (1981). Loneliness, self-concept, and adjustment. *The Journal of Psychology*, 107(2), 237-240.
- Gök, F. (2017). Evli Kadın ve Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlgili Algılarının Aile İşlevlerine Yansıması *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cil:10 Sayı: 54, 2017.

- Gönenç, İ. M., Topuz, Ş., Sezer, N. Y., Yılmaz, S., ve Duman, N. B. (2018). Toplumsal cinsiyet dersinin toplumsal cinsiyet algısına etkisi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(1), 22-29.
- Greco, L. A. ve Morris, T. L. (2002). Paternal child-rearing style and child social anxiety: Investigation of child perceptions and actual father behavior. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 24(4), 259–267.
- Gressard L.A., Swahn M.H., and Tharp, A.T. (2015) A first look at gender inequality as a societal risk factor for dating violence. *Am J Prev. Med*, 49, 448 -457.
- Güldü Ö. ve Kart E. M., ‘Toplumsal Cinsiyet Roller ve Siyasal Tutumlar: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme’, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt. 64, Sayı. 3, (2009), 97-116.
- Haktanır G., ve Baran G. (1998). Gençlerin Benlik Saygısı Düzeyleri ile Anne Baba Tutumlarının Algılamalarının İncelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi* 5(3), 134- 141.
- Hammen, C., Brennan, P. A. ve Le Brocque, R. (2011). Youth depression and early childrearing: Stress generation and intergenerational transmission of depression. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 79 (3), 353-363.
- Harris, A. M., Orav, E. J., Bates, D. W. ve Barsky, A. J. (2008). Somatization increases disability independent of comorbidity. *Journal of General Internal Medicine*, 24 (2), 155-161
- Highleyman, L. (1997). Let’s Talk About Gender, Boston Bisexual Woman’s Network, www.Uk.Geocities.Com.
- Hisli Şahin, N., Özer, M. (2012). Young Ebeveynlik Ölçeği - Anne Formu (YEBÖ-A) Psikometrik Özelliklerinin Bir Grup Ergen Üzerinde Değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 15 (30), 37-49.
- Hopkins, P. (1992). "Gender Treachery: Homophobia, Masculinity and Threatened Identities." *The GenderReader*. Eds. E. Ashton-Jones, G. Olson and M. Perry. Boston: Prentice Hall.
- Hudson J., Rapee R. (2005). Parental perceptions of overprotection: Specific to anxious children or shared between siblings? *Behaviour Change*, 22(3), 185-194.
- İnal Emiroğlu, F. ve Baykara, B. (2008). Yaygın anksiyete bozukluğu, panik bozukluğu, özgül fobi, sosyal fobi. F. Çuhadaroğlu Çetin, A. Coşkun, E. İşeri, S. Miral, N. Motavallı, B. Pehlivan Türk, T. Türkbay, R. Uslu ve F. Ünal (Yay. haz.), *Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı içinde* (s. 320-329). *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derneği Yayınları*.
- İnel, Y., ve Urhan, E. (2018). Model analizi etkinliği: ortaokul öğrencileri hangi değerleri kimden öğreniyor. *Gelecek Vizyonlar Dergisi*, 2(1), 44-51.

- Jaffee, S. R., & Hyde, J. S. (2000). Gender differences in moral orientation: A meta-analysis. *Psychological bulletin*, 126(5), 703-726.
- Kaçar, E. (2019). 48-72 aylık çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları ile ebeveynlerinin toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi.
- Kagan, J. (1978). *The growth of the child: Reflections on human development*. New York: Norton.
- Kantoğlu, A., Çetin, N. Y., ve Erdoğan, A. (2018). Ergenlerde toplumsal cinsiyet algılarının sosyodemografik özelliklere göre değerlendirilmesi. *Konuralp Medical Journal*, 10(2), 175-187.
- Kaplan, Y., ve Ak, T. (2018). Ergenlerde psikolojik belirtiler ve problem davranışlarda anne-baba tutumlarının rolü. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 1(2), 154-171.
- Karaismailoğlu, D., Kulakaç, N. ve Çilingir, D. (2021). Ameliyathane hemşirelerinde aleksitimi düzeyi ve iletişim becerilerine etkisi: Doğu Karadeniz örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(1), 81-87.
- Kaufman, M. (1999). *The Seven P's of Men's Violence*. (www.michaelkaufman.com).
- Kaufman, S. B. (2015). *The myth of the alpha male*.
- Kelly, A. (2017). *The Alt-Right: Reactionary rehabilitation for white masculinity*. *Sounding*, 66-78.
- Khademi, M. (2016). Investigation of relation between problem solving method (insolvency, control and creativity factors) of parents (fathers) with children's (sons). *World Scientific News*, 57.
- Khaleque, A. (2017). Perceived parental hostility and aggression, and children's psychological maladjustment, and negative personality dispositions: A metaanalysis. *Journal of Child and Family Studies*, 26, 977-988.
- Kılıç, S., ve Kavas, A. B. (2018). Üniversite öğrencisi erkeklerin cinsiyet rolü tutumları, erkeklik rolleri ve kadına ilişkin namus algılarının incelenmesi. *İnsan Hak İhlalleri ve Sosyal Travmalar*, 57, 81.
- Kır, İ. (2011). Toplumsal bir kurum olarak ailenin işlevleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(36), 381-404.
- Kim, U., & Rohner, R. P. (2002). Parental warmth, control, and involvement in schooling: Predicting academic achievement among Korean American adolescents. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 33(2), 127-140.
- Kimmel, M., S. (1987). Rethinking "Masculinity": New Directions In Research. In M. S. Kimmel (Ed). *Changing men: New Directions In Research On Men And Masculinity*. London, New Delhi: Sage Publications.

- Kimmel, Michael S. (2013). Homofobi Olarak Erkeklik: Toplumsal Cinsiyet Kimliğinin İnşasında Korku, Utanç ve Sessizlik. Çev. Mehmet Bozok, Fe Dergi, 92.
- Kline, G. C., Killoren, S. E. ve Alfaro, E. C. (2016). Perceived parental psychological control, familism values, and Mexican American college students' adjustment. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 22 (4), 524-532.
- Koydemir-Özden, S. ve Demir, A. (2009). The relationship between perceived parental attitudes and shyness among Turkish youth: Fear of negative evaluation and self-esteem as mediators. *Current Psychology*, 28(3), 169–180.
- Kök, G., Karaman, S., Özer, E., Özbek, N., Kılıç Uçar, A., ve Güvenç, G. (2022). Bir Grup Üniversite Öğrencisinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ile Flört Şiddetine Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi. *Journal of Hacettepe University Faculty of Nursing*, 9(2).
- Kurlansik, S. L. ve Maffei, M. S. (2016). Somatic symptom disorder. *American Family Physician*, 93 (1), 49-54.
- Lackner, J. M., Gudleski, G. D. ve Blanchard, E. B. (2004). Beyond abuse: The association among parenting style, abdominal pain, and somatization in IBS patients. *Behavior Research and Therapy*, 42 (1), 41-56.
- Lease, S. H., Çiftçi, A., Demir, A., & Boyraz, G. (2009). Structural validity of Turkish versions of the Gender Role Conflict Scale and Male Role Norms Scale. *Psychology of Men & Masculinity*, 10(4), 273.
- Lesser, I.M. (1981). A review of the alexithymia copore, S. J., Fernandez-Berrocal, P., Ragan, J., and Ramos, N. (2004). It's not that bad: Social challenges to emotional disclosure enhance adjustment to stress. *Anxiety, Stress, and Coping*, 17 (4), 341-361.
- Leung C. ve Tsang Kit Man S. (2014) Parenting Style. A.C. Michalos (Yay. haz.), *Encyclopedia of Ouality of Life and Well-Being Research* içinde (s. 199-311). Springer, Dordrecht.
- Lisco, C. G., Leone, R. M., Gallagher, K. E. ve Parrott, D. J. (2015). “Demonstrating masculinity” via intimate partner aggression: The moderating effect of heavy episodic drinking. *Sex Roles*, 73(1-2), 58-69. doi:10.1007/s11199-015-0500-2
- Lopes, P. N., Salovey, P., & Straus, R. (2005). Emotional intelligence, personality, and the perceived quality of social relationships. *Personality and individual differences*, 38(3), 641-658.
- Loveman G. W., ‘The Case of the Part-Time Partner’, *Harvard Business Review*, (1990), 12- 29.
- Lök, N., Başoğul, C., ve Öncel, S. (2016). Aile içi şiddetin çocuk üzerindeki etkileri ve psikosozyal desteğin önemi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8(2), 155-161.

- Maccoby, E. E. (1992), "The Role of the Parents in the Socialization of Children: An Historical Overview", *Developmental Psychology*, c.28, sayı:6, s.1006-1017.
- Mahalik, J. R., Good, G. E., & Englar-Carlson, M. (2003). Masculinity scripts, presenting concerns, and help seeking: Implications for practice and training. *Professional Psychology: Research and Practice*, 34(2), 123–131. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.34.2.123>
- Mahalik, J. R., Locke, B., Ludlow, L., Diemer, M., Scott, R. P. J. ve Gottfried, M. (2003). Development of the conformity to feminine norms inventory. *Psychology of Men and Masculinity*, 4(1), 3-25.
- Malamuth, N. M., Linz, D., Heavey, C. L., Barnes, G. ve Acker, M. (1995). Using The Confluence Model Of Sexual Aggression To Predict Men's Conflict With Women: A 10-Year Follow-Up Study. *Journal of Personality And Social Psychology*, 69, 353-369.
- Malone, Y. (2002), "Social Cognitive Theory and Choice Theory: A Compatibility Analysis", *International Journal of Reality Therapy*, c.22, sayı:1, s.10-13.
- Mangır, M., ve Baran, G. (1990). Çocukta rol özdeşimi ve cinsel kimliğin kazanılması. *Eğitim ve Bilim*, 14(76).
- McDermott, M. J., Tull, M. T., Soenke, M., Jakupcak, M., and Gratz, K. L. (2010). Masculine gender role stress and posttraumatic stress disorder symptom severity among inpatient male crack/cocaine users. *Psychology of Men and Masculinity*, 11(3), 225–232.
- McLeod, B. D., Wood, J. J., & Weisz, J. R. (2007). Examining the association between parenting and childhood anxiety: A meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 27, 155–172.
- Meadows, S. O., Brown, J. S., & Elder, G. H. (2006). Depressive symptoms, stress and support: Gendered trajectories from adolescence to young adulthood. *Journal of Youth and Adolescence*, 35, 93-103.
- Merianos, A.L., Nabors, L.A., Vidourek, R. A., & King, K.A. (2013). The impact of self-esteem and social support on college students' mental health. *American Journal of Health Studies*, 28(1), 27-34.
- Miller, T. Q., Smith, T. W., Turner, C. W., Guijarro, M. L. ve Hallet, A. J. (1996). Meta-analytic review of research on hostility and physical health. *Psychological Bulletin*, 119(2), 322–348.
- Moore, T. M., Stuart, G. L., McNulty, J. K., Addis, M. E., Cordova, J. V., and Temple, J. R. (2010). Domains of masculine gender role stress and intimate partner violence in a clinical sample of violent men. *Psychology of Violence*, 1, 68 –75.

- Mountford, J. B. (2018). Topic Modelling The Red Pill. *Social Sciences*, 1-16. doi:10.3390/ socsci7030042
- Muris, P., Mayer, B., Meesters, C. (2000). Self-reported attachment style, anxiety, and depression in children. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 28(2), 157-162.
- Naz, F. & Kausar, R. (2015). Parental neglect, negative self- esteem, emotional instability and depressive symptoms in adolescents with somatic symptoms. *Pakistan Journal of Social Sciences*, 1, 25-36.
- Neyer, F. J., & Voigt, D. (2004). Personality and Social Network Effects on Romantic Relationships: A Dyadic Approach. *European Journal of Personality* , 18, 279-299.
- Nicaise, M. (1995). Treating test anxiety: A review of three approaches. *Teacher Educational Practices*, 22(7) 65-81.
- Orhan, F., ve Dağcı, A. (2015). Ergenlikte Dini Kimliğin İnşası: Sosyal Öğrenme Kuramı Açısından Bir Değerlendirme. *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(7), 115-132.
- Oruç, C., Tecim, E., ve Özyürek, H. (2011). Okul öncesi dönem çocuğunun kişilik gelişiminde rol modellik ve çizgi filmler. *Ekev Akademi Dergisi*, 15(48), 281-297.
- Ökten, Ş. (2009). Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Toplumsal Cinsiyet Düzeni. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2(8). 302-312.
- Öncü, E.Ç., Ünlüer, E. (2012). "Preschoolers' Views About Gender Related Games and Toys" *procedia social and behavioural sciences*, vol.46.
- Önder, Ö. R., Yalçın, A. S., ve Göktaş, B. (2013). Sağlık kurumları yöneticiliği bölümü öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(1), 55-78.
- Öngen, B., ve Aytaç, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, (48), 1-18.
- Öngider, N. (2006). Evli ve boşanmış ailelerde algılanan ebeveyn kabul veya reddinin çocuğun psikolojik uyumu üzerindeki etkileri.
- Ozensel, B. (2004). Türk toplumunda çocuğun yetiştirilmesinde annenin rolü: Konya ili örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 2(6), 77-96.
- Özdemir, H. (2019). Toplumsal Cinsiyet Perspektifinde Erkeklik ve Kadınlık Algısı: Bir Alan Araştırması. *Asya Studies*, 4(10), 90-107.

- Özsoy, E., ve Ardiç, K. (2017). Karanlık üçlü'nün (narsisizm, makyavelizm ve psikopati) iş tatminine etkisinin incelenmesi. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 24(2), 391-406.
- Parker, G. (1979). Reported parental characteristics of agoraphobics and social phobics. *The British Journal of Psychiatry*, 135(6), 555–560.
- Parker, G., Tupling, H., Brown, L. B. (1979). A parental bonding instrument. *British Journal of Medical Psychology*, 52(1), 1-10.
- Perris C, Arrindell WA, Eiseman M (1994) Parenting and Psychopathology. New York Wiley & Sons Inc.
- Perris, C., Jacobsson, L., Linndström, H., von Knorring, L., & Perris, H. (1980). Development of a new inventory for assessing memories of parental rearing behaviour. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 61(4), 265-274.
- Pleck, J. H., Sonenstein, F. L., & Ku, L. C. (1993). Masculinity ideology: Its impact on adolescent males' heterosexual relationships. *Journal of Social Issues*, 49(3), 11-29.
- Ragonese, C., Shand, T., & Barker, G. (2018). Masculine Norms and Men's Health: Making The Connections. Promundo-US.
- Rapee R. M. (1985). Distinction between panic disorder and generalised anxiety disorder: clinical presentation. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 19, 227–232.
- Rapee, R. M. (1997). Potential role of childrearing practices in the development of anxiety and depression. *Clinical Psychology Review*, 17 (1), 47-67.
- Richardson, D. ve Hammock, G. S. (2007). Social context of human aggression: Are we paying too much attention to gender? *Aggression and Violent Behavior*, 12, 417– 426. [49].
- Rohner, R. P. (2016). Introduction to Interpersonal Acceptance-Rejection Theory (IPARTheory) and Evidence. *Online Readings in Psychology and Culture*, 6 (1). <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1055>
- Rohner, R. P., Khaleque, A., & Cournoyer, D. E. (2005). Parental Acceptance/Rejection: Theory, Methods, Cross-Cultural Evidence, and Implications. *Ethos*, 33(3), 299-334.
- Rousseau, S., Grietens, H., Vanderfaeillie, J., Hoppenbrouwers, K., Wiersema, J. R., Baetens, I., Vos, P. ve Van Leeuwen, K. (2014). The association between parenting behavior and somatization in adolescents explained by physiological responses in adolescents. *International Journal of Psychophysiology*, 93 (2), 261-266.

- Rousseau, S., Grietens, H., Vanderfaeillie, J., Hoppenbrouwers, K., Wiersema, J. R. ve Van Leeuwen, K. (2013). Parenting stress and dimensions of parenting behavior: Cross-sectional and longitudinal links with adolescents' somatization. *The International Journal of Psychiatry in Medicine*, 46(3), 243-270.
- Rudman, L. A. ve Phelan, J. E. (2008). Backlash effects for disconfirming gender stereotypes in organizations. *Research in Organizational Behavior*, 28, 61- 79. doi:10.1016/j.riob.2008.04.003
- Rudman, L. A., Mescher, K. ve Moss-Racusin, C. A. (2012). Reactions to gender egalitarian men: Perceived feminization due to stigma-by-association. *Group Processes and Intergroup Relations*, 16(5), 572-599. doi:10.1177/1368430212461160
- Sadock, B. J ve Sadock, V. A. (2007). Kaplan & Sadock's Synopsis of Psychiatry: Behavioral Sciences/ Clinical Psychiatry (10. bs.). Lippincott Williams & Wilkins.
- Sakallı, N., ve Türkoğlu, B. (2019). "Erkek" olmak ya da olmamak: Sosyal psikolojik açıdan erkeksilik/erkeklik çalışmaları. *Türk Psikoloji Yazıları*, 22(44), 52-76.
- Sakallı, N. (2019). "Erkek" olmak ya da olmamak: Sosyal psikolojik açıdan erkeksilik/erkeklik çalışmaları.
- Saraç, S. (2013). Toplumsal cinsiyet. *Toplumsal cinsiyet ve yansımaları*, 27-32.
- Sarıtaş-Atalar, D., ve Gençöz, T. (2015). Anne ret algısı ile psikolojik sorunlar arasındaki ilişkide erken dönem uyumsuz şemaların aracı rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 26(1), 40-47.
- Serim, F., ve Çankaya, Z. C. (2015). Yetişkinlerin psikolojik yardım arama tutumlarının yordanması. *Ege Eğitim Dergisi*, 16(1), 177-198.
- Set, Z. (2020). Sosyal Kötücül Kişilikler: Karanlık Üçlü. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 318-329.
- Seven, M. A., ve Engin, A. O. (2008). Öğrenmeyi etkileyen faktörler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 189-212.
- Sezer, Ö. ve Oğuz, V. (2010). "Üniversite Öğrencilerinde Kendilerini Değerlendirmelerinin Ana Baba Tutumları ve Bazı Sosyo Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi", *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 18(3).
- Smith, T. W. (1994). Concepts and methods in the study of anger, hostility, and health. A. W. Siegman ve T. W. Smith (Yay. haz.), *Anger, hostility, and the heart içinde* (s. 23-42). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Soysal, A. Ş., Bodur, Ş., İşeri, E., ve Şenol, S. (2005). Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış. *Klinik Psikiyatri*, 8(2), 88-99.

- Sunar, D. ve Fişek, G. (2005). Contemporary Turkish families. In J. P. Roopnarine ve U. P. Gielen (Eds.), *Families in global perspective* (pp. 169-183). Boston: Allyn & Bacon.
- Sunar, L. (2020). Türkiye’de mesleki itibar: dönüşen çalışma hayatı ve mesleklerin sosyal konumu. *Journal of Economy Culture and Society*, (Özel Sayı 1/Supplement 1), 29-58.
- Sümer, N., Aktürk, E.G., Helvacı, E. (2010). Anne-Baba Tutum ve Davranışlarının Psikolojik Etkileri: Türkiye’de Yapılan Çalışmalara Toplu Bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, Haziran 2010, 13 (25), 42-59.
- Şanlı, D., ve Öztürk, C. (2015). Anne babaların çocuk yetiştirme tutumları ve tutumlar üzerine kültürün etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 8(4), 240-246.
- Tekke, A., ve Yıldız, S. Türk Toplumundaki Erkeklik Yüklerinin Lisansüstü Tezler Üzerinden Analizi. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, (6), 131-153.
- Thomasgard, M., Metz, W. P., Edelbrock, C., Shonkoff, J. P. (1995). Parent-child relationship disorders. Part I. Parental overprotection and the development of the Parent Protection Scale. *Journal of Developmental and Behavioral Pediatrics*, 16(4), 244-250.
- Thompson Jr, E. H., & Pleck, J. H. (1986). The structure of male role norms. *American Behavioral Scientist*, 29(5), 531-543.
- Thompson, E., H. & Pleck, J., H. (1987). Reformulating The Male Role: The Structure Of Male Role Norms. In M. S. Kimmel (Ed). *Changing men: New directions in research on men and masculinity*. Sage Publications, London, New Delhi.
- Türk, H. B. (2008) “Eril Tahakkümü Yeniden Düşünmek: Erkeklik Çalışmaları İçin Bir İmkân Olarak Pierre Bourdieu”, *Toplum ve Bilim*. 112, 119-146.
- Türkoğlu, B. (2013). “Fay Hattında Erkeklikler: Çalışma ve İşsizlik Ekseninde Erkekliğe Bakış”, *Mülkiye Dergisi*. 37, (4), 33- 61.
- Türkoğlu, B., & Cingöz-Ulu, B. (2019). Masculinity ideology and threat to manhood as precursors of violence against women in Turkey. *Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 6(1), 183-207.
- Uçan, G. (2012). Post-Modern Erkek(Lik). *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*. 10(2). 262-271.
- Uçar, T., Derya, Y. A., Karaaslan, T., ve Tunç, Ö. A. (2017). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve şiddet davranışları.
- Udachina, A. ve Bentall, R. P. (2014). Developmental pathway to paranoia is mediated by negative self-concept and experiential avoidance. *Psychosis*, 6(2), 143-154.

- Uludağlı, N. P. (2017). Psikolojik sağlık açısından yetişkin olma. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 9(3), 263-283.
- Varlık Özsoy, E. (2015). Bağlanma, anksiyete ve bilgi işleme.
- Varol, Z. S., Çiçeklioğlu, M., ve Taner, Ş. (2016). Bir tıp fakültesi birinci sınıf öğrencilerinde toplumsal cinsiyet algı düzeyi ve ilişkili faktörlerin değerlendirilmesi. *Ege Tıp Dergisi*, 55(3), 122-128.
- Vatandaş, C.(2007).Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. Sosyoloji Konferansları, (35), 29-56.
- Vefikuluçay, A. G. D., Zeyneloğlu, A. G. S., Eroğlu, K., ve Taşkın, L. (2007). Kafkas Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 14(2), 26-38.
- Whiteford, H. A., Ferrari, A. J., Degenhardt, L., Feigin, V. ve Vos, T. (2015). The global burden of mental, neurological and substance use disorders: An analysis from the Global Burden of Disease Study 2010. *PloS One*, 10(2), e0116820.
- Wolford, S. N., Cooper, A. N. ve McWey, L. M. (2019). Maternal depression, maltreatment history, and child outcomes: The role of harsh parenting. *American Journal of Orthopsychiatry*, 89(2), 181–191.
- Wong, Y. J., Ho, M.-H. R., Wang, S.-Y., & Miller, I. S. K. (2017). Meta-analyses of the relationship between conformity to masculine norms and mental health-related outcomes. *Journal of Counseling Psychology*, 64(1), 80–93.
- Yaroslavsky, I., Pettit. J. W., Lewinsohn, P. M., Seeley, J. R. ve Roberts RE. (2013). Heterogeneous trajectories of depressive symptoms: adolescent predictors and adult outcomes. *Journal of Affective Disorders*, 148(2-3), 391–9.
- Yaşar, Z. E., ve Zorluoğlu, E. (2021). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerinin ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (12), 1-17.
- Yavuz, Ş. (2014). İktidar Olma Sürecinde Erkeklerin Erkeklikle İmtihanı. *Milli Folklor*. 26, 110-127.
- Yıkılmaz, M., ve Güdül, M. D. (2015). Üniversite öğrencilerinde yaşamda anlam, bilinçli farkındalık, algılanan sosyoekonomik düzey ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiler. *Ege Eğitim Dergisi*, 297-315.
- Yıldray, B., ve Çelik, S. B. (2020). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri ile evlilik dışı cinsel yakınlığa yönelik tutumları. *Mavi Atlas*, 8(2), 427-440.
- Yıldırım, A., Hacıhasanoğlu, R., ve Karakurt, P. (2008). Hemşirelik Öğrencilerinin Ruhsal Durumlarının ve Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(2), 1-8.

- Yıldız, M. K., ve Dağ, İ. (2017). Algılanan ebeveyn kabul-reddinin öfke ifade tarzı ve depresif belirtiler ile ilişkisinin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 20(2), 84-95.
- Young, J. E., & Lindemann, M. D. (1992). An integrative schema-focused model for personality disorders. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 6(1), 11.
- Young, J. E., Klosko, J. S., ve Weishaar, M. E. (2003). *Schema therapy: A practitioner's guide*. New York: The Guilford Press.
- Zayas, V., & Shoda, Y. (2005). Predicting aggression in male children using personality and social cognition data from childhood. *Journal of Personality and Social Psychology*, 89(1), 90-102.
- Zeyneloğlu, S. ve Terzioğlu, F. (2011). Development and Psychometric Properties Gender Roles Attitude Scale. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(40), 409-420.

Tezler

- Akdeniz, S. (2017). Erken Ergenlikte Bilişsel Duygu Düzenleme, Algılanan Anne Baba Tutumu Ve Algılanan Sosyal Destek İle Psikolojik Sağlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara.
- Albayrak, B. (2015). *Üniversite öğrencilerinin bağlanma biçimleri, bilinçli farkındalık düzeyleri ve psikolojik belirtileri arasındaki ilişkiler* (Master's thesis, Hasan Kalyoncu Üniversitesi).
- Alim, E. (2018). *Ergenlerde mükemmeliyetçilik, öznel iyi oluş ve depresyon arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Master's thesis, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Aydın, E. (2018). *Çocukluk çağı travmatik yaşantılarının psikolojik sağlamlık ve depresyon belirtileri üzerine etkisi* (Master's thesis, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Başar, F. (2012). *Türkiye'deki hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları* (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Başbuğ (Andiç), S. (2013). Ergenlik Döneminde Zihni Meşgul Eden Konularla İlgili Değişkenler: Bağlanma Tarzları, Öz-Şefkat ve Psikolojik Belirtiler. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bayar, Ö., Haskan Avcı, Ö. ve Koç, M. (2018). Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stresi Ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fakülte Dergisi*, 18(1), 57- 76.
- Baylan, N. (2019). Çocukluk çağı travmalarının somatizasyon ile ilişkisinde aleksitiminin aracı rolü. İstanbul: Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Bıçakçı, M.Y., (2004). Annesi Çalışan ve Çalışmayan Çocukların Anne Baba Tutumlarını Algılamalarının ve Benlik İmajlarının İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Büyükeskil, M. (2021). Üniversite öğrencilerinde dürtüsellik ve ebeveynlik biçimlerinin flört şiddetine yönelik tutumu yordaması. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Konya.
- Çaşkurlu, F. S. (2022). *Çocukluk Çağı Travmaları Açısından Algılanan Ebeveyn Tutumunun Narsisizm Üzerine Etkisinin İncelenmesi* (Master's thesis, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Demirsu, Ö. (2018). Üniversite öğrencilerinde algılanan ebeveyn tutumları ile ilgili seyahatle ilgili rolleri ile ilgili gezin. İstanbul: Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gökkaya, M. (2016). *Bir grup üniversite öğrencisinde sosyal kaygı, depresyon ve anne-baba tutumları ile mükemmeliyetçilik eğilimleri ve üniversiteye uyum arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi* (Master's thesis, Işık Üniversitesi).
- Gözüağca D (2004). Hemşirelik öğrencilerinin ruhsal sorunlara sahip olma durumları ve problem alanlarının saptanması. Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum.
- Hekimoğlu, F. M. (2019). Duygu düzenleme süreçleri, kadınsılık-erkeksilik algısı, beden memnuniyetsizliği ile yeme tutumları arasındaki ilişki: Bir model önerisi.
- İpek, B. (2020). *İlkokul öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerini öğrenme sürecinde ailenin rolü* (Master's thesis, İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Kaban, C. (2021). *Depresyon ve yaygın anksiyetenin belirtilerinin yordanmasında algılanan ebeveynlik biçimleri ve abartılmış sorumluluk tutumunun rolü* (Master's thesis, İbn Haldun Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Karaman, S. (2019). *Üst kuşak ebeveynlik tutumlarının kişilerin ebeveynlik tutumlarını yordayıcı etkisi* (Master's thesis, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Anabilim Dalı).
- Kesebir, T. (2023). *Üniversite öğrencilerinde anne baba tutumunun eş seçimi ve çift uyumuyla ilişkisi* (Master's thesis, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Kurşun, E. (2016). Samsun Halk Sağlığı Müdürlüğü'nde çalışan personelin toplumsal cinsiyet rol tutumlarının belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

- Okanlı A (1999). Hemşirelik öğrencilerinin aile ve arkadaşlarından algıladıkları sosyal destek ile anksiyete düzeyi arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Psikiyatri Hemşireliği AD., Erzurum.
- Öcal Yüceol, S. E. (2016). *Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar ile ilişki doyumu ve romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançlar arasındaki ilişkiler* (Master's thesis, İstanbul Bilim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Renkmen, M. S. (2012), Evlilik Programlarında Hegemonik Erkekliğin İnşası, Temsili ve Ataerkil Söylem. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Serbest, S. (2010). Üniversite öğrencilerinin algıladıkları baba ve anne kabulünün, baba ilgisi ve depresif belirtilerin yılmazlık düzeylerine etkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.
- Stimac, T. M. (1985). The impact of a cognitively-oriented parent education program on parents' rationality of beliefs and the family environment. Oregon: Oregon University Division of Counselling and Educational Psychology.
- Sümer, A. S. (2008). Farklı öz-anlayış (self-compassion) düzeylerine sahip üniversite öğrencilerinde depresyon, anksiyete ve stresin değerlendirilmesi [Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Şanal-Güngör, B. (2020). *Tek ebeveynle ve iki ebeveynle yaşayan ergenlerin öznel iyi oluşuna göre okulda öznel iyi oluş ve arkadaşla bağlanma düzeylerinin incelenmesi* (Doctoral dissertation).
- Takkin, T. (2020). *Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet tutumlarının özgüven, kişilik özellikleri ve sosyo-demografik değişkenler ile ilişkisinin incelenmesi* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Tuncay, A. (2008). İlköğretim okulu öğretmenlerinin aile hayatı-çocuk yetiştirme tutumları, öğrenci kontrol eğilimleri ve empati eğilimleri arasındaki ilişkilerinin incelenmesi. *Unpublished master's thesis, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul*.
- Türkoğlu, B. (2013). Violence As A Way Of Reconstructing Manhood: The Role Of Threatened Manhood And Masculine İdeology On Violence Against Women. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara*.
- Yaka, A. İ. (2011). Bağlanma, erken döneme yönelik şemalar, öz-yönetim ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Yılmaz, N. (2020). *Lise öğrencilerinde anne baba tutumları ile benlik saygısı ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Master's thesis, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).

Elektronik Kaynaklar

- Dünya Sağlık Örgütü [World Health Organization]. (2019). International statistical classification of diseases and related health problems (11. bs.). <https://icd.who.int/> adresinden 20 Ocak 2023 tarihinde alınmıştır.
- Dünya Sağlık Örgütü [World Health Organization]. (2019b). The WHO special initiative for mental health (2019-2023): Universal health coverage for mental health. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/310981/WHO-MSD-19.1-eng.pdf?ua=1> adresinden 15 Aralık 2022 tarihinde alınmıştır.
- Dünya Sağlık Örgütü [World Health Organization]. (2020a). Child M Maltreatment. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/childmaltreatment> adresinden 7 Aralık 2022 tarihinde alınmıştır.
- Dünya Sağlık Örgütü [World Health Organization]. (2020b). Depression. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/depression> Institute adresinden 5 Aralık 2022 tarihinde alınmıştır.
- Karakaş, S. (2018). Prof. Dr. Sirel Karakaş Psikoloji Sözlüğü: Bilgisayar Programı ve Veritabanı (www.psikolojisozlugu.com). adresinden 1 Mayıs 2023 tarihinde alınmıştır.
- Kızılkın, N. (2014). “Erkeklik Çalışmaları ve Türkiye’de Erkekliğin Dönüşümü” (<http://www.lacivertdergi.com/dosya/2014/09/30/erkeklik-calismalari-veturkiyedeerkekligin-donusumu> adresinden 2 Ocak 2023 tarihinde alınmıştır.
- Rising D. G. ve Rohner, R. P. (2020). Reddedilmenin Yaralarını Sarmak: Klinik Uygulama için Danışan Yönergeleri Kitapçığı. Erişim Tarihi: 10 Nisan 2021, https://csiar.uconn.edu/wpcontent/uploads/sites/494/2020/07/IPARTheory_Turkish_Translation_Clinical_Handout.pdf adresinden 11 Mayıs 2023 tarihinde alınmıştır.
- Substance Abuse and Mental Health Services Administration, Center for Behavioral Health Statistics and Quality. (2012). 2010–2011 National Survey on Drug Use and Health: Model-based prevalence estimates (50 states and the District of Columbia). <http://archive.samhsa.gov/data/NSDUH/2k11State/NSDUHsae2011/ExcelTabs/NSDUHsaeTables2011.pdf>. adresinden 10 Şubat 2023 tarihinde alınmıştır.

EKLER**Ek 1. Bilgilendirilmiş Onam Formu**

Sayın Katılımcı,

Bu tez çalışması Antalya Bilim Üniversitesi Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Hulusi ÖZDEMİR tarafından Dr. Öğr. Üyesi Sezin ANDIÇ danışmanlığında yürütülmektedir.

Araştırma algılanan ebeveyn tutumlarının psikolojik belirtiler üzerindeki etkisinde erkeklik rol normlarının aracı rolünü incelemek üzere hazırlanmıştır. Araştırmanın yanıtlanmasının yaklaşık 5-10 dakika sürmesi beklenmektedir. Çalışmanın amacına ulaşması için bütün soruları eksiksiz şekilde ve size en uygun yanıtları seçerek cevaplamanız beklenmektedir. Cevaplarınız gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından toplu olarak değerlendirilerek, elde edilecek bilgiler bilimsel yayımlarda kullanılacaktır. Araştırmaya katılmak fiziksel veya psikolojik açıdan öngörülen bir risk taşımamaktadır. Araştırmaya katılmak gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmama ve katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına sahiptir.

Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak için çalışmanın araştırmacılarından Hulusi Özdemir ile hulusi.ozdemir@std.antalya.edu.tr adresinden iletişime geçebilirsiniz. Çalışmaya katıldığınız ve zaman ayırdığınız için teşekkür ederiz.

Araştırma ile ilgili bilgileri okudum ve araştırmaya gönüllü olarak katılıyorum.

Kabul ediyorum.	
------------------------	--

Ek 2. Demografik Bilgi Formu**Cinsiyetiniz:** (Uygun olan yere “ X ” koyunuz)

Erkek	
Kadın	
Diğer	

Kaç yaşındasınız?**Cinsel yöneliminiz nedir?****İlişki Durumunuz:** (Uygun olan yere “ X ” koyunuz)

Romantik İlişkim Yok	
Romantik İlişkim Var	
Evli	

Eğitim Durumunuz: (Uygun olan yere “ X ” koyunuz)

İlkokul	
Ortaokul	
Lise	
Üniversite	
Yüksek Lisans	
Doktora	

Ekonomik gelir düzeyinizi nasıl değerlendiriyorsunuz? (Uygun seçeneğe “X” koyunuz.)

1	2	3	4	5
Çok Düşük	Düşük	Orta	Yüksek	Çok Yüksek

Hayatınızın büyük çoğunluğunu geçirdiğiniz yer: (Uygun seçeneğe "X" koyunuz.)

Köy	
Kasaba	
İlçe	
İl	

Büyükşehir	
------------	--

Herhangi bir psikiyatrik tanı aldınız mı?

Evet		Hayır	
------	--	-------	--

Evet ise hangi tanı belirtiniz.

Herhangi bir psikiyatrik ilaç kullanıyor musunuz?

Evet		Hayır	
------	--	-------	--

Evet ise hangi ilaç belirtiniz.

Anneniz sağ mı?

Evet		Hayır	
------	--	-------	--

Babanız sağ mı?

Evet		Hayır	
------	--	-------	--

Anne ve baba hayatta ise: (Uygun seçeneklere “X” koyunuz.)

	Evet	Hayır
Anne baba boşanmış		
Anne baba ayrı yaşıyor		
Anne baba evli		

Annenizin eğitim durumu

Babanızın eğitim durumu

Okuryazar değil		Okuryazar değil	
İlkokul veya Ortaokul mezunu		İlkokul veya Ortaokul mezunu	
Lise veya Ön Lisans mezunu		Lise veya Ön Lisans mezunu	
Lisans mezunu		Lisans mezunu	
Yüksek Lisans veya Doktora mezunu		Yüksek Lisans veya Doktora mezunu	

Ek 3. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği-Çocuk Formu - KAET-Ç

Aşağıda çocukluğunuz ile ilgili bazı ifadeler yer almaktadır. Anketi doldurmadan önce aşağıdaki yönergeyi lütfen dikkatle okuyunuz.

1. Anketi doldururken anne ve babanızın size karşı olan davranışlarını nasıl algıladığınızı hatırlamaya çalışmanız gerekmektedir. Anne ve babanızın çocukken size karşı davranışlarını tam olarak hatırlamak bazen zor olsa da, her birimizin çocukluğumuzda anne ve babamızın kullandıkları prensiplere ilişkin bazı anılarımız vardır.

2. Her bir soru için anne ve babanızın size karşı davranışlarına uygun seçeneği yuvarlak içine alın. Her soruyu dikkatlice okuyun ve muhtemel cevaplardan hangisinin sizin için uygun cevap olduğuna karar verin. Soruları anne ve babanız için ayrı ayrı cevaplayın.

Örnek: Annem ve babam bana iyi davranırlardı.

	Hayır, hiçbir zaman	Evet, bazen	Evet, çoğu zaman	Evet, her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

(Aşağıda yer alan Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği-Çocuk Formuna ait sorular katılımcılara yukarıda yer alan 4'lü likert tipindeki cevaplama kutucukları ile birlikte verilmiştir.)

1. Annem ve babam, nedenini sormadan bana kızarlardı ya da ters davranırlardı.
2. Annem ve babam beni överlerdi.
3. Annem ve babamın yaptıklarım konusunda daha az endişeli olmasını isterdim.
4. Annem ve babam bana hak ettiğimden daha çok fiziksel ceza verirlerdi.
5. Eve geldiğimde, anne ve babama ne yaptığımın hesabını vermek zorundaydım.
6. Annem ve babam ergenliğimin uyarıcı, ilginç ve eğitici olması için çalışırlardı.
7. Annem ve babam, beni başkalarının önünde eleştirirlerdi.
8. Anne ve babam, bana bir şey olur korkusuyla başka çocukların yapmasına izin verilen şeyleri yapmamı yasaklardı.
9. Annem ve babam, her şeyde en iyi olmam için beni teşvik ederlerdi.
10. Anne ve babam davranışları ile, örneğin üzgün görünerek, onlara kötü davrandığım için kendimi suçlu hissetmeme neden olurlardı.
11. Anne ve babamın bana bir şey olacağına yönelik endişeleri abartılıydı.

12. Benim için bir şey kötü gittiğinde, anne ve babamın beni rahatlatmaya ve yüreklendirmeye çalıştığını hissettim.
13. Bana ailenin “yüz karası” ya da “günah keçisi” gibi davranırlardı.
14. Anne ve babam, sözleri ve hareketleriyle beni sevdiklerini gösterirlerdi.
15. Anne ve babamın, erkek ya da kız kardeş(ler)imi beni sevdiklerinden daha çok sevdiklerini hissedirdim.
16. Anne ve babam, kendimden utanmama neden olurlardı.
17. Annem ve babam, pek fazla umursamadan, istediğim yere gitmeme izin verirlerdi.
18. Anne ve babamın, yaptığım her şeye karıştıklarını hissedirdim.
19. Anne ve babamla, aramda sıcaklık ve sevecenlik olduğunu hissedirdim.
20. Anne ve babam, yapabileceklerim ve yapamayacaklarımla ilgili kesin sınırlar koyar ve bunlara titizlikle uyarlardı.
21. Anne ve babam, küçük kabahatlerim için bile beni cezalandırırdı.
22. Anne ve babam, nasıl giyinmem ve görünmem gerektiği konusunda karar vermek isterlerdi.
23. Yaptığım bir şeyde başarılı olduğumda, anne ve babamın benimle gurur duyduklarını hissedirdim.

Ek 4. Erkek Roller Ölçeği - ERÖ

Aşağıda erkeklere dair özelliklerle ilgili bir takım ifadeler bulunmaktadır. Sizden aşağıdaki ifadelere ne ölçüde katılıp, ne ölçüde katılmadığınızı belirtmeniz istenmektedir. Bu ifadelere katılım düzeyinizi belirtirken (1) Kesinlikle katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Kısmen Katılmıyorum, (4) Kararsızım, (5) Kısmen Katılıyorum, (6) Katılıyorum, (7) Tamamen Katılıyorum seçeneklerine denk düşüğünü göz önünde bulundurarak size uygun seçeneği işaretleyiniz. Lütfen ölçekte bulunan tüm ifadeleri değerlendiriniz.

Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	2	3	4	5	6	7

(Aşağıda yer alan Erkek Roller Ölçeğine ait sorular katılımcılara yukarıda yer alan 7'li likert tipindeki cevaplama kutucukları ile birlikte verilmiştir.)

1. Bir erkek kendi içinde tam olarak öyle hissetmese de, her zaman kendine güveni olan bir insan havası yansıtmaya çalışmalıdır.
2. Genç bir erkek iri yarı olmasa bile güçlü bir fiziğe sahip olmaya çabalamalıdır diye düşünüyorum.
3. Bir erkeğin kuaför olduğunu ve iyi yemek pişirdiğini duyduğumda, onun ne kadar erkeksi olduğunu merak edebilirim.
4. Bir erkek için 'İşler sertleştğinde, sertlik işleri halledecektir' iyi bir slogan olacaktır.
5. Bir erkek ailesi için, elde edebildiği en yüksek gelirli işte çalışmak zorundadır.
6. Bir erkek acı hissettiğinde bunu dışarıya çok fazla belli etmemeye çalışmalıdır.
7. Bir erkek ayakları üzerinde durmalı ve hiçbir zaman başkalarına, ona işlerini yapmasına yardım etmeleri için bağımlı olmamalıdır.
8. Bir erkek kaçınmanın hiçbir yolu görünmese bile daima kavgaya girmeyi reddetmelidir.
9. Hobileri, yemek pişirmek, dikiş dikmek ve baleye gitmek olan bir erkek muhtemelen bana çekici gelmez.
10. Bir erkeğin yaşamının temel amacı işindeki başarısı olmalıdır.
11. Bir erkek sorunla karşılaştığında hiçbir zaman geri çekilmemelidir.
12. Bir erkek arkadaşım sinemada acıklı bir aşk sahnesine ağlarsa, bunu biraz aptalca ve utanç verici bulabilirim.

13. Bir erkek fırsat buldukça, daha fazla para kazanmak için fazla mesai yapmalıdır.
14. Kötü bir durumdan çıkmanın bazen tek yolu yumruklardır.
15. Kendinden tamamiyle emin olan bir erkekten her zaman hoşlanırım.
16. Durumu gerçekten çok umutsuz değilse, bir erkeğe sekreter olarak bir işi kabul etmektense, iş aramaya devam etmesini tavsiye edebilirim.
17. Gerçek bir erkek arada bir biraz tehlikeden hoşlanır.
18. Bir erkek için her zaman onu tanıyan herkesin saygısını ve hayranlığını kazanması son derece önemlidir.
19. Bir erkek çocuğa yemek yapmanın, dikiş dikmenin, evi temizlemenin ve küçük çocuklara bakmanın öğretilmesinin son derece iyi olduğunu düşünüyorum.
20. Bir adam karısı ve çocuklarından saygıyı daima hak eder.
21. Bir erkek her zaman her şeyi soğukkanlılıkla ve mantıklı düşünmeli ve yaptığı her şey için akılcı nedenlere sahip olmalıdır.
22. Bir erkeğin benim 'kadınısı' saydığım bir şeyi yapması beni rahatsız eder.
23. Durmadan kendi korkuları, problemleri ve kaygılarından bahseden bir adama hiç kimse saygı duymaz.
24. Bir erkeğin, genellikle bir kadına verilecek bir işi sahip olması biraz utanç vericidir.
25. Bazı durumlarda bir erkek, karısı ya da kız arkadaşı karşı çıksa bile yumruklarını kullanmaya hazır olmalıdır.
26. Genç bir adam için diğer insanların saygısını kazanmanın en iyi yolu, bir iş sahibi olmak, onu ciddiye almak ve iyi yapmaktır.

Ek 5. Kısa Semptom Envanteri - KSE

Aşağıda, insanların bazen yaşadıkları belirtilerin ve yakınmaların bir listesi verilmiştir. Listedeki her maddeyi lütfen dikkatle okuyun. Daha sonra o belirtinin SİZDE BUGÜN DAHİL, SON BİR HAFTADIR NE KADAR VAROLDUĞUNU yandaki bölümde uygun olan yerde işaretleyin. Her belirti için sadece bir yeri işaretlemeye ve hiçbir maddeyi atlamamaya özen gösterin. Eğer fikir değiştirirseniz ilk yanıtınızı silin.

Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
1	2	3	4	5

(Aşağıda yer alan Kısa Semptom Envanterine ait sorular katılımcılara yukarıda yer alan 5'li likert tipindeki cevaplama kutucukları ile birlikte verilmiştir.)

1. İçinizdeki sinirlilik ve titreme hali
2. Baygınlık, baş dönmesi
3. Bir başka kişinin sizin düşüncelerinizi kontrol edeceği fikri
4. Başınıza gelen sıkıntılardan dolayı başkalarının suçlu olduğu duygusu
5. Olayları hatırlamada güçlük
6. Çok kolayca kızıp öfkelenme
7. Göğüs (kalp) bölgesinde ağrılar
8. Meydanlık (açık) yerlerden korkma duygusu
9. Yaşamınıza son verme düşünceleri
10. İnsanların çoğuna güvenilmeyeceği hissi
11. İştahta bozukluklar
12. Hiçbir nedeni olmayan ani korkular
13. Kontrol edemediğiniz duygu patlamaları
14. Başka insanlarla beraberken bile yalnızlık hissetmek
15. İşleri bitirme konusunda kendini engellenmiş hissetmek
16. Yalnızlık hissetmek
17. Hüzünlü, kederli hissetmek
18. Hiçbir şeye ilgi duymamak
19. Ağlamaklı hissetmek

20. Kolayca incinmek, kırılmak
21. İnsanların sizi sevmediğine, kötü davrandığına inanmak
22. Kendini diğerlerinden daha aşağı görme
23. Mide bozukluğu, bulantı
24. Diğerlerinin sizi gözlediği ya da hakkınızda konuştuğu duygusu
25. Uykuya dalmada güçlük
26. Yaptığımız şeyleri tekrar tekrar doğru mu diye kontrol etmek
27. Karar vermede güçlükler
28. Otobüs, tren, metro gibi umumi vasıtalarla seyahatlerden korkmak
29. Nefes darlığı, nefessiz kalmak
30. Sıcak, soğuk basmaları
31. Sizi korkuttuğu için bazı eşya, yer ya da etkinliklerden uzak kalmaya çalışmak
32. Kafanızın bomboş kalması
33. Bedeninizin bazı bölgelerinde uyuşmalar, karıncalanmalar
34. Günahlarınız için cezalandırılmanız gerektiği
35. Gelecekle ilgili umutsuzluk duyguları
36. Konsantrasyonda (dikkati bir şey üzerinde toplamada) güçlük/zorlanmak
37. Bedeninin bazı bölgelerinde zayıflık, güçsüzlük hissi
38. Kendini gergin ve tedirgin hissetmek
39. Ölme ve ölüm üzerine düşünceler
40. Birini dövme, ona zarar verme, yaralama isteği
41. Bir şeyleri kırma, dökme isteği
42. Diğerlerinin yanındayken yanlış bir şeyler yapmamaya çalışmak
43. Kalabalıklarda rahatsızlık duymak
44. Bir başka insana hiç yakınlık duymamak
45. Dehşet ve panik nöbetleri
46. Sık sık tartışmaya girmek
47. Yalnız bırakıldığında-kalındığında sinirlilik hissetmek

48. Başarılarınız için diğerlerinden yeterince takdir görmemek
49. Yerinde duramayacak kadar tedirgin hissetmek
50. Kendini değersiz görmek/değersizlik duyguları
51. Eğer izin verirsiniz insanların sizi sömüreceği duygusu
52. Suçluluk duyguları
53. Aklınızda bir bozukluk olduğu fikri

Ek 6. Etik Kurul Kararı

T.C.

ANTALYA BİLİM ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Karar No: 2023/1	SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU KARARLARI	Karar Tarihi:06.01.2023
-------------------------	--	--------------------------------

Antalya Bilim Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Prof. Dr. Ömer TURUNÇ'un başkanlığında toplandı. Yapılan toplantıda aşağıdaki kararlar alındı.

1. Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden Hulusi ÖZDEMİR tarafından Etik Kurulumuza sunulan “**Algılanan Ebeveynlik Tutumlarının Psikolojik Belirtiler Üzerindeki Etkisinde Erkeklik Rol Normlarının Aracı Rolü**” başlıklı çalışmada kullanılacak ölçme aracının fikri, hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğun başvurucaya ait olmak üzere, Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi'ne uygun olduğunun kabulü ile ilgili çalışmaların gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel yönden sakınca bulunmadığına, sonucun Hulusi ÖZDEMİR'e bildirilmek üzere Rektörlük Makamına arzına katılanların oybirliği ile karar verildi.

Prof. Dr. Ömer TURUNÇ

Etik Kurul Başkanı

KATILMADI

Prof. Dr. Yusuf Mehmet ÖRNEK

Etik Kurul Başkan Yardımcısı

Prof. Dr. İbrahim Sani MERT

Etik Kurul Üyesi

Prof. Dr. Mesut UYAR

Etik Kurul Üyesi

KATILMADI

Prof. Dr. Mehmet YUMRU

Etik Kurul Üyesi

Prof. Dr. Fatma Bike KOCAOĞLU

Etik Kurul Üyesi

Prof. Dr. A. Nizamettin AKTAY

Etik Kurul Üyesi